

GAZDASÁGTUDOMÁNY ÉS FENNTARTHATÓSÁG

Szellemi tulajdon, startup, jogtudomány

Balázs László–Rajcsányi-Molnár Mónika–András István (Sorozatszerk.)

IV. rész

Horváth Hanga

**A szellemi tulajdon egyes fajtái
és azok jogi védelme**

Falus Orsolya

**Hétköznapi jogviszonyok –
bevezetés a leggyakoribb jogügyletekbe
leendő startupalapítók számára**

Balázs László–Rajcsányi-Molnár Mónika–András István (Sorozatszerk.)

GAZDASÁGTUDOMÁNY ÉS FENNTARTHATÓSÁG

TANKÖNYVSOROZAT IV.

HORVÁTH HANGA

A szellemi tulajdon egyes fajtái és azok jogi védelme

FALUS ORSOLYA

Hétköznapi jogviszonyok – bevezetés a leggyakoribb jogügyletekbe
leendő startupalapítók számára

© Balázs László–Rajcsányi-Molnár Mónika–András István, serial editors 2024

© Horváth Hanga, Falus Orsolya, authors 2024

A kötetet szerkesztette: Rajcsányi-Molnár Mónika

A kötet a Magyar Nemzeti Bank „Egyetemi hálózat a fenntartható fejlődésért” horizontális támogatási program támogatásával valósul meg.

D=U=E PRESS
DUNAÚJVÁROSI EGYETEM
www.uniduna.hu

Kiadóvezető: Németh István

Felelős kiadó Dr. habil András István
Felelős szerkesztő Nemeskéry Artúr

Tördelés Duma Attila
Készült a HTSART nyomdában
Felelős vezető Halász Iván

ISBN 978-615-6142-35-1

GAZDASÁGTUDOMÁNY ÉS FENNTARTHATÓSÁG

Szellemi tulajdon, startup, jogtudomány

Balázs László–Rajcsányi-Molnár Mónika–András István (Sorozatszerk.)

IV. rész

Horváth Hanga

**A szellemi tulajdon egyes fajtái
és azok jogi védelme**

Falus Orsolya

**Hétköznapi jogviszonyok –
bevezetés a leggyakoribb jogügyletekbe
leendő startupalapítók számára**

Tartalom

Horváth Hanga

A szellemi tulajdon egyes fajtái és azok jogi védelme

Bevezetés	9
-----------	---

1. FEJEZET

<i>SZELLEMI TULAJDON</i>	11
--------------------------	----

1.1. A szellemi tulajdon magyar és nemzetközi definíciója	11
1.2. A szellemi tulajdon célja	11
1.3. A szellemi tulajdon jellemzői	12
1.4. A szellemi tulajdonjogok fajtái és létrejötte	13
1.5. A szerzői jog és az iparjogvédelem közötti különbségek	15
1.6. A szellemi tulajdonjog szabályozása	15

2. FEJEZET

<i>SZABADALOM</i>	17
-------------------	----

2.1. A szabadalom fogalma	17
2.2. A szabadalom feltételei	18
2.3. A feltaláló és a szabadalmas	19
2.4. A szabadalmi jogviszony tartalma	21
2.5. A szolgálati és alkalmazotti találmányok	22
2.6. A szabadalmi igény és a szabadalom keletkezése	23
2.7. A magyar szabadalmi bejelentés folyamata	24
2.8. Európai szabadalom	26
2.9. Egységes hatályú Európai szabadalom	28
2.10. Nemzetközi szabadalom	28
2.11. A szabadalom és a használati mintaoltalom kapcsolata	29

3. FEJEZET

VÉDJEGY

3.1. A védjegy fogalma	33
3.2. A védjegyvoltalom keletkezése	35
3.3. A védjegyvoltalom tartalma	35
3.4. A nemzeti védjegy bejelentése	37
3.5. Az európai védjegylajstromozás	39
3.6. A nemzetközi védjegyek	39
3.7. Átjárhatóság a nemzeti és az Európai Unió rendszer között	40

4. FEJEZET

A SZERZŐI JOG

4.1. A szerzői jog szerepe	43
4.2. A szerzői jogi védelem tárgya	44
4.3. Kit illet meg a szerzői jog?	44
4.4. A szerzői jogvédelmi idő	45
4.5. A szerzői jog tartalma – A szerző személyhez fűződő jogai	46
4.6. A szerzői jog tartalma – A szerző vagyoni jogai	47
4.7. A C (=copyright) jel	48

5. FEJEZET

A FORMATERVEZÉSI MINTAOLTALOM

5.1. A formatervezési mintaoltalom fogalma	53
5.2. Az újdonság és egyéni jelleg fogalma	54
5.3. A formatervezési mintaoltalom időtartama	55
5.4. Nemzeti mintaoltalom létrejötte	56
5.5. Nemzetközi és Európai Unió bejelentés	58

6. FEJEZET

HASZNÁLATI MINTAOLTALOM

6.1. A használati mintaoltalom fogalma	61
6.2. A használati mintaoltalom létrejötte	62
6.3. Használati mintaoltalmi bejelentés	62
6.4. A használati mintaoltalom tartalma	63
6.5. A használati mintaoltalom és szabadalom kapcsolata	64

6.6. A származtatás	65
6.7. Használati mintaoltalom külföldön	67

7. FEJEZET

<i>FÖLDRAJZIÁRUJELZŐ-OLTALOM</i>	69
7.1. A földrajzi árujelző fogalma	69
7.2. Földrajzi árujelző-oltalom	70
7.3. Az oltalom jogosultja	71
7.4. A földrajzi árujelző-oltalom tartalma	72
7.5. Földrajzi árujelzők Magyarországon és az Európai Unióban	73
7.6. Földrajzi árujelző-oltalmi rendszerek	75
7.7. Az oltalom megszűnése	76

Falus Orsolya

Hétköznapi jogviszonyok – bevezetés a leggyakoribb jogügyletekbe leendő startupalapítók számára

Bevezetés	79
-----------	----

1. FEJEZET

<i>JOGI ALAPISMERETEK</i>	81
1.1. A jog fogalma és funkciói	81
1.2. A jogviszony elemei	81
1.3. A Polgári Törvénykönyv	84
1.4. Az ember, mint jogalany	86
1.5. Jogi személy	90

2. FEJEZET

<i>A GAZDASÁGI TÁRSASÁGOKRÓL ÁLTALÁNOS SÁGBAN</i>	93
2.1. Gazdasági társaságok alapítása	93
2.2. Gazdasági társaságok működtetése	98
2.3. Gazdasági társaságok átalakulása	101
2.4. Gazdasági társaságok megszűnése	104

3. FEJEZET

TULAJDONJOG

	109
3.1. A tulajdonjog tárgya	109
3.2. Eredeti tulajdonszerzés	113
3.3. Származékos tulajdonszerzés	116
3.4. A tulajdonost megillető jogosultságok	120
3.5. A tulajdonos kötelezettségei	122
3.6. A tulajdonjog korlátai	124

4. FEJEZET

A KÖTELMI JOG ALAPJAI

	131
4.1. A szerződések általános jellemzői	131
4.2. A szerződéskötés	137
4.3. A szerződés érvénytelensége és módosítása	140
4.4. A szerződés megszűnése	146

5. FEJEZET

A SZERZŐDÉSSZEGÉS, A SZERZŐDÉSEK BIZTOSÍTÉKAI

	151
5.1. A szerződésszegés	151
5.2. A szerződés megerősítése	156
5.3. Személyi biztosítékok	160

6. FEJEZET

EGYES GYAKORI SZERZŐDÉSTÍPUSOK

	165
6.1. Az adásvételi szerződés	165
6.2. A bérleti szerződés	171
6.3. A megbízási szerződés	174
6.4. A vállalkozási szerződés	178
6.5. A fuvarozási szerződés	181
6.6. Pénzügyi kötelmek	184
6.7. A kölcsönszerződés és a hitelszerződés	187

A szellemi tulajdon egyes fajtái és azok jogi védelme

„Semmi sem állandó, csak a változás maga.”

Hérakleitosz (kb. Kr.e. 530– kb. Kr.e. 470)

Bevezetés

Napjainkban a szellemi tulajdon a gazdasági fejlődés hatására egyre jelentősebb szerephez jut a vállalatok életében. Az egyre fokozódó piaci verseny okán a vállalkozások célja, hogy minél nagyobb versenyelőnyre tegyenek szert. Ez pedig megfelelő szellemi vagyoni eszközökkel és szellemivagyon-menedzsmenttel érhető el. A szabadalmak ösztönözhetik a cégeket az innovációhoz szükséges beruházások végrehajtására, és ösztönzött nyújtanak az egyének és vállalatok számára, hogy forrásokat biztosítsanak a kutatás és fejlesztés területén. A védjegyek segítik a vállalkozások brand építését és hozzájárulnak ahhoz, hogy a védjegy mögötti márka azonosítható legyen a fogyasztók számára a könnyebb felismerés által. A szerzői jogi védelem biztosítja a szerző alkotáshoz fűződő jogait. Az egyes szellemi tulajdonjogok jogi szabályozásába való betekintés lehetőséget biztosít a szellemi vagyon részletesebb megismerésére.

A tananyag célja, hogy a hallgatók átlássák a szellemi tulajdon hazai, Európai Unió és nemzetközi rendszerét; megismerjék a szellemi tulajdon-jogok két nagy ágát és azokon belül a szellemi tulajdon fajtáit. Ennek érdekében megismerteti a hallgatókat szellemi tulajdon-védelem céljával, az egyes szellemi tulajdon típusaival és jellemzőivel. Ismertetjük továbbá a szabadalmak jogi szabályozását, a szabadalmak ismertetését és szabályozását. A tanulmány bemutatja a szerzői jog ismérveit és jogi szabályozását, valamint, hogy milyen jogok illetik meg a szerzőt, hogyan jelölik a szerzői jogot és szerzői jogsérelem esetén a jogosult milyen jogi eszközökkel élhet. A tananyag sikeres elsajátítását követően a hallgatók képesek lesznek elhatárolni egymástól az egyes szellemi tulajdonjogokat és felismerni azok jellemzőit.

1. kép. Szellemi tulajdon¹

¹ Forrás: https://hir6.hu/cikk/140203/nav_szellemi_tulajdonjogok_vedelmerol_kezdodott_konferencia Letöltve: 2024. 03. 17.

Szellemi tulajdon

1.1. A szellemi tulajdon magyar és nemzetközi definíciója

Magyarországon a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala a szellemi tulajdon fogalma alatt *„az alkotó elme szüleményeit érti, amelyekbe az alábbiak tartoznak: a találmányok, az irodalmi és művészeti alkotások, valamint a kereskedelemben alkalmazott megjelölések, nevek, képek és formák”*. [1]

A fentiekhez hasonlóan definiálja a szellemi tulajdont a Nemzetközi Szellemi Tulajdon Szervezet (World Intellectual Capital Organization, röviden: WIPO) az alábbiak szerint: a szellemi tulajdon (intellectual property, röviden: IP) az elme alkotásait jelenti, például találmányokat; irodalmi és művészeti alkotások; tervek; valamint a kereskedelemben használt szimbólumok, nevek és képek.

A fentiekből látható, hogy a magyar és a nemzetközi szellemi tulajdon definíció egy-
eséges, amely nagyban megkönnyíti az egyes szellemi tulajdon alá eső művek jogi védelem
alá helyezését nemzetközi viszonylatban is.

1.2. A szellemi tulajdon célja

A szellemi tulajdon tárgyai jogi védelmet élveznek, ezáltal lehetővé teszi az emberek számára, hogy a találmányok vagy egyéb alkotások jogosultjai tevékenységükért megfelelő erkölcsi és anyagi elismerésben részesüljenek.

Az újítók érdekei és a tágabb közérdek közötti megfelelő egyensúly megteremtésével a szellemi vagyon rendszer olyan környezetet ösztönöz, amelyben a kreativitás és az innováció kerület előtérbe.

[1] <https://www.sztnh.gov.hu/hu/mit-jelent/mit-jelent-a-szellemi-tulajdon>

A szellemi tulajdon, mint az alkotó elme által létrehozott termékek az alábbiak: találmányok, irodalmi, művészeti és tudományos alkotások, tudományos felfedezések, árujelzők (védjegyek, márkanevek, földrajzi árujelzők stb.), illetve az ipar, a tudomány, az irodalom vagy a művészetek terén folyó szellemi tevékenység.

1.3. A szellemi tulajdon jellemzői

A szellemi tulajdon a tulajdonjoghoz hasonló, abszolút szerkezetű jogviszony, amely egy a polgári jog területén belül létrehozott szabályrendszer. A szellemi vagyon szabályrendszere kizárólagos vagyoni és személyhez fűződő jogok biztosításával nyújt jogi védelmet a szellemi alkotások létrehozói számára.

A szellemi tulajdon legfontosabb szerepe, hogy kizárólagosságot biztosít azáltal, hogy megakadályoz másokat abban, hogy engedély nélkül használják szellemi alkotásainkat. Ugyanakkor speciális tulajdonjog, mivel időben korlátozott és területileg meghatározott.

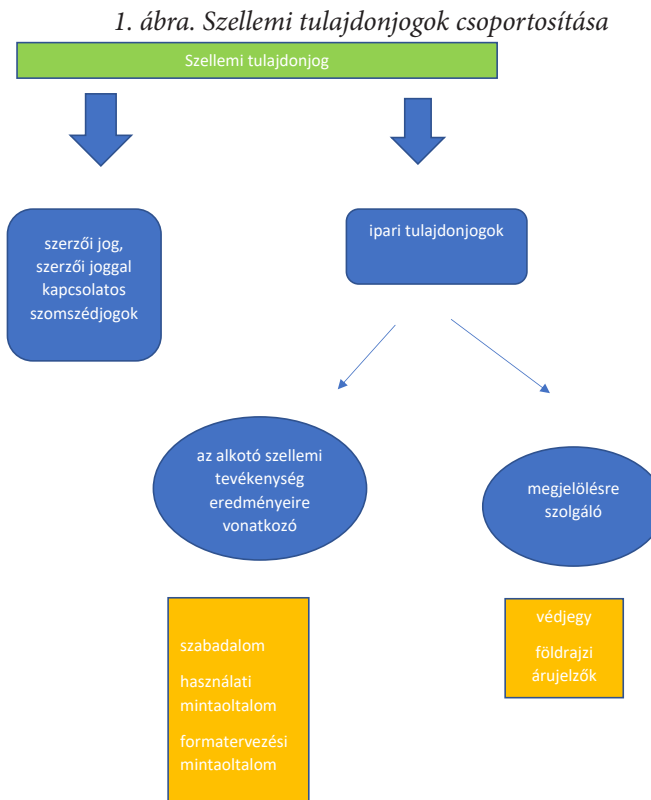
A szellemi tulajdon a vállalkozás immateriális javainak része, amely adott körülmények között többszörösét is érheti a tárgyi eszközeinek. A szellemi tulajdon értéke a felhasználhatóság mértékétől és a vállalat számára előnyös használatól függ.

2. kép. Szellemi tulajdonjog fajtái, jellemzői

Forrás: <https://www.istockphoto.com/hu/fot%C3%B3k/szellemi-tulajdon> Letöltve: 2024. 03. 17.

1.4. A szellemi tulajdonjogok fajtái és létrejötte

Forrás: Saját szerkesztés. <https://inprotool.eu/hu/informacio/alapfogalmak-es-meghatározások/>

A szellemi tulajdonjogok két nagy ágát az iparjogvédelmi és a szerzői jogok alkotják. Az iparjogvédelmi jogviszony az oltalom megszerzésével jön létre. A szerzői művek esetében a jogviszony a szellemi alkotás létrehozásával keletkezik.

Az iparjogvédelmi oltalmakban közös, hogy az oltalom mindig bejelentéssel (regisztrálással, lajstromozással) keletkezik és csak arra az adott országra vagy régióra érvényes, amelyre igénylik. Nincs azonban akadálya annak, hogy egy Magyarországon jogi védelmet élvező találmány utóbb a meghatározott határidőn belül történő bejelentés alapján az Európai Unióban vagy akár nemzetközi szinten is védelmet élvezzen.

A szerzői jog a mű létrejöttével automatikusan keletkezik, nincs szükség a regisztrációra és az egész világra kiterjed.

Az iparjogvédelem a műszaki jellegű szellemi alkotások, valamint az áruk és szolgáltatások megkülönböztetésére szolgáló megjelölések (árjelzők) jogi védelmét biztosító jogintézmény.

Az iparjogvédelem a polgári jog egyik sajátos részterülete, amelynek körébe a következő alkotásfajták tartoznak: a találmányok, a használati minták, formatervezési minták (idegen elnevezéssel: design), a növényfajták és a különböző árjelzők, vagyis a védjegyek és a földrajzi árjelzők.

GYAKORLÓ FELADATOK

Olvassa el az alábbi állításokat, és döntse el, hogy azok igazak vagy hamisak!

1. A szellemi alkotások valamennyi formáját védi az iparjogvédelem.
2. Az iparjogvédelem a műszaki alkotások, a formai kialakítások és az árjelzők oltalmát biztosítja, míg a szerzői jog elsősorban az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat védi.

1.5. A szerzői jog és az iparjogvédelem közötti különbségek

1. táblázat. A szerzői jog és az iparjogvédelem közötti különbségek

Szerzői jog	Iparjogvédelmi jogok
az alkotók irodalmi és művészeti alkotásainak védelmét jelenti, a szerzői joggal szomszédos jogokat, mint például a művészek előadásai, a hang- és audiovizuális felvételek előállítói, valamint a szoftverek, számítógépes adatbázisok védelmét (ideértve például a dokumentumok, kézikönyvek, technológiai eljárások, reklámanyagok stb. védelmét),	szellemi alkotótevékenységből származó műszaki megoldások (pl. találmányok, használati minták, formatervezési minták), valamint a megjelölésekkel – például védjegyekkel – védett áruk és szolgáltatások oltalmára terjednek ki,
nincs szükség bejelentésre, az alkotáshoz kötődő szerzői jog abban a pillanatban keletkezik, amikor az alkotás az érzékszervek által érzékelhető formában létrejön	bejelentésre van szükség, a formális jog vonatkozik rájuk,
oltalom időtartama – a szerző személyhez fűződő szerzői jogai életében állnak fenn és halálával megszűnnek, vagyoni jogai pedig a szerző életében és halála után 70 évig állnak fenn.	az oltalom időtartama az oltalom típusától és módjától függ.

Forrás: <https://inprotool.eu/hu/informacio/alapfogalmak-es-meghatározások/>

1.6. A szellemi tulajdonjog szabályozása

Fontos megjegyezni, hogy a szellemi tulajdon-jogokat alapvetően az egyes nemzeti jogszabályok szabályozzák, ugyanakkor nemzetközi és európai uniós jogszabályok is vonatkoznak rájuk. Az EU jogalkotási tevékenysége keretében főleg a szellemi tulajdon-jogok bizonyos szempontjainak harmonizálását végzi.

A fent ismertetett szellemi tulajdon definíciójából is jó látható, hogy a szellemi tulajdon az egyik legkoherensebbnek mondható jogterület az EU-n belül. Az EU saját uniós rendszerének kialakítása az uniós védjegy és formatervezési minta esetében már megvalósult és folyamatban van az egységes rendszer kialakítása a szabadalmak esetében is.

Az alábbi nemzetközi szerződések rögzítik a nemzetközi kötelezettségeket a szellemi tulajdon tekintetében: a Berni Egyezmény és a Római Egyezmény, valamint a Kereskedelmi Világszervezet a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodása (TRIPS) és a Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO) 1996. évi nemzetközi szerződése.

GYAKORLÓ FELADATOK

1.) *Olvassa el az alábbi állításokat, és döntse el, hogy azok igazak vagy hamisak!*

A magyar és a nemzetközi szellemivagyon-fogalom nagyban eltérnek egymástól.

A szellemi tulajdon egyfajta tulajdonjog.

A szellemi tulajdon kizárólagosságot biztosít.

Az iparjogvédelem a mű létrehozásával keletkezik.

Ha Magyarországon jogi védelmet élvez egy találmány, akkor utóbb nem kaphat nemzetközi védelmet.

2.) *Ismertesse a szellemi tulajdon két nagy csoportját és azok alfajtaát.*

Felhasznált irodalom

Molnár István (2008): *Szellemi tulajdon-menedzsment és technológia-transzfer*. Kecskemét: InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft.

Molnár István (Szerk.) (2010): *Esettanulmányok a szellemi tulajdon-védelem és -menedzsment köréből*. Kecskemét: InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft.

<https://www.wipo.int/about-ip/en/>

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/36/szellemi-ipari-es-kereskedelmi-tulajdonjogok>

<https://www.sztnh.gov.hu/hu/mit-jelent/mit-jelent-a-szellemi-tulajdon>

<https://inprotool.eu/hu/informacio/alapfogalmak-es-meghatározások/>

Szabadalom

3. kép. Szabadalom

Forrás: <https://www.istockphoto.com/hu/fot%C3%B3/ip-szellemi-tulajdon-szabadalmi-koncepti%C3%3ja-gm875669642-244451595?searchscope=image%2Cfilm> Letöltve: 2024. 04. 06.

2.1. A szabadalom fogalma

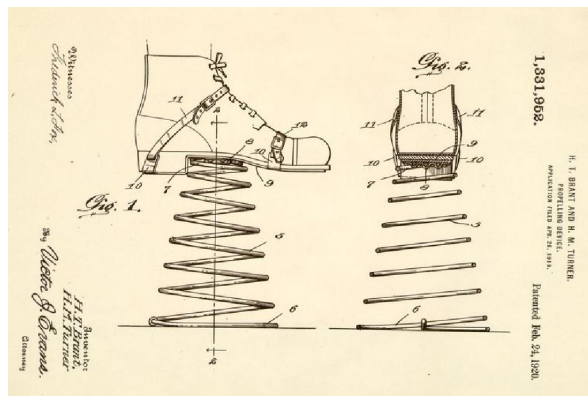
Először is fontos tisztázni, hogy a találmány és a szabadalom fogalmait, a kettő közötti összefüggést. Találmánynak hívjuk a termékre vagy eljárásra vonatkozó új műszaki megoldást. A találmányon fennálló jogi oltalom neve pedig szabadalom vagy szabadalmi oltalom.

A szabadalmakról a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény rendelkezik.

2.2. A szabadalom feltételei

A szabadalom olyan jogcím, amely a technikai jellegű, új, feltalálói tevékenységen alapuló és iparilag alkalmazható találmányok számára biztosít jogi oltalmat.

4. kép. Szabadalmi találmány

Forrás: <https://hu.eferrit.com/hogyan-keszitesek-fajlokat-egy-szabadalomra/> letöltve: 2024. 03. 17.

A fentiekből következik, hogy a szabadalom tárgyának az alábbi feltételeknek kell megfelelnie:

- újnak kell lennie, vagyis nem tartozhat a technika jelenlegi állásához,
- feltalálói tevékenységen kell alapulnia,
- mezőgazdaság vagy az ipar valamely ágában alkalmazható legyen,
- technika területére tartozzon, mivel kizárólag esztétikai célra nem szolgálhat.

a.) újdonság

Akkor tekinthető újnak a találmány, ha az nem tartozik a technika jelenlegi állásához. A technika állásához tartozik és ilyen módon újdonságrontónak minősül mindaz, ami az elsőbbség időpontja előtt akár írásbeli vagy szóbeli közléssel, gyakorlatba vétel útján vagy bármilyen más módon bárki számára hozzáférhetővé vált. A szabadalmi eljárás megindítása előtt a titoktartásnak rendkívül fontos szerepe van, éppen ezért a feltaláló maga sem hozhatja nyilvánosságra a találmányt, műszaki megoldást, mert ebben az esetben saját maga követne el újdonság rontást.

Az újdonsággal szemben elvárás, hogy világszintű újdonságként jelenjen meg a találmány, műszaki megoldás. Éppen ezért rendkívül fontos szerep jut a szabadalmi igény benyújtása előtt az újdonságkutatásnak, mert ezáltal feltárható, hogy más országokban a nyilvános adatbázisokban létezik-e a találmány. Kiemelendő azonban, hogy a nem publikus, de hivatalhoz korábban benyújtott megoldások is a technika jelenlegi állásához tartozónak minősülnek.

b.) Feltalálói tevékenység

A törvény alapján feltalálói tevékenységen alapul a találmány, ha a technika állásához képest szakember számára nem nyilvánvaló. A szakember szubjektív kategóriának minősül, jelenleg nincs egzakt definíció, amely meghatározná a pontos tartalmát. A szakember olyan személy lehet, aki az elsőbbség napján a szakterület átlagos művelője és átlagos tudással rendelkezik. Ugyanakkor rendelkezik is minden eszközzel, ami a fejlesztésekhez szükséges, azonban mégsem annyira kreatív, hogy magától rájöjjön a találmány szerinti megoldásra. Következésképp a találmány akkor részesülhet szabadalmi oltalomban, ha a hivatkozott szakember számára nem nyilvánvaló a találmány vagy a műszaki megoldás.

c.) Ipari alkalmazhatóság

Akkor minősül iparilag alkalmazhatónak egy találmány, ha az az ipar vagy a mezőgazdaság területén előállítható és/vagy használható. Következésképp olyan eljárás amely még csak kísérleti fázisban van és nem reprodukálható, nem lehet szabadalmi oltalom tárgya. A fentiekből következik, hogy maga az ötlet nem eshet szabadalmi jogi oltalom alá.

Fontos megjegyezni, hogy a szabadalmi jog területiális jellegű, vagyis a találmányt kizárólag azokban az országokban illeti meg a szabadalmi oltalom, amely országokban a találmányra a szabadalmat megadták és a bejelentő évente rendszeres díjat fizet annak fenntartására. A szabadalmi oltalom meghatározott időre, 20 évre biztosít kizárólagos oltalmi jogot.

2.3. A feltaláló és a szabadalmas

Fontos kérdés, hogy ki lehet a szabadalmi jog jogosultja?

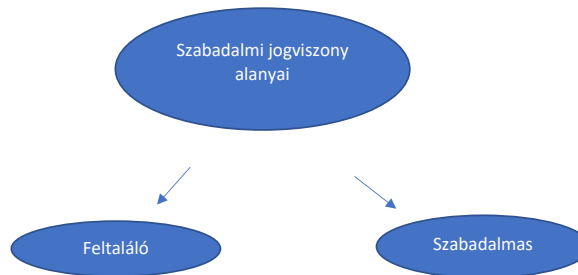
Feltaláló az, aki a találmányt megalkotta. Amíg jogerős bírósági ítélet mást nem állapít meg, azt a személyt kell feltalálónak tekinteni, aki a szabadalmi bejelentésben eredetileg feltalálóként szerepelt. A szabadalom annak feltalálóját vagy a jogutódját illeti meg. Ugyanakkor gyakran előfordul, hogy a találmánynak nemcsak egy feltalálója van.

Ilyen esetben, ha többen közösen alkották a találmányt, a feltalálók szerzőségi részarányát egyenlőnek kell tekinteni, kivéve, ha a szabadalmi bejelentésben meghatározásra került a szerzőség aránya. A feltalálót megilleti az a jog, hogy a szabadalmi iratok őt e minőségében feltüntessék. Szabadalmi bejelentés közzététele előtt a találmányt csak a feltaláló, illetve jogutódja hozzájárulásával szabad nyilvánosságra hozni.

Mi történik abban az esetben, ha többen egymástól függetlenül alkották meg a találmányt? Ilyen esetben a szabadalom azt a feltalálót vagy jogutódját illeti meg, aki a találmányt korábbi elsőbbséggel jelentette be, feltéve, hogy ezen korábbi elsőbbségű bejelentést közzéteszik vagy annak tárgyára szabadalmat adnak.

Fontos azonban megemlíteni, hogy a feltalálói igény átruházható. A szabadalmas a szabadalom jogosultja, szabadalmas lehet a feltaláló vagy akire a feltaláló átruházta a jogokat. Szabadalmastársak esetében a szabadalmastársak részesedési aránya meghatározható, azonban kétség esetén egyenlő. A szabadalmastársak bármelyike arányos díjfizetés mellett jogosult önállóan hasznosítani a szabadalmat, illetve bármelyik jogosult önállóan eljárni a fenntartás, védelem érdekében. A szabadalmastársak saját hányadukkal bármelyik jogosult rendelkezni, de adásvétel esetén elővásárlási joga van a szabadalmastársnak. A szabadalmas-társak mindegyikének a hozzájárulása kell licencia harmadik személynek történő adásakor, illetve a teljes szabadalom átruházása esetében.

2. ábra. A szabadalmi jogviszonyok alanyai

2.4. A szabadalmi jogviszony tartalma

2.4.1. SZEMÉLYISÉGI JOGOK

A személyiségi jogok körébe tartoznak az alábbiak:

- névjog,
- feltalálói minőség elismerésének a joga és annak feltűntetése a szabadalmi iratokon,
- döntés a találmány titokban tartásáról vagy nyilvánosságra hozataláról,
- integritáshoz való jog háttérbe kerülése mivel a nyilvánosságra hozatal után nem gátolható meg a találmány módosítása, továbbfejlesztése.

A személyiségi jogok jellemzője, hogy forgalomképtelenek és elvileg időben korlátlanok. A legfontosabb jellemzőjük pedig, hogy az érvényesítésük személyhez kötött.

2.4.2. VAGYONI JOGOK

A szabadalmas vagyoni jogai a *kizárólagos hasznosítási és rendelkezési jog*. A kizárólagos hasznosítási és rendelkezési jog abszolút szerkezetű jogviszony. A szabadalmi oltalom alapján a szabadalom jogosultjának – a szabadalmasnak – kizárólagos joga van a találmány hasznosítására. A kizárólagos hasznosítási jog alapján a szabadalmas bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül

- előállítja, használja, forgalomba hozza, illetve forgalomba hozatalra ajánlja a találmány tárgyát képező terméket, vagy e terméket ilyen célból raktáron tartja vagy az országba behozza;
- használja a találmány tárgyát képező eljárást, vagy másnak az eljárást használatra ajánlja;
- előállítja, használja, forgalomba hozza, illetve forgalomba hozatalra ajánlja, vagy ilyen célból raktáron tartja vagy az országba behozza a találmány tárgyát képező eljárással közvetlenül előállított terméket.

[2] 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról 19. § (1) bek.

A fenti jogszabályba ütköző magatartásokat a szakirodalom szabadalombitorlásnak nevezi.

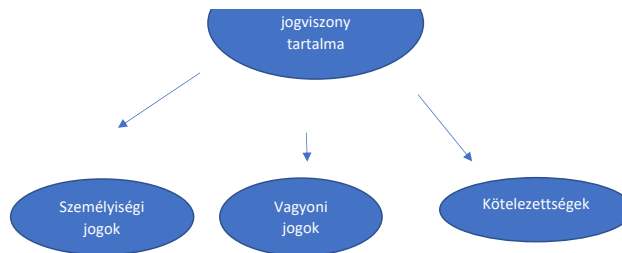
A hasznosítási és rendelkezési jog forgalomképes, időben korlátozott jog, felhasználási engedélyt is a szabadalmas adhat.

2.4.3. KÖTELEZETTSÉGEK

A szabadalmast ugyanakkor nemcsak jogok illetik meg, hanem az alábbi kötelezettségek is terhelik:

- a találmány feltárása,
- a találmány hasznosítása, melynek hiánya kényszerengedélyhez vezethet,
- éves díjfizetés.

3. ábra. A szabadalmi jogviszony tartalma

2.5. A szolgálati és alkalmazotti találmányok

2.5.1. SZOLGÁLATI TALÁL MÁNY

A szolgálati találmány annak a találmánya, akinek munkaviszonyból (vagy közalkalmazotti, közszolgálati viszony) származó kötelezettsége, hogy a találmány tárgykörébe tartozó eső megoldásokat dolgozzon ki. A szolgálati találmányt megalkotó feltaláló köteles haladéktalanul ismertetni a találmányt a munkáltatóval. A fentiekből következik, hogy ebben az esetben nem érvényesül a nyilvánossághoz fűződő jog. Fontos kérdés, hogy szolgálati találmány esetén hogyan alakulnak a találmánnyal összefüggő jogok.

A feltaláló személyhez fűződő jogai közül a névjog és a feltalálói minőséghez való jog részletszabályai az általános szabályok szerint alakulnak.

A szolgálati találmány esetében a szabadalmi igény a feltaláló jogutódjaként a munkáltatót illeti meg (a találmányt a munkáltató be is jelentheti, de titokban is tarthatja. Fontos azonban, hogy vita esetén a munkáltatót terheli annak a bizonyítása, hogy a megoldás az ismertetés átvételének időpontjában nem volt szabadalmaztatható. A feltaláló a szolgálati találmány esetében megfelelő díjazásra tarthat igényt, ha a munkáltató hasznosítja a találmányt.

2.5.2. ALKALMAZOTTI TALÁLMA NY

Az alkalmazotti találmány annak a találmánya, aki anélkül, hogy a munkaviszonyból származó kötelessége lenne, olyan találmányt dolgoz ki, amelynek hasznosítása a munkáltató tevékenységi körébe tartozik. Az alkalmazotti találmányok esetében a szabadalom a feltalálót illeti meg. Ugyanakkor a munkáltató jogosult hasznosításra, mivel megállapodás szerint lehet a munkáltató a jogosult. Azonban a munkáltató általi hasznosítás nem kizárólagos hasznosítás, a feltaláló másnak is felkínálhatja hasznosításra a találmányt vagy akár le is mondhat ezen jogáról. A szolgálati találmányhoz hasonlóan a feltaláló személyhez fűződő jogai közül a névjog és a feltalálói minőséghez való jog az általános szabályok szerint alakul. Az alkalmazotti találmány hasznosításáért azonban a munkáltatónak megfelelő mértékű díjazást kell fizetnie.

2.6. A szabadalmi igény és a szabadalom keletkezése

A bejelentő szabadalmat hatósági döntés eredményeként kaphat. A szabadalom iránti igényt Magyarországon a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (továbbiakban SZTNH vagy Hivatal) előtti eljárásban kell előterjeszteni. A szabadalmi oltalom a bejelentés közzétételével keletkezik, az oltalom hatálya visszahat a bejelentés napjára. A közzététellel keletkező oltalom ideiglenes, amely akkor válik véglegessé, ha a bejelentő a találmányra szabadalmat kap. Fontos kihangsúlyozni, hogy a szabadalmi eljárás akár 3–4 évig is eltarthat. A szabadalmi bejelentés során úgynevezett igénypontokat és a szabadalom leírását kell megjeleníteni oly módon, hogy abból a Hivatal számára egyértelműen megállapítható legyen, hogy milyen új megoldásra, találmányra kíván jogi oltalmat szerezni a bejelentő.

2.7 A magyar szabadalmi bejelentés folyamata

A szabadalmi bejelentés két fő szakaszból áll.

Az első szakasz bejelentéstől a szabadalmi bejelentés közzétételéig tartó ún. alaki vizsgálati szakasz.

2.7.1. A BEJELENTÉS

A szabadalmi bejelentést az SZNTN-nél kell megtenni. A hivatal először megvizsgálja, hogy a bejelentés megfelel-e a bejelentési nap elismeréséhez szükséges alapvető feltételeknek. Ekörben vizsgálandók például a bejelentő adatai, a szabadalmi leírás, a bejelentési és kutatási díj megfizetése, valamint, hogy a kivonat és a raj benyújtásra került-e. Amennyiben a bejelentés megfelel az alapvető feltételeknek, akkor az SZNTN elismeri a bejelentési napot.

2.7.2. ALAKI VIZSGÁLAT

Az alaki vizsgálat keretében azt vizsgálja a hivatal, hogy a bejelentés az alaki feltételeknek megfelel-e. Amennyiben a bejelentés az alaki feltételeknek megfelel, úgy kerülhet sor a következő lépésre, mely az újdonságkutatás.

2.7.3. ÚJDONSÁGKUTATÁS

Az SZNTN az újdonságkutatás során újdonságkutatási jelentést készít, melynek célja, hogy feltárja azokat a szabadalmi és más publikációkat, amelyek figyelembe vehetők az újdonság és a feltalálói tevékenység követelménye szempontjából.

2.7.4. KÖZZÉTÉTEL

A szabadalmi bejelentést a Hivatal a legkorábbi elsőbbség napjától számított tizennyolc hónap elteltével közzéteszi. A közzététellel ún. ideiglenes szabadalmi oltalom keletkezik, amely az elismert bejelentési napra visszamenőleges hatályú oltalom és a megadáskor válik véglegessé. Ezen időponttól indul a fenntartási díjfizetési kötelezettség is. A közzététel napjától bárki megtekintheti a szabadalmi bejelentés iratait. Ettől kezdve bárki észrevételt nyújthat be arra vonatkozóan, hogy a találmány, illetve annak bejelentése nem felel meg valamely szabadalmazhatósági feltételnek.

A második szakasz a közzétételt követő ún. érdemi vizsgálati szakasz.

2.7.5. ÉRDEMI VIZSGÁLAT

A Hivatal a bejelentő külön kérelmére végzi el a közzétett szabadalmi bejelentés érdemi vizsgálatát. Az érdemi vizsgálatot a szabadalmi bejelentés benyújtásával egyidejűleg, illetve azt követően legkésőbb az újdonságkutatás elvégzéséről közölt hatósági tájékoztatás napjától számított hat hónap elteltéig lehet kérni. Ennek elmaradását úgy kell tekinteni, hogy a bejelentő lemondott az ideiglenes szabadalmi oltalomról. Az érdemi vizsgálat célja annak megállapítása, hogy a találmány kielégíti-e a találmánnyal szemben támasztott törvényi követelményeket, valamint a törvény alapján nincs-e kizárva a szabadalmi oltalomból. Az érdemi vizsgálat alapján sor kerülhet a leírás és az igénypontok javítására, módosítására.

2.7.6. A SZABADALOM MEGADÁSA

Ha a találmány és a szabadalmi bejelentés megfelel a vizsgálat körébe tartozó valamennyi követelménynek, a Hivatal a bejelentés tárgyára szabadalmat ad és meghirdeti. A Hivatal a szabadalom megadását követően szabadalmi okiratot ad ki a jogosultnak.

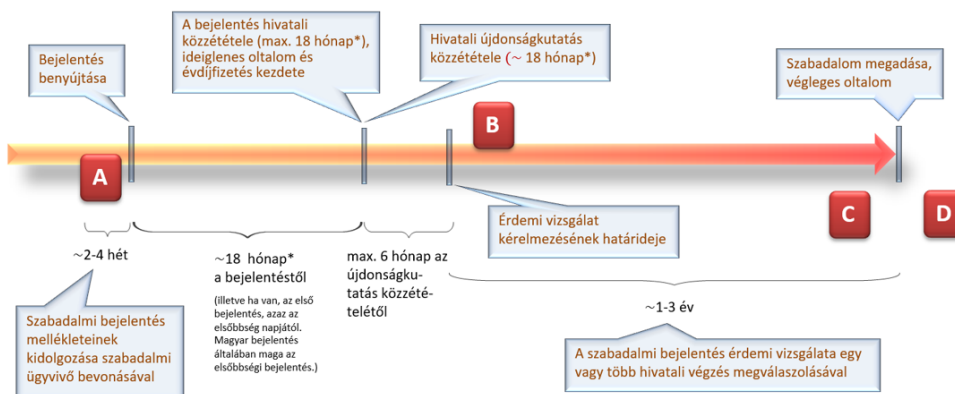
GYAKORLÓ FELADATOK

1. *Olvassa el az alábbi állításokat, és döntse el, hogy azok igazak vagy hamisak!*

- A Magyarországon szabadalmi oltalomban részesülő találmány automatikusan külföldön is jogi védelmet élvez.
- Szabadalmi oltalom feltétele az újdonság.
- A feltaláló maga is elkövethet újdonságrontást.
- Az ötlet is részesülhet szabadalmi jogi oltalomban.
- Szabadalombitortlást követ el, aki a szabadalmi jog jogosultjának engedélye nélkül használja a szabadalmi jog által védett találmányt.

5. kép. Szabadalmi bejelentés folyamata

- A) Bejelentés benyújtásakor felmerülő költségek
- B) Az engedélyezési eljárás során felmerülő költségek
- C) A szabadalom megadásakor felmerülő költségek
- D) Szabadalmi évdíjfizetés a bejelentés közzétételével indul, a bejelentés évfordulóján esedékes, a bejelentési naptól számított 20. évig

Forrás: <https://www.pm-szabadalom.hu/szolgáltatások/szabadalom/> letöltve: 2024. 04. 05.

2.8. Európai szabadalom

Európában a műszaki találmányok védelme az illetékes hatóságok által megadott nemzeti szabadalmak révén vagy az Európai Szabadalmi Egyezmény alapján egy bejelentéssel az Európai Szabadalmi Hivatal által központilag megadott európai szabadalom révén lehetséges, amely azonban kizárólag a jelenleg az egyezményben részes 39 országban biztosít szabadalmat. Az európai szabadalom megadása után azonban szükséges a kiválasztott országokban érvényesíteni is a szabadalmat. A szabadalom megadása után 3 hónap áll rendelkezésre ahhoz, hogy a kiválasztott országokban érvényesítve legyen a szabadalom. Erre a megadástól számított három hónapig van lehetőség. Azon országokban, ahol nem valósul meg az érvényesítés, szabadalmi oltalom sem fog fennállni.

Az Egyezmény tagjai a következő országok: Albánia, Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, Csehország, Dánia, Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Izland, Írország, Lengyelország, Lettország, Liechtenstein, Litvánia, Luxemburg, Észak-Macedónia, Magyarország, Málta, Monaco, Montenegró, Németország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Románia, San Marino, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia és Törökország.

Az Egyezmény tagjain kívül az alábbi harmadik országokban is szerezhető európai szabadalom: jelenleg Bosznia-Hercegovina „extension” államként, Marokkó, Moldova, Tunézia és Kambodzsa pedig „validation” államként vesz részt a rendszerben. Az európai szabadalmi bejelentéskor plusz díjért lehet kérni az opciót a fenti az országokra.

6. kép. Európai szabadalomban részes országok

Forrás: <https://szabadalmaztatasi.hu/szabadalom-bejelentesi-eljaras/europai-szabadalom.html> Letöltve: 2024. 04. 05.

2.9. Egységes hatályú Európai szabadalom

Az Egységes hatályú Európai szabadalom (Unitary Patent, UP) viszonylag új intézmény, mivel 2023. június 01. napjától lépett hatályba a 1257/2012/EU és az 1260/2012/EU rendeletek által és még igencsak „gyerekcipőben jár”. Az egységes hatályú Európai szabadalom szemben az elnevezésével nem önálló szabadalomként tekinthető, hanem az Európai Szabadalmi Egyezmény szerint biztosított európai szabadalom. Az európai szabadalom megadása után egy hónapon belül kérhető az egységes hatályú európai szabadalom. Fontos jellegzetessége, hogy egységesen és egy összegben lehet meghosszabbítani a szabadalmat.

Az egységes hatályú európai szabadalom jelenleg 17 EU-tagországban érvényes szabadalmat jelent. Ezek az országok a következők: Ausztria, Belgium, Bulgária, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Hollandia, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Németország, Olaszország, Portugália, Svédország és Szlovénia. A UP egyezmény további aláírói, ahol a ratifikálást követően szintén hatályba lép a rendszer: Ciprus, Csehország, Görögország, Írország, Magyarország, Románia, Szlovákia. Az új rendszerhez való csatlakozás természetesen a többi EU-tagállam számára is nyitva áll.

2.10. Nemzetközi szabadalom

Jelenleg nincs olyan lehetőség, amely egyetlen szabadalmi bejelentéssel világszintű szabadalmi jogot biztosítana.

Nemzetközi szinten pedig a Szabadalmi Együttműködési Szerződés (PCT) teszi lehetővé, hogy a részes tagállamokban egyszerűbb legyen az oltalomszerzés. A Szabadalmi Együttműködést (PCT) az ENSZ Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) hozta létre. Az egyezménynek jelenleg 157 tagállama van.

A nemzetközi szabadalmi bejelentéskor egy bejelentéssel tudunk szabadalmi opciót szerezni arra, hogy egy adott találmányra akár 157 országban szabadalmi oltalmat kaphasson a jogosult. Fontos azonban megjegyezni, hogy ez egy lehetőséget biztosít, nem pedig automatikusan keletkezteti valamennyi országban a szabadalmi jogot. Azon országok listáját, amelyekben a bejelentést a jogosult szeretné megtenni, elegendő a bejelentés után két és fél évvel kiválasztani. Emiatt elég idő áll rendelkezésre ahhoz, hogy a piaci viszajelzések alapján kerüljön kiválasztásra a megfelelő országok listája. Tekintettel arra, hogy valamennyi kiválasztott országban be kell fizetni a bejelentés magas díját, emiatt fontos, hogy a megfelelő országok kerüljenek kiválasztásra.

A nemzetközi szabadalmi bejelentést a Szellemi Tulajdon Világszervezete felé kell benyújtani. Akkor érdemes nemzetközi szabadalmi bejelentést tenni, ha a bejelentés megtétele időpontjában még nincs előre meghatározva, hogy melyik országokban szeretne a jogosult szabadalmat szerezni, vagy abban az esetben, ha Európán kívül is van olyan ország, ahol tervben van a bejelentés.

7. kép. PCT országok

Forrás: <https://szabadalmaztatask.hu/szabadalom-bejelentesi-eljaras/pct.html> Letöltve: 2024. 04. 05.

2.11. A szabadalom és a használati mintaoltalom kapcsolata

Fontos összefüggés a szabadalom és a használati mintaoltalom között, hogy a bejelentőnek lehetősége nyílik arra, hogy az elutasított szabadalmi bejelentésből 3 hónapig használati mintaoltalom származhasson. A használati mintaoltalom gyakorlatilag ugyanazt a kizárólagos jogot nyújtja, mint a szabadalom, ugyanakkor rövidebb ideig ad oltalmat. További különbség, hogy használati mintaoltalom ideje alatt a Hivatal nem vizsgálja az újdonságot és kizárólag megfogható találmányokra, kapcsolási elrendezésekre biztosít csak használati mintaoltalmat.

8. kép. „Világsszabadalmat akarok”

Forrás: <https://7blog.hu/vedjegy-szabadalom-szellemi-tulajdon/> Letöltve: 2024. 03. 16.

GYAKORLÓ FELADATOK

1.) Olvassa el az alábbi állításokat, és döntse el, hogy azok igazak vagy hamisak!

1. A Szabadalmi együttműködési Szerződés (PCT) alapján benyújtott bejelentés révén akár 100 országban is szerezhető oltalom.
2. Európai szabadalmi bejelentéssel európai uniós szabadalmat lehet szerezni.
3. Az SZNTH által megadott szabadalom a világ összes országában hatályos.
4. Az ideiglenes szabadalmi oltalom 3 évig tart.
5. Az SZNTH hivatalból végzi el a szabadalmi bejelentés érdemi vizsgálatát.
6. A szabadalmi oltalom fenntartásáért csak az első 10 évben kell díjat fizetni.
7. Több országban is lehet szabadalmi oltalmat szerezni akár egy, akár külön-külön tett bejelentéssel.

2.) Sorolja fel és részletezze a szabadalmi oltalmazhatóság feltételeit!

Felhasznált irodalom

1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról

Molnár István (2008): Szellemi tulajdon-menedzsment és technológia-transzfer. Kecskemét: InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft.

Molnár István (Szerk.) (2010): Esettanulmányok a szellemi tulajdon-védelem és -menedzsment köréből. Kecskemét: InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft.

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/36/szellemi-ipari-es-kereskedelmi-tulajdonjogok>

<https://www.sztnh.gov.hu/hu/mit-jelent/mi-a-talalmany-es-mi-a-szabadalom>

<https://szabadalmaztatás.hu/>

Védjegy

9. kép. Védjegy

Forrás: <https://www.istockphoto.com/hu/fot%C3%B3/v%C3%A9djegyregisztr%C3%A1ci%C3%B3s-koncepci%C3%B3-gm1154395726-313912298?searchscope=image%2Cfilm> letöltve: 2024. 04. 06.

3.1. A védjegy fogalma

A védjegy olyan lajstromozott megjelölés, amely az egyes áruk és szolgáltatások azonosítására, mások áruitól, illetve szolgáltatásaitól való megkülönböztetésére szolgáló jogi oldalmat biztosít. A védjegy megfoghatósága abban rejlik, hogy egyértelműen és pontosan ábrázolható, ezáltal felismerhetővé teszi a fogyasztók számára, akik a védjegy mögött álló márkát ezáltal azonosítani tudják.

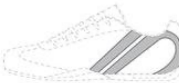
A védjegy egyben árujelző is, mely segítséget nyújt a fogyasztóknak, hogy megfelelően tájékozódhassanak a termékek és szolgáltatások kereskedelmi eredetéről. A védjegyekről és azok oltalmáról a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény rendelkezik.

Mely megjelölések részesülhetnek védjegyoaltalomban?

Szó, betű, szám, szóösszetétel (beleértve a személyneveket és a jelmondatokat); ábra (logó), sík- vagy térbeli alakzat; pozíciót ábrázoló megjelölés; mintázat; szín, színösszetétel; hang; mozgást ábrázoló megjelölés; multimédia (mozgást és hangot is tartalmazó) megjelölés; hologram; illetve ezek kombinációi (a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 1 § (2) bekezdés).

Az alábbiakban bemutatásra kerülnek egyes védjegy példák az Európai Unióból. (A példák az ott megjelölt jogosultak védjegyei, jelen oldalon történő felhasználásuk kizárólag a szemléltetést szolgálja.)

2. táblázat. Védjegy típusok

Szóvédjegy	Ábravédjegy	Térbeli védjegy	Pozíciósvédjegy
JUST DO IT <u>EUTM</u> <u>No 514 984</u>	 <u>EUTM No 5 271 598</u>	 <u>EUTM No 31 203</u>	 <u>EUTM No 8 586 489</u>
Hologram védjegy	Mintázatot tartalmazó védjegy	Szín védjegy	Mozgó védjegy
 <u>EUTM No 17 993 401</u>	 <u>EUTM No 15 602</u>	 <u>EUTM No 31 336</u>	 <u>EUTM No 17 894 840</u>

Forrás: <https://www.euipo.europa.eu/hu/trade-marks/before-applying/full-list-of-trade-marks>

3.2. A védjegyoltalom keletkezése

A védjegyoltalom a lajstromozáskor keletkezik. A védjegy jogi oltalom jogosultja pedig, aki az adott megjelölést lajstromoztatja.

A védjegyoltalom két legfontosabb összetevője a megjelölés és az árujegyzék. A megjelölésből látható maga a védelem tárgya. Az árujegyzék pedig azt mutatja meg, hogy a megjelölés mely áru- és szolgáltatás osztályok tekintetében szerez védelmet. A törvény értelmében az árujegyzék azoknak az áruknak, illetve szolgáltatásoknak a felsorolása, amelyekkel kapcsolatban a megjelölésre a védjegyoltalmat igénylik. Fontos azonban, hogy a megjelölés nem általánosságban nyer oltalmat, hanem a bejelentőnek ki kell választani az ún. nizzai osztályozás szerinti áru- és szolgáltatás osztályokban.

Fontos megemlíteni azonban azt is, hogy mi nem részesülhet védjegyoltalomban. Eszerint azonos áruk, illetve szolgáltatások tekintetében a korábbi védjeggyel azonos későbbi elsőbbségű megjelölés nem részesülhet oltalomban (a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 4 § (1) bekezdés), vagyis az elsőbbségnek nemcsak a szabadalmaknál, hanem a védjegyeknél is fontos szerepe van.

A védjegy jogosultja számára tíz évre kizárólagos, meghatározott földrajzi területre vonatkozó használati jogot biztosít. A védjegyoltalom korlátlan alkalommal megújítható 10–10 éves időtartamokra.

3.3. A védjegyoltalom tartalma

A védjegyoltalom a jogosultjának kizárólagosságot biztosít a védjegye használatára, illetőleg arra, hogy a védjegy használatára másnak engedélyt adjon.

A védjegyoltalom alapján a védjegy jogosultjának kizárólagos joga van a védjegy használatára. A kizárólagos használati jog alapján a védjegyjogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében, árukkal vagy szolgáltatásokkal összefüggésben használ

- a védjeggyel azonos megjelölést olyan árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplőkkel,
- olyan megjelölést, amelyet a fogyasztók a védjeggyel összetéveszthetnek a megjelölés és a védjegy azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt; ideértve azt az esetet is, amikor az összetéveszthetőség amiatt áll fenn, mert a fogyasztók a megjelölést a korábbi védjegyhez gondolati képzettársítás útján kapcsolhatják,

- a védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló megjelölést, függetlenül attól, hogy a védjegy árujegyzékében szereplő áruk vagy szolgáltatások azonosak vagy hasonlóak-e azokhoz az árukhoz vagy szolgáltatásokhoz, amelyekkel összefüggésben a megjelölést használják, feltéve, hogy a védjegy belföldön jóhírnevet élvez, és a megjelölés alapos ok nélkül történő használata a védjegy megkülönböztető képességét vagy hírnevét sértené vagy tisztességtelenül kihasználná (a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 12 § (2) bekezdés).

A fent részletezett jogellenes magatartásokat nevezi a szakirodalom védjegybitorlásnak.

A ® jelben a karikában lévő R betű „registered”, azaz „lajstromozott”, „nyilvántartásba vett” vagy „regisztrált” értelemmel bír.

10. kép. Lajstromozott termék jele

Forrás: <https://www.istockphoto.com/hu/fot%C3%B3k/szellemi-tulajdon> Letöltve: 2024. 03. 17.

A ™ jel a „trade mark”, azaz magyarul a „védjegy” rövidítése, és ugyancsak a jelzett áru védjegyoltalomban részesíttetését hivatott mutatni.

11. kép. Védjeggyel ellátott termék jele

Forrás: <https://www.istockphoto.com/hu/search/2/image-film?phrase=szellemi%20tulajdon&page=2> Leöltve: 2024. 03. 17.

A védjegy továbbá kiemelkedő szerepet játszik a marketingben, és általában a piaci versenyben, lehetővé teszi a fogyasztó számára, hogy kedvező vásárlási tapasztalat esetén később azt újra megismételhesse, illetve kedvezőtlen tapasztalat esetében elkerülhesse a szóban forgó árukat vagy szolgáltatásokat.

Fontos megjegyezni, hogy védjegy lajstromozására a fent ismertetett nemzeti szinten túl lehetőség van, mind Európai Unió, mind pedig nemzetközi szinten is. Az alábbiakban bemutatásra kerülnek az EU védjegy lajstromozás és a nemzetközi lajstromozás legfontosabb jellemzői.

FELADAT

Olvassa el az alábbi állításokat, és döntse el, hogy azok igazak vagy hamisak!

1. A jóhírű védjegy lajstromozás nélkül is védelmet élvez.
2. A használati kényszer alapján a védjegyjogosultnak a bejelentéstől számított 5 éven belül meg kell kezdenie a védjegy használatát.
3. Védjegyoltalomban részesülhet egy dallam.

3.4. A nemzeti védjegy bejelentés

Ahogy korábban kifejtettük a védjegynek rendkívül fontos szerepe lehet a vállalati marketingben. Éppen ezért a védjegy-bejelentést megelőzően érdemes annak átgondolása, hogy a bejelentő számára mi a legmegfelelőbb stratégia, hogyan és mely országokban tudja leghatékonyabban hasznosítani a védjegyet.

Ezt követően célszerű védjegykutatót végezni annak érdekében, hogy a bejelentő megbizonyosodjon arról, hogy a bejegyeztetni kívánt védjegy valóban újnak minősül és nem téveszthető össze más védjeggyel.

Ezután kerülhet sor a védjegy bejelentésére, vagyis a védjegy lajstromozásra irányuló eljárás megindítására az SZTNH-nál, vagyis a Hivatalnál. A védjegybejelentésben meg kell határozni az árujegyzéket, azaz azt, hogy a védjegy milyen árukra vagy szolgáltatásokra vonatkozzon. A Hivatal megvizsgálja, hogy elismerhető-e a bejelentési nap. A bejelentőnek a bejelentés benyújtásától számított 1 hónapon belül kell megfizetnie a bejelentés díját. Amennyiben a Hivatal hiányt észlel, úgy felhívást bocsát ki. Amennyiben a bejelentő a felhívásban foglaltaknak nem tesz eleget határidőben, úgy kell tekinteni, mintha visszavonta volna a bejelentését.

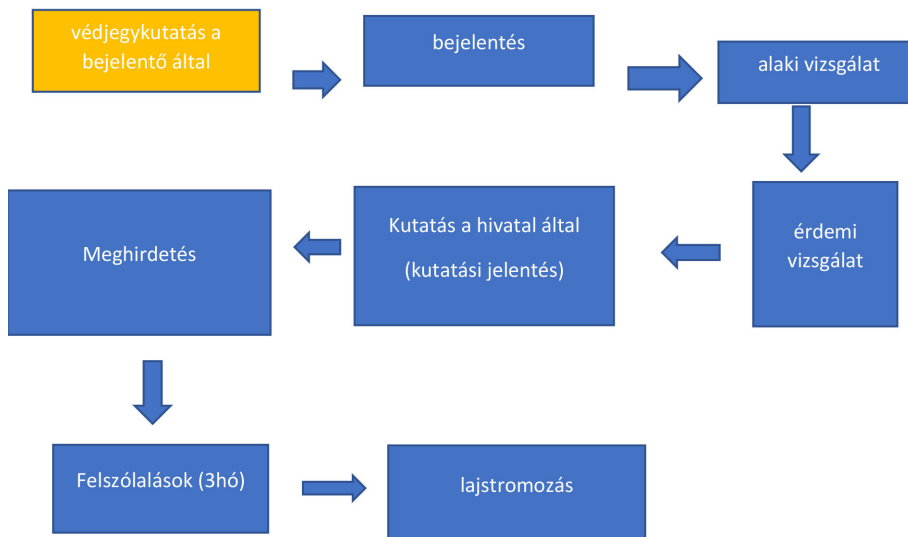
Ha a Hivatal megfelelőnek találja a bejelentést, akkor kerül sor a szabadalmakhoz hasonlóan az alaki vizsgálatra.

Amennyiben a bejelentés alakilag megfelel a követelményeknek, úgy következő lépésként sor kerül az érdemi vizsgálatra. Ekörben a Hivatal megvizsgálja, hogy nem áll-e fenn valamilyen feltétlen kizáró ok a megjelöléssel kapcsolatban (pl. alkalmas-e a megjelölés a megkülönböztetésre). Ezt követően a Hivatal korábbi jogokra vonatkozó kutatást végez és megvizsgálja, hogy milyen korábbi azonos vagy hasonló megjelölés létezik és erről kutatási jelentést készít.

A hivatal ezt követően meghirdeti a védjegybejelentést a Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítőben. A meghirdetést követő 3 hónapon belül a védjegybejelentéssel szemben a korábbi jogok jogosultjai, viszonylagos kizáró okok alapján felszólalást nyújthatnak be és kérhetik annak elutasítását.

Ha a megjelölés és a védjegybejelentés megfelel a vizsgálat körébe tartozó valamennyi követelménynek, a bejelentett megjelölés lajstromozva lesz.

4. ábra. Védjegy-lajstromozás folyamata

Forrás: Saját szerkesztés.

3.5. Az európai védjegylajstromozás

Felmerül a kérdés, hogy milyen előnyei lehetnek az európai védjegylajstromozásnak. Egyik legfontosabb előnye, hogy egy viszonylag egyszerű eljárással biztosít 10 évig érvényes védelmet az adott márka tekintetében egységesen az összes uniós országban. Ezen védelem ideje egyszerre 10 évre meghosszabbítható.

Az Európai Unió eljárásával létrehozott szellemi vagyon, vagyis az uniós védjegy az EU összes országában kizárólagos jogot és védelmet biztosít a rivális védjegyekkel szemben. Ugyanakkor az eljárás költséghatékony, mivel viszonylag elenyésző költsége van a lajstromozási eljárásnak, ahhoz képest, mintha minden országban külön eljárást kellene kezdeményezni az oltalom megszerzése érdekében.

A magyarországi bejelentéshez hasonlóan védelmet biztosít a hamisítás ellen, vagyis engedély nélkül használt védjeggyel szembeni igény jogi úton érvényesíthető valamennyi EU országban.

Az európai uniós védjegyrendszer három fő jellemzője az egységesség, az autonómia és az együttélés. Az egységessége azt jelenti, hogy az oltalom területi alapon nem megosztható, vagyis egységesen fennáll az Európai Unió valamennyi tagállamában. Az autonómia elve alapján elsősorban a 40/94/EK tanácsi rendelet (a továbbiakban: európai uniós védjegyrendelet) rendelkezéseit kell alkalmazni az európai uniós védjeggyel összefüggő kérdésekben. Az együttélés elve pedig azt jelenti, hogy az európai uniós védjegyrendszer és a tagállami védjegyrendszerek egymással párhuzamosan léteznek. Az európai uniós védjegyrendszert Európai Unió Szellemi Tulajdon Hivatala (a továbbiakban: EUIPO) működteti.

3.6. A nemzetközi védjegyek

A Madridi Megállapodás alapján a Szellemi Tulajdon Világszervezetén keresztül a bejelentő egy eljárásban, egy nyelven, egyszeri díjfizetéssel kezdeményezheti a védjegylajstromozási eljárást számos országban. Az Európai Közösség 2004. október 1-je óta részese a Madridi Megállapodásnak, amelyre tekintettel európai uniós védjegyre alapítva is lehet nemzetközi védjegybejelentést tenni, és a nemzetközi védjegybejelentésben az Európai Közösséget is meg lehet jelölni.

3.7. Átjárhatóság a nemzeti és az Európai Unió rendszer között

3.7.1. ÁTALAKÍTÁS

A fentebb említett együttélés elvéből fakad, hogy a két oltalmi rendszer között bizonyos esetekben átjárhatóság van.

Ha az európai uniós védjegybejelentést valamely tagállamban fennálló tilalom okán elutasítják, vagy az európai uniós védjegy oltalmát megszüntetik, a jogosult kérheti annak nemzeti védjegybejelentéssé történő átalakítását (konverzióját) azokra a tagállamokra vonatkozóan, amelyekben az elutasítás vagy a megszüntetés oka nem áll fenn. Fontos az elsőbbség szempontjából, hogy az átalakításkor a nemzeti védjegybejelentés megőrzi az európai uniós védjegybejelentés bejelentési napját, illetve egyéb elismert elsőbbségét.

Magyarország tekintetében további előnyt jelent, hogy az átalakítás nyomán keletkezett védjegybejelentés díjkedvezményben részesül. Továbbá, ha a konverzió lajstromozott európai uniós védjegyen alapszik, akkor érdemi vizsgálat mellőzésével, egyszerűsített eljárással kaphat oltalmat.

3.7.2. SZENIORITÁS

Amennyiben valaki olyan védjegyének az európai uniós oltalmáért folyamodik, amely már oltalom alatt áll az Európai Unió valamely tagállamában, akkor a jogosult kérheti a szóban forgó tagállami védjegyének szenioritását azonos európai uniós védjegye tekintetében. A szenioritás a tagállami védjegyoltalom az érintett ország tekintetében a tagállami védjegy paramétereivel fog rendelkezni. Ennek megfelelően szükségtelenné válik a tagállami védjegyoltalom megújítása, hiszen annak oltalma a továbbiakban az európai uniós védjegy részeként áll fenn

GYAKORLÓ FELADATOK

1.) *Olvassa el az alábbi állításokat, és döntse el, hogy azok igazak vagy hamisak!*

1. Az Európai Unió védjegye valamennyi tagállamban védelmet élvez.
2. Az Európai Unió védjegye lajstromozását valamennyi országban külön kell kérni.
3. A védjegyoltalom megújítása 10 évre korlátozódik.
4. A védjegyoltalom legfontosabb összetevői a megjelölés és az árujegyzék.
5. Nemzetközi védjegybejelentés esetén valamennyi országban be kell fizetni a kérelem díját.

2.) *Hasonlítsa össze a magyar és az Európai Unió védjegy rendszert!*

3.) *Fogalmazza meg mit jelent az átjárhatóság fogalma.*

Felhasznált irodalom

A védjegyekről és azok oltalmáról a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény

Molnár István (2008): Szellemi tulajdon-menedzsment és technológia-transzfer. Kecskemét: InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft.

Molnár István (Szerk.) (2010): Esettanulmányok a szellemi tulajdon-védelem és -menedzsment köréből. Kecskemét: InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft.

<https://www.sztnh.gov.hu/hu/vedjegy>

<https://www.euipo.europa.eu/hu/trade-marks/before-applying/benefits-of-registering>

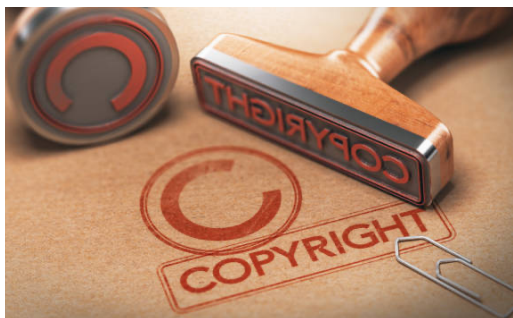
<https://www.euipo.europa.eu/hu/trade-marks/before-applying/full-list-of-trade-marks>

<https://www.sztnh.gov.hu/hu/europai-unios-vedjegy>

<https://www.sztnh.gov.hu/hu/nemzetkozi-vedjegybejelentes>

A szerzői jog

12. kép. A szerzői jog

Forrás: <https://www.istockphoto.com/hu/fot%C3%B3/szerz%C5%91i-jog-%C3%A1ltal-v%C3%A9dett-anyag-szellemi-tulajdon-szerz%C5%91i-jog-gm878429678-244988667?searchscope=image%2Cfilm>

Letöltve: 2024. 04. 06.

4.1. A szerzői jog szerepe

A szerzői jogi oltalomról a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény rendelkezik. A szerzői jog egyik legfontosabb célja a szellemi alkotás ösztönzése, ezért jogi védelemben részesíti az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat, oly módon, hogy személyhez fűződő és vagyoni jogok összességét biztosítja a szerző javára. A szerzői jog szellemi vagyónként jelenik meg, tekintettel arra, hogy a szerző annak felhasználásáért úgynevezett jogdíjra, mint ellenértékre tarthat igényt. A szerzői jogi védelem két legfontosabb jellegzetessége, hogy az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. Az egyéni jelleg akkor áll fenn, ha az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra és ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg, hozza létre alkotását. Az eredetiség azt jelenti, hogy nem egy korábban már létező alkotás másolatáról van szó, hanem a művet maga a szerző alkotta meg.

4.2. A szerzői jogi védelem tárgya

A szerzői jogi védelem tárgya az alkotásban megjelenő gondolatok, információk egyéni-eredeti formába történő megjelenítése. A fentiekből az is következik, hogy a szerzői jog szempontjából a tartalom irreleváns, mivel az az alapjául szolgáló megfogalmazás egyediségét védi.

Hangsúlyozandó, hogy a szerzői jogi védelem nem függ esztétikai jellemzőktől, ahogy az alkotás színvonalára vonatkozó megítélésétől sem.

A legfontosabb kérdés, hogy milyen művek részesülhetnek szerzői jogi oltalomban?

A szerzői jogi oltalom elsősorban az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat, ún. műveket illeti meg. Ilyenek például szépirodalmi művek, zeneművek, színművek, filmalkotások, festés, szobrászat útján létrejött alkotások. Ekörben fontos megemlíteni, hogy a szerzői joghoz kapcsolódó ún. szomszédos jogi teljesítmények is védelmet élveznek. Szomszédos jogi teljesítmény például a zenészek, színészek előadásai, a hangfelvételek és a rádió- és televízió-szervezetek műsorai is. A fentiekén kívül szerzői jog alatt állnak a térképmű és más térképészeti alkotás, az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve, a műszaki létesítmény terve, a jelmez, a díszlet és azok terve.

Fontos kiemelni, hogy szerzői jogi védelem alá esnek továbbá az adatbázisok, valamint a számítógépi programalkotás és a hozzá tartozó dokumentáció (vagyis a szoftver), akár forráskódban, akár tárgykódban vagy bármilyen más formában rögzített minden fajtája, ideértve a felhasználói programot és az operációs rendszert is.

Említést kell tenni ugyanakkor arról is, hogy mi az, ami nem eshet szerzői jogi oltalom alá. Így például valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem kerülhet a szerzői jogi védelem alá.

4.3. Kit illet meg a szerzői jog?

A szerzői jog azt illeti, aki a művet megalkotta, vagyis a szerzőt. Fontos megemlíteni azonban azt is, hogy szerzői jogi védelem alatt áll nemcsak az eredeti mű, hanem más szerző művének átdolgozása, feldolgozása vagy fordítása is, abban az esetben, ha annak egyéni, eredeti jellege van és szerzői jogi kritériumokkal rendelkezik, ugyanakkor erre kizárólag az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül kerülhet sor. Bizonyos esetekben egy adott műnek nem csak egy szerzője van, hanem több szerzője is lehet. Több szerző közös művét közös műnek, vagy összekapcsolt műnek nevezzük. A közös mű részletei nem használhatóak fel önállóan, így a szerzői jog egyenlő arányban, együttesen illeti meg a szerzőket, mely esetben őket szerzőtársaknak hívjuk. Közös mű például ha többen közösen komponálnak egy zeneművet. Az összekapcsolt mű esetében a részek önállóan felhasználhatóak, így a saját rész tekintetében a szerzői jog önállóan gyakorolható.

Összekapcsolt mű lehet a tanulmánykötet, melyben több szerző tanulmánya jelenik meg, más-más témában. Ezen művek szerzőit nevezzük társszerzőknek. A jogszabály a gyűjteményes mű fogalmáról is rendelkezik, mely szerint szerzői jogi védelemben részesül a gyűjtemény, ha tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű (gyűjteményes mű). A gyűjteményes mű egészére a szerzői jog a szerkesztőt illeti, ez azonban nem érinti a gyűjteménybe felvett egyes művek szerzőinek és kapcsolódó jogi teljesítmények jogosultjainak önálló jogait.

4.4. A szerzői jogvédelmi idő

A szerzői jogi védelem a mű létrejöttével kezdve a törvény erejénél fogva jön létre, vagyis ahhoz, hogy a mű szerzői jogi védelemben részesüljön, nincs szükség hatósági nyilvántartásba vételi vagy bejelentési eljárásra.

Ugyanakkor a szerző kérheti a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalától művének önkéntes nyilvántartásba vételét. Ebben az esetben a Hivatal kiállít egy tanúsítványt amely bizonyítja, hogy a nyilvántartásba vett mű az akkori tartalommal létezett.

A szerzői jogi oltalom, ugyanakkor a szabadsalomhoz és a védjegyhez hasonlóan időben korlátozott és kizárólag az ún. védelmi időn belül áll fenn. A szerzői vagyoni jogok a szerző életének idején és a szerző halálától számított hetven éven át részesülnek védelemben. A hetvenéves védelmi időt a szerző halálát követő év első napjától, közös művek esetében az utoljára elhunyt szerző halálát követő év első napjától kell számítani.

A szomszédos jogok esetében a védelmi idő főszabály szerint 50 év, mely az alkotás első előadását követő év első napjától, vagy az első forgalomba hozatalt követő év első napjától számítódik. Kivételként 70 éves védelmi időt határoz meg a jogszabály a hangfelvételben rögzített előadások esetén.

13. kép. Szerzői jog

Forrás: https://media.istockphoto.com/id/905942136/hu/vektor/szerzo%C5%91i-jogi-banner-design.jpg?s=1024x1024&w=i&k=20&c=g6dQrDbRKZc3OkRxAYSYL9q-5rnSJ_mFeiCrYVvidt4= Letöltve: 2024. 03. 17.

4.5. A szerzői jog tartalma – A szerző személyhez fűződő jogai

A szerző jogai személyhez fűződő és vagyoni jogokra osztható, melyek együttesen alkotják a szerzői jogot. A szerzőt a mű létrejöttétől kezdve külön eljárás nélkül megilleti e szerzői jogok összessége.

A személyhez fűződő jogok a szerző személyéhez kötődnek és forgalomképtelenek. A szerző nem mondhat le és nem ruházhatja át személyhez fűződő jogait másra. A személyhez fűződő jogok öröklés útján sem szállnak át.

A mű nyilvánosságra hozatalának joga

A szerzőt megilleti azon jog, hogy eldöntse, hogy a művét nyilvánosságra kívánja-e hozni vagy sem. Ezen jog magában foglalja azt is, hogy a szerző alapos okkal dönthet úgy, hogy visszavonja a korábban már nyilvánosságra hozott művét.

Név feltüntetésének joga

A szerző a művén, illetve a műre vonatkozó közleményén jogosult szerzőként a nevét, illetve a felvett nevét feltüntetni. Fontos, hogy a szerző nevét a műve átdolgozásaként, fordításaként létrejött alkotáson is fel kell tüntetni.

A mű egységének védelme (integritáshoz való jog)

A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének eltorzítása, megcsonkítása, megváltoztatása és a művel kapcsolatos más ilyen jellegű visszaélés. A szerző személyhez fűződő jogának sérelme azonban csak akkor állapítható meg, ha az a szerző becsületére vagy jóhírnevére sérelmes.

4.6. A szerzői jog tartalma – A szerző vagyoni jogai

A vagyoni jogok főszabály szerint felhasználási vagy jogátruházási szerződés útján a törvényben meghatározott esetekben és feltételekkel ruházhatók át, illetve szállnak át. A személyhez fűződő jogokkal ellentétben azonban örökölhetőek és róluk halál esetére rendelkezni lehet.

A szerzőnek kizárólagos joga van a mű egésze és valamely azonosítható része tekintetében bármilyen felhasználására, és a mű bármely felhasználásként való engedélyezése. A felhasználás engedélyezésére felhasználási szerződéssel kerülhet sor. A szerzőt a mű felhasználásra adott engedély fejében főszabály szerint díjazás illeti meg, amelynek a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel kell arányban állnia. A szerző a díjazásról kifejezett nyilatkozattal a törvény rendelkezéseivel összhangban lemondhat.

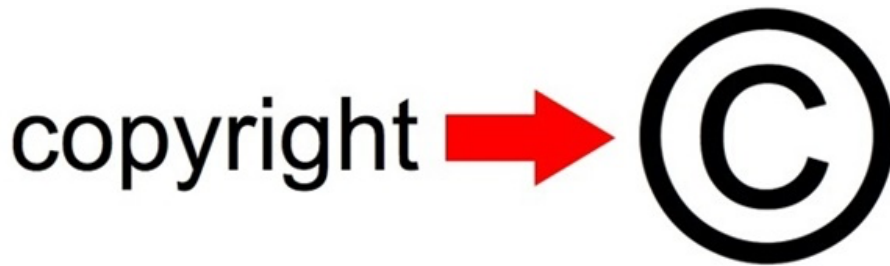
Az Szt. nem csak a szerzői műveket, hanem a felhasználások lehetséges módjait is csak példálózva sorolja fel.

- a) a többszörözés,
- b) a terjesztés,
- c) a nyilvános előadás,
- d) a nyilvánossághoz közvetítés sugárással vagy másként,
- e) a sugárzott műnek az eredetihez képest más szervezet közbeiktatásával a nyilvánossághoz történő továbbközvetítése,
- f) az átdolgozás,
- g) a kiállítás.

4.7. A C (=copyright) jel

A C (=copyright) jel feltüntetése révén az alkotás olvasója/megtekintője tudomást szerezhet arról, hogy a szerző jogait fenntartja, vagyis az adott mű felhasználásához engedélyt kell kérni. A hozzá kapcsolódóan feltüntetett információ továbbá eligazítást adhat arról, hogy a felhasználáshoz szükséges engedélyért kihez kell fordulni.

14. kép. Szerzői jog jele

Forrás: brightside.me https://www.femcafe.hu/cikkek/lifestyle/paragrafus-usb-kukac-szerzoi-jog-radioaktivitas-jel-szimbolum?page=1#google_vignette Letöltve: 2024. 03. 17.

4.8. Szerzői jogok megsértése

a. Polgári jogi jogérvényesítés

A szerzői jog megsértését jelenti minden olyan magatartás, amely a szerző személyéhez fűződő és/vagy vagyoni jogait sérti. Ilyen magatartás lehet például az engedély nélküli felhasználás, vagy az engedélyen túlterjeszkedő felhasználás, név feltüntetésének elmaradása, a mű egységének védelmét sértő átdolgozás, szerzői díjigény megsértése, vagy szomszédos jogok megsértésére. A szerzői jogi jogsértést jogbitorlásként nevesíti a szakirodalom.

A szerzői jogbitorlás esetén az Szjt. alapján objektív (a jogsértés tényén alapuló) és szubjektív (felróhatóságtól függő) polgári jogi jogkövetkezményeket lehet alkalmazni. Az objektív alapú szankciók alapján a szerző a bíróság előtti igényérvényesítés során az alábbiakat követelheti:

- a jogsértés bírói megállapítását,
- a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől,
- elégtétel adását és jogsértő részéről és költségén, megfelelő nyilvánosság előtt,
- adatszolgáltatást a jogsértésben résztvevőkről (előállítás, forgalmazás) üzleti kapcsolataikról,
- a jogsértéssel elért gazdagodás visszatérítését és
- a jogsértő helyzet megszüntetését,
- a jogsértést megelőző állapot visszaállítását (in integrum restitutio) a jogsértő részéről vagy költségén,
- a jogsértéshez használt eszköz, anyag, dolog megsemmisítését, illetve jogsértő mivoltától való megfosztását.

Szubjektív szankcióként a szerző kártérítési igénnyel élhet az őt ért vagyoni hátrány ellentételezésért. A szerző továbbá az Szjt-ben meghatározott személyhez fűződő jogai megsértése esetén sérelemdíjat is követelhet.

b. Büntetőjogi jogérvényesítés

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) a szerzői jogok megsértése vonatkozásában az alábbi tényállásokat tartalmazza:

Bitorlás (Btk. 384. §)

Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése (Btk. 385. §)

Védelmét biztosító műszaki intézkedés kijátszása (Btk. 386. §)

Jogkezelési adat meghamisítása (Btk. 387.§).

Fontos azonban megemlíteni, hogy a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése száz-ezer forintot meg nem haladó vagyoni hátrány okozása esetén szabálysértésnek minősül. (2012. évi II. tv. 238/A.§)

GYAKORLÓ FELADATOK

1.) *Olvassa el az alábbi állításokat, és döntse el, hogy azok igazak vagy hamisak!*

1. A szerzői jog az önkéntes műnyilvántartásba vétellel jön létre.
2. A mű a létrejöttétől kezdően szerzői jogi védelem alá esik.
3. Társzerzőnek nevezzük, hogy többen komponálnak egy zeneművet.
4. A szerzői jog a szerző haláláig áll fenn.
5. A szomszédos jogok esetében a védelmi idő 50 év.
6. A vagyoni jogok örökölhethők.
7. A személyhez fűződő jogokról halál esetére is lehet rendelkezni.

2.) *Sorolja fel, hogy a szerzőnek milyen személyhez fűződő jogai vannak.*

3.) *Sorolja fel, hogy a szerzőt milyen vagyoni jogok illetik meg.*

4.) *Fejtse ki, hogy mit lát a képen. Mit jelentenek az alábbi jelölések és használják őket?*

TM

Felhasznált irodalom

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény

Molnár István (2008): Szellemi tulajdon-menedzsment és technológia-transzfer. Kecskemét: InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft.

Molnár István (Szerk.) (2010): Esettanulmányok a szellemi tulajdon-védelem és -menedzsment köréből. Kecskemét: InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft.

<https://www.sztnh.gov.hu/hu/szerzoi-jog/szerzoi-jogi-alapfogalmak>

[https://jogikar.uni-miskolc.hu/files/3108/jogialapismeretek-%20\(2\).pdf](https://jogikar.uni-miskolc.hu/files/3108/jogialapismeretek-%20(2).pdf)

A formatervezési mintaoltalom

15. kép. Formatervezési mintaoltalom

Forrás: <https://www.origo.hu/jog/2021/02/origo-jog-szellemi-tulajdon-nemzeti-hivatala-formatervez-esi-mintaoltalom> Letöltve: 2024. 03. 17.

5.1. A formatervezési mintaoltalom fogalma

A formatervezési minták oltalmáról a 2001. évi XLVIII. törvény rendelkezik. (Ftv.) az alábbiak szerint: Formatervezési mintaoltalomban részesülhet minden új és egyéni jellegű formatervezési minta (termék).

Formatervezési mintának minősül valamely ipari, vagy kézműipari árucikk egészének vagy részének a megjelenése, amelyet magának a terméknek, illetve a díszítésének a külső jellegzetességei – különösen a rajzolat, a körvonalak, a színek, az alak, a felület, illetve a felhasznált anyagok jellegzetességei – eredményeznek (Fmvtv 1 § (2) bekezdés).

Ugyanakkor termékek minősül a csomagolás, a kikészítés módja, grafikai jelzések, nyomdai betűformák, illetve azok részei, amelyeket valamely összetett termékben való előállításra szántak, valamint ami olyan alkotóelemekből áll, amelyek eltávolításával az adott termék szétszedhető, majd újra összerakható.

A formatervezési mintaoltalmat másnéven designként szokták emlegetni, tekintettel arra, hogy a formatervezési mintaoltalom a termék kialakításának, külső megjelenésének esztétikájának a jogi védelmét helyezi jogi oltalom alá.

A design a mindennapi életben is gyakran fellelhető, így például a telefon, karóra, szék, öltöny, konyhabútor vagy autó formájának kialakítása komoly formatervezői munka eredménye. A műszakilag azonos termékek közül szinte mindig az válik sikeresebbé, amelynek a formaterve valamilyen szempontból kiemelkedőbb, és jobban reagál a megcélzott fogyasztói igényekre. Éppen ezért a formatervezési mintaoltalom marketing szempontból is meghatározó lehet.

Fontos hangsúlyozni, hogy a formatervezési mintaoltalom esetén a műszaki tartalom, műszaki megoldás csak másodlagos, mivel a hangsúly a termék külső formájára, a designra helyeződik. Ezért nem eshet formatervezési mintaoltalom alá a kizárólag műszaki rendeltetésű jellegzetesség.

5.2. Az újdonság és egyéni jelleg fogalma

Az újdonság fogalma, mint a formatervezési mintaoltalom egyik kritériuma a szabadalmaknál megfogalmazott újdonság definícióhoz hasonlóan az alábbi: *„új a minta, ha azzal azonos minta nem jutott nyilvánosságra az elsőbbség időpontját megelőzően.”* (Fmtv 2. § (1) bekezdés)

Ugyanakkor nem elegendő maga az újdonság megléte, hanem az egyéni jelleg is a formatervezési mintaoltalom másik kritériumaként jelenik meg: *„a mintának egyéni jellege van, ha az elsőbbség időpontja előtt nyilvánosságra jutott bármely mintához képest a tájékozott használóra eltérő összbemutatót tesz”* (Fmtv 3. § (1) bekezdés)

Az egyéni jelleg megítélésakor figyelembe kell venni, hogy a szerző – különösen a termék természetére és az ipari, illetve kézműipari ágazat sajátosságaira tekintettel – milyen alkotói szabadságfokkal alakíthatta ki a mintát. Abban az esetben, ha az iparági sajátosságok miatt az alkotói szabadságfok alacsony, úgy a csekélyebb eltérések is elegendőek lehetnek az egyéni jelleg megállapításához. Ha semmilyen alkotói szabadságfok nincsen (pl. kötelező szabványok miatt), úgy egyéni jelleggel sem rendelkezhet a minta, ezért oltalomban sem részesíthető. A jogi szabályozás alapján az alkotói szabadságfokon túl figyelembe kell venni az összbemutatót és a tájékozott használóra vonatkozó fogalmakat, mint követelményeket is.

Az újdonságból és egyéni jellegből, mint két együttes feltételből látható, hogy a formatervezési mintaoltalom a szabadalom és a szerzői jog ún. sajátos hibridje.

5.3. A formatervezési mintaoltalom időtartama

Az oltalom a bejelentés napjától számított 5 évig tart és legfeljebb négy alkalommal hosszabbítható meg újabb 5–5 éves időtartalomra. Megújítás esetén az újabb oltalmi idő az előző oltalmi idő lejáratát követő nappal kezdődik. Következésképp a mintaoltalom legfeljebb összesen 25 évig állhat fenn.

A mintaoltalom alapján a minta jogosultjának kizárólagos joga van arra, hogy a mintát hasznosítsa, illetve, hogy a hasznosításra másnak engedélyt adjon.

A mintaoltalmi bejelentést a mintaoltalom megadásának napját követően bárki megtekintheti és annak iratairól díj ellenében másolatot kaphat.

GYAKORLÓ FELADATOK

Olvassa el az alábbi állításokat, és döntse el, hogy azok igazak vagy hamisak

1. A Formatervezési mintaoltalomnak világviszonylatban kell újnak és egyéni jellegűnek lennie.
2. A formatervezési mintaoltalmi bejelentés közzétételével végleges oltalom keletkezik.
3. Egy bejelentésben csak egy formatervezési mintára igényelhető oltalom.
4. Formatervezési mintaoltalom alatt állhat például ülőgarnitúra.

16. kép. Formatervezési mintaoltalom

Forrás: <https://www.thoughtstopaper.com/blog/from-concept-to-protection-applying-for-a-design-patent/> Letöltve: 2024. 03. 17.

5.4 Nemzeti mintaoltalom létrejötte

A többi iparjogvédelmi oltalmi formához hasonlóan a formatervezési minták esetében is hatósági döntés (nyilvántartásba vétel) szükséges az oltalom létrejöttéhez. Fontos megjegyezni, hogy egy bejelentés során több formatervezési mintára is igényelhető oltalom.

A mintaoltalom megszerezhető Magyarországon, nemzeti bejelentéssel, a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalánál történő bejelentéssel.

17. kép. Formatervezési mintaoltalmi eljárás

Forrás: <https://www.sztnh.gov.hu/hu/dizajn/a-nemzeti-engedelyezesi-eljaras-folyamata/mit-vizsgal-a-hivatal> Letöltve: 2024. 04. 06.

A formatervezési mintaoltalmi bejelentés a szabadalmi bejelentéshez hasonlóan két szakaszból áll: alaki és érdemi vizsgálat.

Az alaki vizsgálat során a bejelentést és annak mellékleteit vizsgálja a hivatal. Ekörben kerül sor a minta ábrázolásának sajátosságaira vonatkozó előírások, a minta szerinti termék megnevezésének megadásakor figyelembe veendő szempontok, illetve a bejelentés egyéb kellékeinek vizsgálatára. Amennyiben hiánypótlásra van szükség, úgy a Hivatal kibocsátja a hiánypótlásra történő felhívást. Ennek hiányában a Hivatal áttér az érdemi vizsgálatra. Ekkor történik az újdonságkutatás, az egyéni jelleg és az újdonság vizsgálata, és az oltalomból való kizáró okok vizsgálata. Amennyiben szükséges, akkor a Hivatal nyilatkozattételre hívja fel a bejelentőt. Amennyiben a bejelentő a felhívásra 2 hónapon belül nem reagál, úgy a bejelentést visszavontnak kell tekinteni. Ezt követően a nyilatkozattól függően kerül sor a mintaoltalom megadására vagy annak elutasítására.

5.5. Nemzetközi és Európai Uniói bejelentés

A Hágai Megállapodás alapján Szellemi Tulajdon Világszervezetén keresztül benyújtott nemzetközi formatervezési mintaoltalom szerezhető, mely a Hágai Megállapodásban résztvevő országokban egyszerűbb eljárásrendet biztosít, mintha valamennyi érintett államban külön-külön kerülné igénylésre a mintaoltalom. Az Európai Uniói bejelentéssel minden Európai Uniói tagállamra érvényes Közösségi Formatervezési Mintaoltalom igényelhető, mely esetben az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatal jár el. Az Európai Uniói lajstromozott formatervezési minta legfőbb előnye, hogy egyetlen bejelentéssel és díjfizetéssel valamennyi tagállamban megszerezhető az oltalom.

Az Európai közösségi formatervezési minta két típusát különböztetjük meg. Ennek alapján létrejöhet mintaoltalom lajstromozással és pusztán a jogszabály erejénél fogva lajstromozás nélkül is, ún. unregistered Community design.

A különbség abban rejlik, hogy a lajstromozás nélküli design esetében minden külön eljárás nélkül biztosít valamennyi tagállamra kiterjedő hatályú egységes oltalmat az Európai Unión belül. Azonban a lajstromozás nélküli mintaoltalom esetén a közösségi oltalmi idő csak 3 év. Ez az oltalmi típus a gyors ütemben változó vagy avuló termékeket előállító iparágak számára jelent megfelelő megoldást, mint például a ruha- vagy a cipőipar. Ezzel szemben a lajstromozott oltalom az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalnál benyújtott bejelentési eljárással, vagyis lajstromozás útján jön létre.

Fontos különbség a két típus között, hogy a lajstromozás nélküli mintaoltalom esetén kizárólag a szándékos másolás, a minta utánzása ellen léphet fel az oltalmi jog jogosultja. Ugyanakkor a lajstromozott mintaoltalom esetében a jogosult nemcsak a szándékos jogsértés esetén léphet fel, hanem a jóhiszemű független fejlesztőkkel szemben is védelmet nyújt.

5.6. A formatervezési mintaoltalom terjedelme

A mintaoltalom terjedelmét a termék egészének vagy részének megjelenését befolyásoló, a mintaoltalmi lajstromban elhelyezett fényképből, rajzból vagy más grafikai ábrázolásból megállapítható külső jellegzetességek határozzák meg.

A mintán a szerzőt a szerzői jogból és szabadalmi jogból ismert jogosultságok keveréke illeti meg. Egyrészt a szerzőt megilleti a név feltüntetésének joga annak érdekében, hogy ő a mintaoltalmi iratokon szerzőként feltüntetésre kerülhessen, másrészt megilleti a nyilvánosságra hozatalhoz való jog, amely alapján csak az ő engedélyével hozható nyilvánosságra a minta.

A fenti, személyhez fűződő, jogokon felül a szerzői joghoz hasonlóan vagyoni jogok is megilletik a szerzőt, mely szerint a mintaoltalom jogosultjának kizárólagos joga van a minta hasznosítására. A kizárólagos hasznosítási jog alapján a jogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül hasznosítja a mintát. Hasznosításnak minősül különösen: a minta szerinti termék előállítása, használata, forgalomba hozatala, forgalomba hozatalra való felkínálása, behozatala, kivitele és e célokból való raktáron tartása.

GYAKORLÓ FELADATOK

1.) *Olvassa el az alábbi állításokat, és döntse el, hogy azok igazak vagy hamisak!*

1. A formatervezési mintaoltalomnak egy kritériuma van, ami az újdonság megléte.
2. Az alkotó szabadságfok jelentőséggel bír a formatervezési mintaoltalom szempontjából.
3. A lajstromozás nélküli mintaoltalom esetén a közösségi oltalmi idő 5 év.
4. A lajstromozás nélküli mintaoltalmat az avuló termékeket előállító iparágak használják leggyakrabban.
5. A lajstromozás nélküli mintaoltalom a bejelentéssel jön létre.

2.) *Sorolja fel a lajstromozott és a lajstromozás nélküli mintaoltalom közötti különbségeket!*

Felhasznált irodalom

Molnár István (2008): Szellemitulajdon-menedzsment és technológia-transzfer. Kecskemét: InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft.

Molnár István (Szerk.) (2010): Esettanulmányok a szellemitulajdon-védelem és -menedzsment köréből. Kecskemét: InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft.

Formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény rendelkezik. (Ftv.)

[https://jogikar.uni-miskolc.hu/files/3108/jogialapismeretek-%20\(2\).pdf](https://jogikar.uni-miskolc.hu/files/3108/jogialapismeretek-%20(2).pdf)

<https://www.sztnh.gov.hu/hu/dizajn/a-nemzeti-engedelyezesi-eljaras-folyamata/mit-vizsgal-a-hivatal>

Használati mintaoltalom

6.1. A használati mintaoltalom fogalma

A használati mintaoltalmat a köznyelvben a szabadalom kistestvéreként is szokták emlegetni. A használati minták oltalmáról az 1991. évi XXXVIII. (Htv.) rendelkezik, amely 1.§ (1) bekezdés értelmében:

Használatiminta-oltalomban (a továbbiakban: mintaoltalom) részesülhet valamely tárgy kialakítása, szerkezete vagy részeinek elrendezése (a továbbiakban: minta), ha új, feltalálói lépésen alapul és iparilag alkalmazható. (A használati minták oltalmáról az 1991. évi XXXVIII. (Htv.) 1. § (1) bekezdés)

Mintának minősül a berendezés és a több – egymással kapcsolatban lévő – eszközből álló rendszer is, nem tartozik azonban a minta fogalmába különösen a termék esztétikai kialakítása, a növényfajta, a vegyi termék és a keverék. Fontos megjegyezni, hogy a használati mintaoltalom tárgyat képező műszaki megoldás, ahol a műszaki megoldás valamely tárgy kialakításában, szerkezetében vagy részeinek elrendezésében rejlik, azonban a szabadalmaztatható találmány színvonalát nem éri el.

(1) Új a minta, ha nem tartozik a technika állásához.

(2) A technika állásához tartozik mindaz, ami az elsőbbségi időpont előtt írásbeli közlés, szóbeli ismertetés, gyakorlatbavétel útján vagy bármilyen más módon bárki számára hozzáférhetővé vált. (A használati minták oltalmáról az 1991. évi XXXVIII. (Htv.) 2. § (1) – (2) bekezdés.)

A használati minta kizárólag akkor részesülhet oltalomban, ha az újnak minősül, vagyis nem tartozik a technika jelenlegi állásához, feltalálói lépésen alapul és iparilag alkalmazható. A használati minta minden az esetben fizikailag megfogható tárgyra vonatkozik.

6.2. A használati mintaoltalom létrejötte

A használati mintaoltalom a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala előtt lefolytatott, a jogszabályban előírt eljárás eredményeképpen keletkezik. A használati mintaoltalom esetén nem követelmény az újdonságkutatás. Fontos megjegyezni, hogy a Magyarországon bejelentett használati mintaoltalom alapján 12 hónapon belül lehetőség van a külföldi szabadalmi bejelentésre is. Továbbá Magyarországon érvényes használati mintaoltalmat lehet szerezni a Szabadalmi Együttműködési Szerződés keretein belül indított nemzetközi bejelentéssel is.

6.3. Használati mintaoltalmi bejelentés

A használati mintaoltalmi bejelentés esetén a Hivatal a szabadalmi bejelentéshez hasonlóan alaki és érdemi vizsgálatot is készít, ahol megvizsgálják, hogy a bejelentett minta megfelel-e a megadott követelményeknek.

Használati minta esetén a lajstromozási eljárás rövidebb, mint a szabadalom esetén, a találmányt közzétételére jóval hamarabb, viszonylag rövid időn belül sor kerül. A használati minta bejelentésétől az oltalom megadásáig általában 6–10 hónap telik el. Majd ezt követi a közzététel egy-két hónapon belül. A fentiekből jól látható, hogy a szabadalmi oltalom megszerzéséhez képest jóval kevesebb idő, vagyis a bejelentéstől összesen kevesebb, mint egy év telik el a közzétételig, a találmány nyilvánosságra jutásáig.

18. kép. Hogyan szerezzek használati mintaoltalmat?

Forrás: <https://cseppek.hu/cikk/2019csaknem-30-szazalekkal-nott-a-használatiminta-oltalom-bejelentések-száma-világszerte> Letöltve: 2024. 03. 17.

6.4. A használati mintaoltalom tartalma

A mintaoltalom jogosultját a korábbiakban hasonlóhoz megilleti a kizárólagos hasznosítási jog, valamint, hogy a hasznosításra másnak engedélyt adjon. A kizárólagos hasznosítási jog a termék gazdasági tevékenység körében való előállítását, használatát, behozatalát és forgalomba hozatalát jelenti. A mintaoltalom jogosultját továbbá a kizárólagosságból adódóan megilleti az a jog, hogy az oltalom alatt álló mintát jogosulatlanul hasznosítóval szemben jogilag fellépjen.

A mintaoltalom bitorlását követi el, aki az oltalom alatt álló mintát jogosulatlanul hasznosítja.
(A használati minták oltalmáról az 1991. évi XXXVIII. (Htv.) 19. § (1) bekezdés)

19. kép. Szabadalom vagy használati mintaoltalom?

Forrás: <https://www.istockphoto.com/hu/search/2/image-film?page=7&phrase=szellemi%20tulajdon> Letöltve: 2024. 03. 17.

6.5. A használati mintaoltalom és szabadalom kapcsolata

A használati mintaoltalom előnye a szabadalommal szemben, hogy az előbbi olcsóbb, továbbá az engedélyezési eljárás gyorsabb (6–18 hónap) és egyszerűbb, mivel a Szabadalmi Hivatal használati mintaoltalom esetén nem végez újdonságkutatást. Ugyanakkor mivel a Szabadalmi Hivatal nem végez újdonságkutatást, ezért a használati oltalom bejelentése előtt az újdonságrontó vagy feltalálói lépést rontó dokumentumok kutatása rendkívül fontos. Szabadalmi Hivatal nem végez újdonságkutatást. További előnyként említen-dő a használati mintaoltalom tekintetében, hogy a bármilyen módon történő nyilvánosságra jutás nem akadályozza a bejelentésnek, tekintettel arra, hogy oltalmazási akadály csak a szóbeli ismertetés és a belföldi gyakorlatba vétel lehet.

Ugyanakkor a használati mintaoltalom ideje csak tíz, szemben a szabadalmi joggal, amely esetén 20 év. A használati mintaoltalom a bejelentés napjára visszaható hatállyal keletkezik.

6.6. A származtatás

A szabadalom és a használati mintaoltalom közötti kapcsolatot jól tükrözi a szabadalmi bejelentésből való származtatás. Erre abban az esetben van lehetőség, ha a bejelentő korábban szabadalmi bejelentést tett, akkor az azonos tárgyú használati mintaoltalom bejelentésének a napjától számított 2 hónapon belül benyújtott nyilatkozattal igényt tarthat a szabadalmi bejelentés napjára és annak elsőbbségére. Erre kizárólag a szabadalmat megállapító határozat jogerőre emelkedéséig vagy a bejelentést elutasító határozat jogerőre emelkedésétől számított 3 hónapon belül van lehetőség. Fontos azonban, hogy a származtatásnak a szabadalmi bejelentés napjától számított 10 éven belül van helye.

3. táblázat. A szabadalom és a használati mintaoltalom közötti különbségek

Szabadalom	Használati mintaoltalom
Szabadalmak a technika minden területén új, feltalálói tevékenységen alapul és iparilag alkalmazható hasznosításra alkalmas találmányokra adhatók.	A használati minta olyan műszaki megoldásokat véd, amelyek újak, a feltalálói lépésen alapul és iparilag alkalmazható.
Nem minősülnek találmánynak különösen a felfedezések, a tudományos elméletek, a matematikai módszerek, az esztétikai alkotások, a szellemi tevékenység, játékok vagy kereskedelmi tevékenység végzésére vonatkozó tervek, szabályok és módszerek, a számítógépes programok és az információközlés.	Nem minősülnek műszaki megoldásnak különösen a felfedezések, tudományos elméletek, matematikai módszerek, esztétikai alkotások, tervek, a szellemi tevékenység, játékok vagy kereskedelmi tevékenység végzésére vonatkozó szabályok és módszerek, a számítógépes programok és az információközlés.
A találmány bejelentés előtti nyilvánosságra hozatala – megakadályozza a szabadalom megadását, az újdonság kritériuma nem teljesül.	A műszaki megoldás bejelentés előtti – 6 hónapon belüli – nyilvánosságra hozatala nem akadályozza a használati minta lajstromozását, az újdonsági kritérium nem sérül.
A bejelentés közzététele – a bejelentési vagy elsőbbségi naptól számított 18 hónap elteltével.	A bejelentés közzététele – általában 6 hónappal a kérelem benyújtását követően.
Hosszabb ügymenet – általában több mint 3 év a szabadalmaztathatósági feltételek teljesülésének megállapítására irányuló érdemi vizsgálat miatt.	Rövidebb eljárási idő – általában legfeljebb 12 hónap, ha nem nyújtottak be felszólalást a lajstromozás ellen (csak a lajstromozásra való alkalmasság alaki vizsgálatára kerül sor).

Szabadalom	Használati mintaoltalom
Az oltalom kizárása – az emberi testtel kapcsolatos találmányok a keletkezés vagy a fejlődés különböző szakaszaiban, vagy az emberi test valamely elemének felfedezése, beleértve egy gén szekvenciáját vagy részleges szekvenciáját. Az oltalom terjedelmét az igénypontok megfogalmazása határozza meg.	Kivételek az oltalom alól – biológiai anyagból álló vagy azt tartalmazó termékekkel, illetve a biológiai anyag előállításának, feldolgozásának vagy felhasználásának módszereivel kapcsolatos műszaki megoldások, vegyi és gyógyszeripari anyagok előállítási módszerei, valamint anyagok és anyagkeverékek orvosi felhasználása.
Az oltalom terjedelmét az igénypontok összessége határozza meg.	Az oltalom terjedelmét az igénypontok összessége határozza meg.
Érvényességi idő – legfeljebb 20 év (a szabadalmi bejelentés benyújtásától)	Érvényességi idő – legfeljebb 10 év (Szlovákiában 4 év az alap érvényességi idő, amely kétszer 3 évvel meghosszabbítható).
tulajdonosi jog érvényesíthetősége bírósági úton.	A tulajdonosi jog érvényesíthetősége bírósági úton.
2 tulajdonos szabadalomból eredő jogai: – a találmány hasznosításának kizárólagos joga , azaz a találmányt a hozzájárulása nélkül senki sem hasznosíthatja – engedély (licencia) megadásával más személyeknek is hozzájárulást adhat a szabadalom hasznosításához, – átruházhatja azt egy másik (természetes vagy jogi) személyre, zálogjogot alapíthat rá, vagy eladhatja . A szabadalom használatához a hozzájárulást licenciaszerződéssel adják meg. Mind az átruházás, mind a licenciaszerződés a szabadalmi lajstromba való bejegyzés napján lép hatályba harmadik személyekkel szemben.	A tulajdonos használati mintából eredő jogai: – a műszaki megoldás hasznosításának kizárólagos joga , azaz a hozzájárulása nélkül senki sem hasznosíthatja azt – engedély (licencia) megadásával más személyeknek hozzájárulást adhat a minta hasznosságának hasznosításához – átruházhatja azt egy másik (természetes vagy jogi) személyre, zálogjogot alapíthat rá, vagy eladhatja . A használati minta használatához a hozzájárulást licenciaszerződéssel adják meg. Mind az átruházás, mind a licenciaszerződés a használati minták nyilvántartásába történő bejegyzéssel válik hatályossá harmadik személyekkel szemben.

Forrás: Saját szerkesztés.

6.7. Használati mintaoltalom külföldön

Fontos különbség a szabadalom és a használati minta között, hogy szemben a szabadalommal a használati minta esetében nincs jogharmonizáció az egyes országok között, így nemzetközi bejelentés útján nem szerezhető használati mintaoltalom.

Következésképp nincs olyan könnyebbség, mint a szabadalomnál, hanem minden országban külön bejelentést kell tenni és külön eljárásban kell megszerezni az oltalmat. Fontos ugyanakkor, hogy amennyiben ugyanarra a mintára szeretnénk több országban is oltalmat kapni, akkor a bejelentéseket nagyjából egy időben kell megtenni.

Az ún. uniós elsőbbség intézménye azonban lehetővé teszi egy korábbi bejelentés elsőbbségi napjának megőrzését a Párizsi Uniós Egyezmény többi tagállamában. Ez azt jelenti, hogy egy év áll a bejelentő rendelkezésére arra, hogy a magyar bejelentés bejelentési napjára hivatkozva más országokban is elinduljon az eljárás.

Fontos továbbá megjegyezni, hogy a használati mintaoltalom intézménye nem létezik minden országban, ezért érdemes körültekintően eljárni.

GYAKORLÓ FELADATOK

1.) *Olvassa el az alábbi állításokat, és döntse el, hogy azok igazak vagy hamisak!*

1. Használati mintaoltalom esetén nem fontos, hogy új feltalálói lépésen alapuljon.
2. A használati mintaoltalom tárgyának iparilag alkalmazhatónak kell lennie.
3. A nemzetközi bejelentéssel magyarországi szabadalom is megszerezhető.
4. A használati mintaoltalom esetén követelmény az újdonságkutatás.

2.) *Tegyen x-et a megfelelő helyre!*

	Szabadalom	Használati mintaoltalom
Jogi védelmet nyújt		
Feltalálói tevékenység helyett kisebb elméleti szintű, de gyakorlatiasabb „feltalálói lépés” a követelmény.		
Újdonságvizsgálat szükséges.		
Védelem ideje 10 év.		
Műszaki háttérű találmányokat véd.		
Olcsóbb és gyorsabb a védelmi eljárás.		
Védelem ideje 20 év.		

Felhasznált irodalom

A használati minták oltalmáról szóló 1991. évi XXXVIII. (Htv.) rendelkezik

Molnár István (2008): Szellemitulajdon-menedzsment és technológia-transzfer. Kecskemét: InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft.

Molnár István (Szerk.) (2010): Esettanulmányok a szellemitulajdon-védelem és -menedzsment köréből. Kecskemét: InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft.

<https://www.sztnh.gov.hu/hu/szakmai-oldalak/hasznalatiminta-oltalom>

Földrajzi árujelző-oltalom

20. kép.

Forrás: <https://gi.kormany.hu/> Letöltve: 2024. 04. 07.

7.1. A földrajzi árujelző fogalma

A földrajzi árujelzőkről a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény rendelkezik. A földrajzi árujelző fogalmát általánosságban mindazoknak a megjelöléseknek a gyűjtőneveként alkalmazzuk, amelyeket a forgalomban a termékek földrajzi eredetének azonosítására használunk.

A nemzeti szabályozás a földrajzi árujelzők két fajtájaként a földrajzi jelzést [Vt. 103.§.(2) bek.] és az eredetmegjelölést [Vt. 103.§.(3) bek] nevesíti.

Földrajzi árujelzőként oltalomban részesülhet a kereskedelmi forgalomban a termék földrajzi származásának feltüntetésére használt földrajzi jelzés és eredetmegjelölés (a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 103. § (1) bek).

A földrajzi jelzés valamely táj, helység, kivételes esetben ország neve, amelyet az e helyről származó – a meghatározott földrajzi területen termelt, feldolgozott vagy előállított – olyan termék megjelölésére használnak, amelynek különleges minősége, hírneve vagy egyéb jellemzője lényegileg ennek a földrajzi származásnak tulajdonítható (a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 103. § (2) bek).

Az eredetmegjelölés valamely táj, helység, kivételes esetben ország neve, amelyet az e helyről származó – a meghatározott földrajzi területen termelt, feldolgozott, illetve előállított – olyan termék megjelölésére használnak, amelynek különleges minősége, hírneve vagy egyéb jellemzője kizárólag vagy lényegében az adott földrajzi környezet, az arra jellemző természeti és emberi tényezők következménye (a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 103. § (3) bek.)

A fenti fogalmakból jól látható, hogy az eredetmegjelölés szűkebb kategóriának tekinthető, mivel az eredetmegjelölések esetében az érintett jellemzőnek kizárólag vagy lényegében az adott környezetre jellemző természeti és emberi tényezők következménye kell, hogy legyen, a termék termelése, feldolgozása és előállítása pedig egyaránt az adott területen kell, hogy történjen, míg földrajzi jelzéseknél a kiemelt tulajdonság elég, ha lényegileg a földrajzi származásnak tulajdonítható, a termék előállítási lépései közül pedig elég, ha az egyik az érintett területen zajlik.

21. kép. Földrajzi árujelzők

Forrás: <https://www.biokontroll.hu/a-foldrajzi-arujelzok-jelentosege-es-a-termeloi-kozossegek-szerepe/> Letöltve: 2024. 04. 07.

7.2. Földrajzi árujelző-oltalom

Fontos hangsúlyozni azonban, hogy iparjogvédelmi oltalomban kizárólag hatósági nyilvántartásba vételi eljárás útján részesülhet a földrajzi árujelző, önmagában a terméken származásának feltüntetése még nem minősül automatikusan oltalomban.

A mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi árujelzői akkor részesülhetnek oltalomban, ha azok a termékek, amelyek a földrajzi árujelzőt használják, megfelelnek azon termékleírásban foglalt feltételeknek, amelyekről külön jogszabály rendelkezik.

Az eredetmegjelölések esetében a hírnév kialakulásában nemcsak a földrajzi környezet játszik szerepet, hanem az arra jellemző természeti és emberi tényezők is.

Az oltalomban való részesítés legfontosabb jellegzetessége, hogy az oltalom által a termék minősége és a származási hely közötti kapcsolat bizonyítottsága okán jogi védelmet nyújtanak az utánzással és a visszaélésszerű használattal szemben, így a jogosul felléphet mindazokkal szemben, akik jogosulatlanul használják az adott megjelölést. A legjobb példa erre, ha a termék nem a megjelölt földrajzi áruuterületről származik.

Ugyanakkor nem részesíthető oltalomban a földrajzi árujelző, amennyiben az adott termék a kereskedelmi forgalomban szokásos elnevezéssé vált, függetlenül attól, hogy a termék a földrajzi árujelző által megjelölt termékről származik.

Az oltalomból ki van zárva (a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 106. §)

- azonos termékek tekintetében a korábbi földrajzi árujelzővel azonos földrajzi árujelző;
- azonos vagy hasonló termékek tekintetében a korábbi földrajzi árujelzővel azonos vagy ahhoz hasonló földrajzi árujelző;
- valamely korábbi védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló földrajzi árujelző, ha – a védjegy ismertségére, jóhírnevére vagy a piacon való jelenlétének tartósságára tekintettel – annak használata az áru származása tekintetében a fogyasztók megtévesztését eredményezheti.
- Továbbá akkor sem részesülhet oltalomban a földrajzi árujelző, ha korábbi – oltalom alatt álló vagy egyéb – növényfajta, illetve állatfajta nevével ütközik, és emiatt a termék származása tekintetében alkalmas a fogyasztók megtévesztésére.

7.3 Az oltalom jogosultja

A földrajzi árujelzőre oltalmat szerezhet bármely természetes és jogi személy, amely az árujelzőben feltüntetett földrajzi területen olyan terméket termel, dolgoz fel, vagy állít elő, amelynek megjelölésére a földrajzi árujelzőt használják (a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 107. § (2) bek.).

A földrajzi árujelző kollektív jogosultság, így fontos kihangsúlyozni, hogy nem csupán a bejelentők jogosultak az oltalom alatt álló földrajzi árujelző használatára, hanem bárki, aki az érintett földrajzi területen – amennyiben a termékleírás is feltétele az oltalomnak, úgy annak megfelelően – állítja elő a megjelöléssel ellátott terméket.

Külföldi személyeket nemzeti oltalom (függetlenül attól, hogy a megjelölés hazai vagy külföldi területet jelöl-e) csak nemzetközi szerződés vagy viszonyosság esetén illethet meg (a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 107. § (4) bek.). Viszonyosság keretében az SZTNH elnökének állásfoglalása irányadó.

Nemzetközi oltalom iránti eljárást csak az kezdeményezhet, aki nemzeti oltalom alatt álló földrajzi árujelző jogosultja.

7.4 A földrajzi árujelző-oltalom tartalma

A földrajzi árujelzők oltalma a lajstromoással a bejelentés napjára visszaható hatállyal keletkezik. Az oltalom kizárólagos jogot biztosít a földrajzi árujelző használatára. A földrajzi árujelzők tekintetében fontos különbség a szabadalomhoz képest, hogy az oltalom jogosultja a földrajzi árujelző oltalom használatát nem engedheti át másnak. A kizárólagos használati jog biztosítja a jogosultak számára, hogy bármelyik jogosult felléphessen az oltalmat bitorlóval szemben.

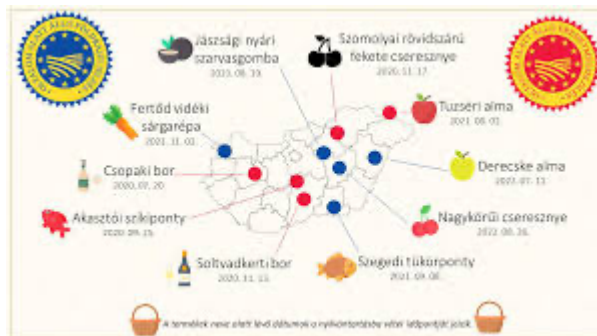
Bitorlónak tekinthető, aki

- a kereskedelmi forgalomban az oltalom alatt álló földrajzi árujelzőt vagy az azzal összetéveszthető megnevezést nem az annak megfelelő földrajzi területről származó terméken használja,
- egyéb hamis vagy megtévesztő jelölést használ,
- fogyasztókat megtévesztő cselekményt valósít meg.

7.5 Földrajzi árujelzők Magyarországon és az Európai Unióban

Nemzetgazdasági szempontból a földrajzi árujelzők oltalma, így különösen a mezőgazdasági termékek, élelmiszerek és borok vonatkozásában kiemelt jelentőséggel bír.

22. kép. Agrártermékek földrajzi árujelzői

Forrás: https://www.parlament.hu/documents/10181/63291245/Infojegyzet_2022_24_agrartermek_foldrajzi_arujelzoj.pdf/c69a07fc-984f-37c6-f5a0-cd7e6f5a8e6c?t=1667555932195 Letöltve: 2024. 04. 07

Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy nemcsak nemzeti szempontból, hanem Európa Uniós szempontból is jelentőséggel bírnak a földrajzi árujelzők, ugyanis számos európai élelmiszert védenek a földrajzi eredetükre és az egyedi gyártási technológiájukra utaló uniós minőségjelzések.

Az oltalom alatt álló eredetmegjelölés (OEM), az oltalom alatt álló földrajzi jelzés (OFJ) és a szeszes italok földrajzi jelzései garantálják a fogyasztók számára, hogy az érintett terméket valóban az adott származási régióban állították elő, méghozzá a régióban meglévő szakértelem és technikák felhasználásával.

Az OEM és az OFJ közötti fő különbség azzal függ össze, hogy a nyersanyagok mekkora hányada származik a régióból, vagy hogy a gyártási folyamat mely lépéseit kell az adott régióban végezni.

23. kép. Eredetmegjelölés és földrajzi jelzés

Forrás: <https://www.magro.hu/agrarhirek/europaban-is-elismert-a-magyar-minoseg-mindent-az-oltalom-alatt-allo-foldrajzi-jelzes-es-az-oltalom-alatt-allo-eredetmegjeloles-temajarol/> Letöltve: 2024. 04. 07.

Fontos továbbá említést tenni a „hagyományos különleges termék” (HKT) megjelölésről, amely anélkül emeli ki a hagyományos szempontokat – a hagyományos előállítási módszer vagy a hagyományos összetétel – hogy a megjelölés egy adott földrajzi területhez kapcsolódna.

24. kép. Hagyományos különleges termék megjelölés

7.6. Földrajzi árujelző-oltalmi rendszerek

Magyarországon a földrajzi árujelzők tekintetében három, egymás mellett működő és egymást kiegészítő – esetenként kizáró – oltalmi rendszert különböztetünk meg az alábbiak szerint: nemzeti, európai uniós, nemzetközi oltalom.

7.6.1. NEMZETI OLTALOM

A nemzeti oltalom megszerzésének feltétele az SZTNH általi lajstromozás. Az uniós csatlakozás következtében meghatározott termékek vonatkozásában nem szerezhető nemzeti oltalom, ezen termékek uniós földrajzi árujelzőként kerülhetnek lajstromozásra.

7.6.2. EURÓPAI UNIÓS OLTALOM

Az uniós földrajzi árujelző az Európai Unió minden tagállamára kiterjedő oltalmat nyújt a jogosultaknak. Az oltalom megszerzése kétlépcsős eljárásban történik: nemzeti szakasz, ahol a magyar jog irányadó és az uniós szakasz, ahol az uniós jog irányadó.

7.6.3. NEMZETKÖZI OLTALOM

A Lisszaboni Megállapodás alapján a nemzetközi lajstromozás a megállapodást aláíró szerződő államokra kiterjedő oltalmat eredményez, és mindaddig fennáll, amíg a megjelölés oltalma a származási országban fennáll. A bejelentést a származási ország hivatala – Magyarország vonatkozásában az SZTNH – útján lehet megtenni, melyet az továbbítási díj megfizetése ellenében továbbít a WIPO Nemzetközi Irodájához.

A földrajzi árujelzők három oltalmi rendszerét és azoknak az egyes terméktípusokhoz való viszonyát az alábbi táblázat szemlélteti:

	Uniós (közösségi) oltalom	Nemzeti oltalom	Nemzetközi oltalom*
Mezőgazdasági termékek és élelmiszerek	kizárólagos (1151/2012/EU rendelet)	EU tagállamokban nem tartható fenn	Lisszaboni Megállapodás
Szőlészeti és borászati termékek	kizárólagos (1308/2013/EU rendelet)	EU tagállamokban nem tartható fenn	Lisszaboni Megállapodás
Szeszes italok	kizárólagos (2019/787/EU rendelet)	EU tagállamokban nem tartható fenn	Lisszaboni Megállapodás
Nem mezőgazdasági termékek	nincs	sui generis rendszer vagy tanúsító/ együttes védjegyek útján	Lisszaboni Megállapodás

*Nemzetközi oltalom részét képezik továbbá az államok között fennálló bilaterális megállapodások. Magyarországon jelenleg 2 ilyen megállapodás van hatályban, melyeket az 1981. évi 27. törvényerejű rendelet, valamint a 49/1986. (XI. 12.) MT-rendelet hirdetett ki.

Forrás: <https://www.szttnh.gov.hu/hu/szakmai-oldalak/foldrajzi-arujelzo> Letöltve: 2024. 04. 07.

7.7. Az oltalom megszűnése

- Megszűnik az oltalom,
- ha a keletkezésére visszaható hatállyal törlik,
- ha a jogosultak megsértették a termékleírásban előírt követelményeket,
- ha nem felel meg a jogszabályi követelményeknek,
- ha az ellenőrzés a termékleíráshoz képest súlyos és másként nem orvosolható hiányosságot állapít meg,
- nemzetközi földrajzi árujelző oltalma megszűnik, ha az alapjául szolgáló eredetmegjelölés megszűnt.

GYAKORLÓ FELADATOK

1.) *Olvassa el az alábbi állításokat, és döntse el, hogy azok igazak vagy hamisak!*

1. A földrajzi árujelző oltalma nem biztosít kizárólagos jogot a használatára.
2. Az oltalom jogosultja a földrajzi árujelző oltalom használatát átengedheti másnak.
3. A hagyományos különleges termékjelölés földrajzi területhez kapcsolódik.
4. Bitorlást követ el, hamis vagy megtévesztő jelölést használ.
5. Külföldi személyeket nemzeti oltalom csak nemzetközi szerződés vagy viszonyosság esetén illethet meg.

2.) *Helyezze el az alábbi állításokat a táblázatban:*

minden mozzanat a földrajzi helyen, szoros, csak a földrajzi származás, nem olyan közvetlen, elég csak egy mozzanat az adott földrajzi helyen, földrajzi környezet és emberi-természeti tényező.

	eredetmegjelölés	földrajzi jelzés
Kapcsolat a termék és a földrajzi hely között		
Termelés, előállítás, feldolgozás mozzanatai		
A termék különleges minősége minek tulajdonítható		

Felhasznált irodalom

Molnár István (2008): Szellemitulajdon-menedzsment és technológia-transzfer. Kecskemét: InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft.

https://www.parlament.hu/documents/10181/63291245/Infojegyzet_2022_24_agrartermek_foldrajzi_arujelzoi.pdf/c69a07fc-984f-37c6-f5a0-cd7e6f5a8e6c?t=1667555932195

<https://gi.kormany.hu/>

<https://www.sztnh.gov.hu/hu/szakmai-oldalak/foldrajzi-arujelzo>

<https://www.magro.hu/agrarhirek/europaban-is-elismert-a-magyar-minoseg-mindent-az-oltalom-alatt-allo-foldrajzi-jelzes-es-az-oltalom-alatt-allo-eredetmegjeloles-temajarol/>

Hétköznapi jogviszonyok – bevezetés a leggyakoribb jogügyletekbe leendő startupalapítók számára

Mottó: „Az anyagi gazdagság alapja egy szellemi forrás, a tudás. A tudás, ha átadják, információvá válik, egységessé formálva adattá. Az adat az új olaj, a tehetség az új tőke, a kreativitás az új föld.”

Matolcsy György [1]

Bevezetés

Sok emberben él az a hiedelem, hogy a jogszabályok szövege „száraz”, az átlagember számára értelmezhetetlen, ezért jobb bele sem kezdeni ezek tanulmányozásába. A valóság azonban az, hogy valamennyien jogalanyok vagyunk, akiknek egymás közötti viszonyait jogszabályok rendezik, ezért akarva-akaratlanul lépten-nyomon jogviszonyok alanyaivá válunk – akkor is, ha nem tudatosan. Gondoljunk csak arra az egyszerű esetre, ha pizzát rendelünk egy online alkalmazás segítségével. Az alkalmazás használata, a pizza megvásárlása és a pizzafutár igénybevétele külön-külön szolgáltatások, amelyeket, ha igénybe veszünk, szerződéses kapcsolatok, kötelemények alanyaivá válunk.

A jogalanyok azonban nem csak emberek lehetnek: a jogi személyek is szerezhetnek jogokat, vállalhatnak kötelezettségeket. A gazdasági társaságok is ilyen jogalanyok. Azokat a gazdasági társaságokat, amelyek kisméretű, friss, innovatív ötletekkel induló cégek – *startup*nak nevezzük. Magyarországon például ilyen közismertté vált startup volt a *Prezi.com*, nemzetközi viszonylatban pedig a Facebook, amely utóbbi mostanra *Meta Platform Inc.* néven hatalmas multinacionális részvénytársasággá nőtte ki magát.

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) nyilvántartása szerint 2022-ben a hazai startupok alapítóinak 8%-a volt 25 éven aluli, 31,4 %-uk pedig 25–34 év közötti fiatal. Ugyanitt olvasható az is, hogy az alapítók 64,1 %-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel [2].

[1] Matolcsy György (2022): Új fenntartható gazdaság (Tézisek) In: Baksay Gergely–Matolcsy György–Virág Barnabás (Szerk.): *Új fenntartható közgazdaságtan – Globális vitairat*. Budapest: MNB.

[2] KSH: *Startupalapítók, -vállalkozások megoszlása főbb jellemzők szerint*. <https://www.ksh.hu/stadat/files/gsz/hu/gsz0065.html> (Letöltve: 2024. 02. 12.)

[3] KSH: A vállalkozások teljesítménymutatói kis- és középvállalkozási kategória szerint. https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0018.html
(Letöltve: 2024. 02. 12.)

Még beszédesebb, hogy a startup méretű cégek, tehát a 2–9 fős mikrovállalkozások száma 197.121 volt, míg ezek együttes, éves nettó árbevétele meghaladta a 140 milliárd forintot [3].

Az egyetemi hallgatók nagy része számára tehát lehetséges forgatókönyv lehet egy startup indítása – akár a diploma megszerzése után, akár még előtte.

A jelen tankönyv célja, hogy a hallgatókat – úgy is, mint mint potenciális startupalapítókat – megismertesse a hétköznapi életben előforduló leggyakoribb jogviszonyokkal, jogügyletekkel, annak érdekében, hogy tudatos jogalanyokká, ezáltal sikeres vállalkozókká váljanak a kurzus végére, akik képesek megfelelően értelmezni a hatályos jogszabályokat, hiszen *„az anyagi gazdagság alapja egy szellemi forrás, a tudás.”*

A fejezetek átlagosan 120 perc időráfordítást igényelnek. Valamennyi alfejezet végén gyakorló feladatok, az fejezetek után pedig tudáspróba segíti a tanulási folyamatot. Az eredeti jogszabály-szövegek zöld színnel, a levonható fontosabb következtetések kékkel kerültek kiemelésre. Az egyes fejezetekhez kapcsolódó tudáspróbák megoldási kulcsa a tankönyv végén található.

Eredményes tanulást kíván:

A Szerző

1. JOGI ALAPISMERETEK

1.1. A jog fogalma és funkciói

A jog legáltalánosabb értelemben magatartási szabály, norma, ami meghatározza, hogy az egyén az adott helyzetben hogyan viselkedjen, mit tegyen, vagy mit ne tegyen.

1.2. A jogviszony elemei

A jogviszonynak, mint jogilag szabályozott társadalmi viszonnak, három elemét különböztetjük meg:

- a) alanyát: a jogviszony alanyai a jogalanyok – jogképességgel rendelkező természetes és jogi személyek,
- b) tárgyát: a jogviszony tárgya magatartások (cselekvés és mulasztás) és
- c) tartalmát: jogosultságok és kötelezettségek.

1.2.1. JOGALANYOK

Jogalany a természetes személy, a jogi személy és az állam, aki jogképes. A jogképesség a személynek azt a képességét jelenti, hogy jogok és kötelezettségek alanya lehet.

1.2.1.1. Természetes személy az ember – ha élve születik, fogantatására visszaható hatállyal jogképes. Jogképessége a halálával szűnik meg.

1.2.1.2. Jogi személy az a szervezet amely

- a tagok vagyonától elkülönült, önálló vagyonnal,
- az állam által elismert szervezeti és működési szabállyal, tevékenységi céllal,
- hatósági aktussal történt nyilvántartásba-vétellel,
- törvényi úton kinyilvánított jogképességgel rendelkezik.

Pl: gazdasági társaságok, egyesületek, alapítványok, egyházak, pártok.

1.2.1.3. Az állam is jogalany, hiszen jogai és kötelezettségei vannak. Pl: Joga van az adót beszélni, a területén elkövetett bűncselekmények elkövetőit bíróság elé állítani és megbüntetni; kötelessége például az állampolgári jogokat biztosítani, stb.

A jogképességről az Alaptörvény és a Polgári Törvénykönyv is rendelkezik:

Alaptörvény XV. cikk

- (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.
- (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.
- (3) A nők és a férfiak egyenjogúak.

Alaptörvény I. cikk

- (4) A törvény alapján létrehozott jogalanyok számára is biztosítottak azok az alapvető jogok, valamint őket is terhelik azok a kötelezettségek, amelyek természetüknél fogva nem csak az emberre vonatkoznak.

2013. évi V. tv. a Polgári Törvénykönyvről (Ptk)

- 2:1.§ (1) Minden ember jogképes: jogai és kötelezettségei lehetnek.
- (2) A jogképességet korlátozó jognyilatkozat semmis.

Magyarországon minden ember megkülönböztetés nélkül és egyenlő mértékben, életkorra, nemre, fajra, felekezetre és nemzetiségre való tekintet nélkül jogképes. A jogképeség a születéssel kezdődik, és a halállal szűnik meg. A jogi személy jogképesége a jogi személynek a nyilvántartásba történő bejegyzésével veszi kezdetét, és a törléssel szűnik meg.

1.2.2. A JOGVISZONY TÁRGYA

A polgári jogi jogviszony tárgya kettős: közvetlen, illetve közvetett tárgya van.

- a) A jogviszony közvetlen tárgya az az emberi magatartás, amelyet az adott jogviszony alanyainak egymás irányában tanúsítaniuk kell. A magatartás lehet egy meghatározott cselekvés (pl: a fodrász levágja a vendég haját), de lehet egy bizonyos magatartástól történő tartózkodás is (pl: ha bérbeadom a lakást, akkor a bérleti szerződés időtartama alatt én nem használhatom, mert erre a bérlőnek van joga).
- b) A jogviszony közvetett tárgya pedig az a dolog, amelyre az emberi magatartás irányul (pl: ingatlan adásvételi szerződésnél az ingatlan).

1.2.3. A JOGVISZONY TARTALMA

A jogviszony tartalmát a jogviszony alanyait megillető jogosultságok, illetve az őket terhelő kötelezettségek jelentik.

Pl: Ingatlan bérbeadásánál a bérbeadónak joga van a bérleti díjat és a rezsit követelni, a bérlőnek joga van az ingatlant rendeltetésszerűen használni, a bérbeadó kötelezettsége a bérleményt a bérlő rendelkezésére bocsátani és a nagyobb javításokat elvégezni, a bérlő kötelezettsége a bérleti díj és a rezsi megfizetése, a bérlemény rendeltetésszerű használata és a bérlemény visszaszolgáltatása a bérleti jogviszony lejártakor.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Lilla anyukája egy betéti társaság belfagya. Az önkormányzattól szeretne bérelni egy üzlethelyiséget, hogy fodrász szalont nyissanak, de nem biztosak abban, hogy a betéti társaság köthet-e érvényesen bérleti szerződést. Lilla azt mondja, hogy ő úgy tanulta az iskolában, hogy a betéti társaság is jogalany, ezért természetesen ennek nincs akadálya.

Igaza van-e Lillának? Miért?

2. Mi a helyzet akkor, ha a betéti társaságot időközben törölték a cégjegyzékből?

3. D. J. Danger, a híres influenszer, luxusjachtja egy óceánjáróval ütközött a Bahama-szigetek közelében. Danger holttestét nem találták meg a baleset helyszínén, eredménytelennek nyilvánították a kutatást.

Jogalanynak tekinthető-e a celeb ilyen körülmények között? Hogyan lehet tisztázni ezt a helyzetet jogilag?

1.3. A Polgári Törvénykönyv

A polgári jog az a magánjogi jogág, amely az állampolgárok, az állami, önkormányzati, gazdasági és társadalmi szervezetek, más személyek vagyoni és egyes személyi viszonyait szabályozza az egyenjogúság és a mellérendeltség rendszerében.

Az egyenjogúság azt jelenti, hogy egyik félnek sincs joga önhatalmúan, saját eszközeivel kikényszeríteni a másik fél kötelezettségeinek teljesítését, ez csak állami eszközök (bírói út) igénybevitelével lehetséges. A felek mellérendeltsége pedig azt jelenti, hogy egyik fél sincs a másik fölé rendelve, nincs közöttük jogilag biztosított hatalmi (hierarchikus) viszony, ezért egyik fél sem utasíthatja kötelező jelleggel, egyoldalúan a másik felet.

A polgári jog legfontosabb jogszabálya a **Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (rövidítése: Ptk.)**, mely 2014. március 15-én lépett hatályba. Ezt megelőzően a polgári jogi jogviszonyokat a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (rövidítése: régi Ptk.) szabályozta. A jogalkotó az eddig külön jogszabályban található társasági anyagi jogi szabályokat és a családjog anyagát is beépítette az új törvénykönyvbe. A Ptk. könyvekre tagolódik és a könyveken belül a szerkezeti egységek (rész, cím, fejezet, szakasz) számozása újból kezdődik. A szakasz jele: § (paragrafus, magyarul: szakasz). A szakaszok számozása

a könyvek sorszámaára történő utalással egészül ki. Például: a 6:88. § (1) bek. a kötelmi jogot tartalmazó Hatodik Könyv nyolcvannolcadik szakaszának első bekezdését jelöli.

1. kép. Ne féljünk a paragrafusoktól!

[\(https://prokormend.hu/kormendiek-meg-varhatnak-helyi-nepszavazasi-rendeletre/paragrafus-jel/\)](https://prokormend.hu/kormendiek-meg-varhatnak-helyi-nepszavazasi-rendeletre/paragrafus-jel/)

GYAKORLÓ FELADATOK

1. A polgári jog közjogi vagy magánjogi jogág?
2. Mit értünk egyenjogúságon és mellérendeltségen?
3. Hogyan épül fel az új Ptk. szerkezete? Mit jelent a § jel?

1.4. Az ember, mint jogalany

A Ptk. Második Könyve szabályozza a természetes személy (ember) jogalanyiságát. A jogképességről az 1. fejezetben már esett szó.

1.4.1. A JOGKÉPESSÉG ÉS A CSELEKVŐKÉPESSÉG ELHATÁROLÁSA

Cselekvőképesség az ember azon képessége, hogy saját akaratából, elhatározásából jogokat szerezhet és kötelezettségeket vállalhat – tehát saját maga dönthet a jogviszonyairól.

Míg a jogi személyek is jogképesek, a cselekvőképesség csak az emberhez köthető, hiszen a jogi személy önmaga nem hozhat döntéseket, kizárólag az azt irányító személy vagy személyek (emberek).

Minden ember jogképes, ami azt jelenti, hogy jogai és kötelezettségei lehetnek. Tehát a jogképesség egy állapot, ami minden emberrel egyszerűen csak megtörténik a születése pillanatában (sőt élve születése esetén a fogantatására visszamenőlegesen is). Tehát minden embernek lehetnek jogai és kötelezettségei, de ez nem jelenti azt, hogy ő maga nyilatkozhat ezek kapcsán. Hiszen ez már a cselekvőképességhez tartozik. Aki cselekvőképés, maga köthet szerződést vagy tehet más jognyilatkozatot.

A jogképesség a tágabb fogalom, hiszen minden ember jogképes a születése pillanatától (élve születés esetén a fogantatástól) egészen a haláláig. Pl: Egy óvodás gyermek jogképes, de nem cselekvőképés. Lehetnek jogai, de nem tehet érvényes jognyilatkozatot, nem írhat alá saját maga szerződést. Megörökölheti például a nagypapája nyaralóját, de nem adhatja bérbe a nyáron. Helyette a szülei tehetik ezt meg, mint törvényes képviselői.

2. kép. A cselekvőképtelen gyermek nem köthet szerződést saját maga. Helyette a törvényes képviselője írja alá

(<https://asklegal.my/p/child-minor-sign-contract-malaysia-act-capacity-employment-marriage>)

Pl: Egy elmeápolóintézetben ápolat beteg, aki elemállapota miatt nem cselekvőképes, nem írhat alá szerződést, nem vehet fel hitelt, vagy nem adhat kölcsön. Ugyanakkor neki is vannak például személyiségi jogai, vagy akár örökölhét is.

Tehát a teljes cselekvőképtelenségél maradva, egy kisgyermeknek, vagy egy elmeállapota miatt cselekvőképtelen felnőtnek van élethez való joga, emberi méltósága, személyiségi jogai, sőt vagyoni jogai is vannak. Ugyanakkor ezekről nem tehet érvényes jognyilatkozatot. A legnagyobb eltérés tehát a kétfajta képesség között az idő, amikor kezdetét veszi, illetve véget ér. Ugyanis a cselekvőképességünket el tudjuk veszíteni életünk során, míg a jogképességünket nem.

Minden ember jogképes, de nem minden ember cselekvőképes.

1.4.2. A CSELEKVŐKÉPESSEGRE VONATKOZÓ SZABÁLYOK: A CSELEKVŐKÉPESÉG, A CSELEKVŐKÉPTENSÉG ÉS A KORLÁTOZOTT CSELEKVŐKÉPESÉG

Az ember minden esetben jogképes. Cselekvőképessége lehet teljes, korlátozott, illetve lehet cselekvőképtelen is. Mindezt a döntőképességétől függ.

Ptk. 2:8. § [A cselekvőképesség]

- (1) Minden ember cselekvőképes, akinek cselekvőképességét e törvény vagy a bíróság gondnokság alá helyezést elrendelő ítélete nem korlátozza.
- (2) Aki cselekvőképes, maga köthet szerződést vagy tehet más jognyilatkozatot.
- (3) A cselekvőképességet korlátozó jognyilatkozat semmis.

2:9. § [A cselekvőképtelen állapot]

- (1) Semmis annak a személynek a jognyilatkozata, aki a jognyilatkozat megtételekor olyan állapotban van, hogy az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzik.
- (2) A cselekvőképtelen állapotban tett jognyilatkozat – a végintézkedés kivételével – a cselekvőképtelenség miatt nem semmis, ha tartalmából és megtételének körülményeiből arra lehet következtetni, hogy a jognyilatkozat megtétele a fél cselekvőképessége esetén is indokolt lett volna.

A 14 év alatti gyermekek cselekvőképtelennek. Cselekvőképtelenek továbbá azok a nagykorú, 18 évüket betöltött, személyek is, akiknek az ügyeik viteléhez szükséges belátási képességük teljesen hiányzik. Ezt igazságügyi szakértő meghallgatása után bíróság állapítja meg.

A 14 és 18 év közötti személyek korlátozottan cselekvőképesnek minősülnek. A másik törvény által szabályozott korlátozás pedig az, amikor valaki csak ideiglenesen veszíti el cselekvőképességét, például drogok vagy gyógyszerek hatására.

A korlátozottan cselekvőképes személyek is jogosultak arra, hogy bizonyos kérdésekben teljesen önállóan döntsenek. Ezeket az ügycsoportokat egyrészt a bíróság határozza meg, másrészt pedig a Ptk. sorolja fel, milyen kérdésekben lehetséges az önálló döntés:

- a) *személyes jellegű jognyilatkozatok*: a korlátozottan cselekvőképes személyek is önállóan felléphetnek például személyiségi jogaik védelme érdekében, vagy közvégrendeletet tehetnek törvényes képviselőjük, vagy a gyámhatóság jóváhagyása nélkül;
- b) *a mindennapi élet szokásos ügyletei*: ide tartoznak a mindennapi életben tömegesen előforduló „baga-tell” (kis jelentőségű) jogügyletek;
pl: ha valaki jegyet vált a tömegközlekedési eszközökre, vesz egy fagyit vagy egy zsemlet a boltban – az ilyen jellegű szerződéseknek ugyanis annyira kicsi az anyagi kockázata a korlátozottan cselekvőképes személy számára, hogy sokkal nagyobb kárt és bonyodalmat okozna ezeknek a korlátozása, mint az a tényleges veszély, amely érheti a korlátozottan cselekvőképes személyeket ezen ügyletek során;
- c) *munkával szerzett jövedelemmel való rendelkezés*: mind a korlátozottan cselekvőképes kiskorúak (15. illetve 16. évük betöltésétől), mind a nagykorúak vállalhatnak munkát, keresményükkel pedig önállóan rendelkezhetnek, így a munkáltatók közvetlenül nekik adhatják ki a fizetést;
- d) *a kizárólag előnyt jelentő szerződések*: ide tartoznak mindazok a szerződések, amelyek esetén a korlátozottan cselekvőképes személynek nem kell semmilyen kötelezettséget vállalnia, csak előnyökben részesül: például azok az ajándékozási szerződések, ahol ő a megajándékozott;
- e) *a szokásos mértékű ajándékozás*: a korlátozottan cselekvőképes személyek akár önállóan is megajándékozhatják szeretteiket, anélkül hogy ez utóbbiaknak attól kéne tartaniuk, hogy az ajándékot később tőlük visszakövetelik. Az ajándék értéke azonban kizárólag csak „szokásos mértékű” lehet, amely természetesen minden családban mást jelent. Egyáltalán nem kizárt ugyanis, hogy akár egy arany ékszer is szokásos mértékű legyen, ha gazdag családban élők közötti az ügylet, míg máshol ugyanez a szokásos mérték legfeljebb egy doboz bonbont jelenthet.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Sára édesanyja a terhessége 6. hónapjában járt, amikor meghalt a nagypapája. Sára már nem ismerhette a dédapját, aki viszont a végrendeletet írt nem sokkal Sára megszületése előtt, és rá hagyta a balatoni nyaralóját. Sára nagybátyja a hagyatéki eljárásban tiltakozott a végrendelettel szemben. Azt állította, hogy Sára még meg sem született, amikor a végrendelet keletkezett, és egyébként sem örökölhet egy csecsemő.

Képzeld el, hogy te vagy Sára ügyvédje! Hogyan érvelsz?

2. A 8 éves Bence a születésnapjára mobiltelefont kapott. Bevitte az iskolába, ahol a szünetben rátört az éhség, és elcserélte az egyik osztálytársával egy nagy Milka Oreo csokira. Bence szülei visszakövetelték a telefont.

Igazuk volt? Miért?

3. Máté májusban töltötte be a 16. életévét. Azt tervezi, hogy a nyári szünetben munkát vállal.

Köthet-e önállóan munkaszerződést, vagy a szüleinek kell aláírniuk helyette? Ki kapja a munkabért?

1.5. Jogi személy

A jogalanyiség és a jogképesség kapcsán már említettük a természetes személy (ember) és a jogi személy fogalmát. A jogi személyekre vonatkozó szabályokat a Ptk. Harmadik Könyve tartalmazza.

Ptk. 3:1. § [A jogi személy jogképessége]

- (1) A jogi személy jogképes: jogai és kötelezettségei lehetnek.
- (2) A jogi személy jogképessége kiterjed minden olyan jogra és kötelezettségre, amely jellegénél fogva nem csupán az emberhez fűződhet.
- (3) A jogi személy személyhez fűződő jogaira a személyiségi jogokra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, kivéve, ha a védelem jellegénél fogva csupán az embert illetheti meg.
- (4) A jogi személy törvényben meghatározott típusban, törvény által nem tiltott tevékenység folytatására és cél elérése érdekében alapítható és működtethető.
- (5) A jogi személynek saját névvel, székhellyel, tagjaitól, illetve alapítójától elkülönített vagyonnal, valamint az ügyvezetését és képviselését ellátó szervezettel kell rendelkeznie.

A természetes személy kifejezés magát az élő embert jelöli, aki önállóan jogképes.

A jogi személyek csoportjába olyan jogalanyok tartoznak, amelyek fizikailag nem léteznek, kizárólag a jogszabályok alapján hozzák ezeket létre, így származtatott jogalanyoknak tekinthetők. Egyszerűen megfogalmazva természetes személynek csak és kizárólag az emberek tekinthetők, míg a jogképességgel rendelkező szervezeteket a jogrendszer jogi személyeknek tekinti.

A jogi személy jogképessége a nyilvántartásba történő bejegyzéssel kezdődik, és a nyilvántartásból történő törléssel szűnik meg, pl: a kft.-t a cégbíróság a cégjegyzékbe bejegyzi, vagy onnan törli.

1.5.1. JOGI SZEMÉLY LÉTESÍTÉSE

A törvények alapján a jogi személyek saját vagyonnal és felelősséggel rendelkező jogalanyok. Jogképesek, vagyis jogokat szerezhetnek és kötelezettségeket vállalhatnak. Ezek megszegése esetén felelősségre is vonhatók, továbbá számukra is biztosítottak azok a jogok, amelyek természetüknél fogva nem csak az embereket illetik meg, például a jó hírnevüket védi a Ptk. Jogi személyeket a törvényben meghatározott módon, a törvényben nem tiltott tevékenység folytatására és cél elérése érdekében lehet alakítani és működtetni. Saját névvel, székhellyel rendelkeznek. Van a tagoktól és az alapítóktól elkülönített vagyonuk, továbbá ügyvezetésük és képviselőik. Kötelezettségeikért a saját vagyonukkal felelnek, ami azt jelenti, hogy a tagjaik nem vagy legfeljebb a nem teljesített vagyoni hozzájárulások mértékével felelnek a saját vagyonukkal. Kivételek az olyan formák, ahol a tagok saját vagyonukkal is felelnek a jogi személlyel szemben támasztott követelésekért, tartozásokért.

Pl: Jogi személy egy család tagjai által létrehozott gazdasági társaság, például egy kft., amely célja házi kecskesajt készítésén keresztül profit elérése. A család tagjai természetes személynek tekinthetők, viszont az általuk létrehozott szervezet már jogi személy. A természetes személyek így a tagjai lesznek, illetve a képviselőt is elláthatják. Viszont a kft. nevében kötött szerződések és vállalt kötelezettségek alanyai már nem ők lesznek, mint természetes személyek, hanem a vállalkozás, mint jogi személy.

1.5.2. A JOGI SZEMÉLYEK TÍPUSAI

Legalapvetőbb megkülönböztetésük az ellátott feladat szempontjából történhet. Ennek alapján két csoportra oszthatók: a) magánjogi személyek és b) közjogi személyek.

A magánjogi személyek magánjogi ügyletek révén jönnek létre. Magánjogi személyek például a szövetkezetek, a gazdasági társaságok (közkereseti társaság = kkt., betéti társaság = bt., korlátolt felelősségű társaság = kft., részvénytársaság = rt.) és a társadalmi szervezetek (alapítványok, egyesületek, pártok, egyházak). Ezzel szemben a közjogi személyek valamilyen közfunkció ellátása céljából szerveződnek, mint például az állam, az önkormányzatok vagy a költségvetési szervek.

Megkülönböztethető még személyegyesítő és vagyonösszesítő társaság is. Előbbi a tagok személyes közreműködésén alapul és a célját is a személyek motivációi határozzák meg. Személyegyesítő társaság például a szövetkezet, vagy a társadalmi szervezet. Utóbbi, vagyis a vagyonegyesítő társaság célja nem feltétlenül a személyes közreműködésen alapszik, hanem elsődleges célja a tagok összegyűjtött vagyonának hasznosítása. Ilyen szervezetek például a részvénytársaságok, korlátolt felelősségű társaságok és alapítványok is.

A jogi személyek lehetnek „forprofit” vagy nonprofit szervezetek. A forprofit szervezetek üzleti, gazdasági tevékenység folytatására jönnek létre nyereség reményében. Ezzel szemben a nonprofit szervezeteknek nem a jövedelemszerzés a fő célja. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy nem végezhetnek üzletszerű tevékenységet, csak azt, hogy a nyereséget/profitot nem oszthatják fel a tagjaik között, hanem azt a fő céljukra fordítják vissza, pl: kultúra támogatása, rászorulóknak segítése, stb.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Gergő és András úgy határoztak, hogy közösen vendéglőt nyitnak. Azon tanakodnak, hogy milyen formában működtessék.

Alapítsanak jogi személyt? Milyen jellegű jogi személy lenne célszerű?

2. Amennyiben gazdasági társaságot alapítanak a vendéglő üzemeltetésére, kié lesz a bevétel: *Gergőé és Andrásé, vagy a gazdasági társaságé? Miért?*

3. Gergő és András minden hónapban befizeti a vendéglő villanyszámláját.

Kinek a nevére állítják ki a villanyszámlát: Gergőére, Andráséra, mindkettőjük nevére fele-fele arányban, vagy a vendéglőt üzemeltető gazdasági társaságára? Miért?

TUDÁSPRÓBA (igaz-hamis)

1. Természetes személy az ember – ha élve születik, a születésétől kezdődő hatállyal jogképes.
2. Minden ember jogképes, de nem minden ember cselekvőképes.
3. A jogi személy jogképes és cselekvőképes.
4. A korlátozottan cselekvőképes személy is vehet egy zsemlyét a boltban.
5. A cselekvőképtelen személy nem örökölhet.
6. Egy elmegyógyintézetben ápoltnak beteg adhat kölcsönt a szobatársának, ha írásbeli szerződést kötnek.
7. A személyiségi vagy más néven személyhez fűződő jogok kizárólag az embernek, mint természetes személynek biztosítják azt az integritást (sértetlenséget), mely védi a személyt a szükségtelen, illetéktelen beavatkozásoktól.
8. A „természetes személy” az embert jelöli.
9. A jogi személy abban tér el a természetes személytől, hogy állam- és jogtudományi diplomát szerzett.
10. A nonprofit szervezetek nem szerezhettek nyereséget.

2. A gazdasági társaságokról általánosságban

2.1. Gazdasági társaságok alapítása

A gazdasági társaságok üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatására, a tagok vagyoni hozzájárulásával létrehozott, jogi személyiséggel rendelkező vállalkozások, amelyekben a tagok a nyereségből közösen részesednek, és a veszteséget közösen viselik. Alapításuk és működésük szabályait a Ptk. határozza meg.

2.1.1. A GAZDASÁGI TÁRSASÁG FOGALMA

Ptk. 3:88. § [A gazdasági társaság fogalma]

(1) A gazdasági társaságok üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatására, a tagok vagyoni hozzájárulásával létrehozott, jogi személyiséggel rendelkező vállalkozások, amelyekben a tagok a nyereségből közösen részesednek, és a veszteséget közösen viselik.

(2) A társaság nyeresége a tagokat vagyoni hozzájárulásuk arányában illeti meg, és a veszteséget is ilyen arányban kell viselniük. A társaság a tag részére tárgyévi adózott eredménye, illetve szabad eredménytartáléka terhére teljesíthet kifizetést vagy más vagyoni szolgáltatást. Semmis a létesítő okirat azon rendelkezése, amely valamely tagot a nyereségből vagy a veszteség viseléséből teljesen kizár.

(3) A tag a többi taggal és a társaság szerveivel köteles együttműködni, nem fejthet ki olyan tevékenységet, amely a társaság céljainak elérését veszélyezteti.

3:89. § [Formakényszer]

- (1) Gazdasági társaság közkereseti társaság, betéti társaság, korlátolt felelősségű társaság vagy részvénytársaság formájában alapítható.
- (2) A gazdasági társaság nevében a gazdasági társaság formájára vonatkozó elnevezést vagy annak e törvényben meghatározott rövidítését kell feltüntetni.

2.1.2. A STARTUP FOGALMA

Startupnak tekintjük a következő jellemzőkkel bíró bejegyzett/bejegyzés alatt álló vállalkozásokat:

- független, önálló vállalkozás, ami az alapítók többségi tulajdonában van és ők is működtetik,
- legfeljebb 7 éves,
- éves nettó árbevétele nem haladja meg a 100 millió forintot,
- legfeljebb 20 fő teljes munkaidős alkalmazottja van,
- tevékenységét illetően egy konkrét, innovatív ötletre, megoldásra építi működését, ebből várja az árbevételét,
- innovációs tevékenységet végez, ami megjelenhet termék-innovációként (áru, szolgáltatás), vagy üzletifolyamat-innovációként,
- külföldi piacokat céloz meg, globális piacra tör,
- mindehhez elengedhetetlen a digitalizáció, ami – mint háttérkapacitás jelenik meg – nem jelenti tevékenységi körének az információs technológiára történő szűkítését,
- gyors ütemű piaci növekedés jellemzi, az üzleti modellre jellemző a skálázhatóság.

(Forrás: KSH: KITÖLTÉSI ÚTMUTATÓ „JELENTÉS A STARTUPVÁLLALKOZÁSOK TEVÉKENYSÉGÉRŐL” című kérdőívhez. (Nyilvántartási szám: 2445).

A startup olyan kisvállalkozás, amelyet legfeljebb 7 éve alapítottak, az éves nettó árbevétele nem haladja meg a 100 millió forintot, legfeljebb 20 fő teljes munkaidős alkalmazottja van, és egy konkrét, innovatív ötletre, megoldásra építi működését.

2.1.3. A GAZDASÁGI TÁRSASÁG ALAPÍTÁSA

Ptk. 3:94. § [A gazdasági társaság létesítő okirata]

A gazdasági társaság létesítő okirata – a részvénytársaság és az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaság kivételével – a társasági szerződés. A részvénytársaság létesítő okirata az alapszabály, az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságé az alapító okirat.

A létesítő okirat gyűjtőfogalom: a közkereseti társaság, a betéti társaság, a nem egyszemélyes korlátolt felelősségű társaság esetében társasági szerződésnek hívjuk. Törvényi korlátok között lehetőség van arra is, hogy egy személy alapítson gazdasági társaságot. Az ilyen társaságok nem szerződéssel jönnek létre, hanem az egyetlen alapítói akarat elhatározását deklaráló alapító okirattal. Ugyanakkor a részvénytársaságnál a szerződéses forma nem alkalmazható. Ennek oka abban keresendő, hogy a részvénytársaság, különösen a nyilvánosan működő részvénytársaság, viszonylag nagyszámú tagsággal működik, így az egységes akaratnyilatkozatot nehéz, vagy szinte lehetetlen megteremteni. A részvénytársaság létesítő okiratát alapszabálynak nevezzük.

2.1.4. A LÉTESÍTŐ OKIRAT ALAKSZERŰSÉGI KÖVETELMÉNYEI

A létesítő okirat gyűjtőfogalom: így jelöljük egységesen valamennyi, gazdasági társaság alapításakor aláírt, dokumentumot. Ezen belül a közkereseti társaság, a betéti társaság és a több tagból álló korlátolt felelősségű társaság létesítő okiratát társasági szerződésnek, az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaság és az egyszemélyes részvénytársaságét alapító okiratnak, míg a többszemélyes részvénytársaságét alapszabálynak nevezzük.

A létesítő okirat minden esetben alakiséghez kötött, azt írásba kell foglalni és minden tagnak alá kell írni. Meghatalmazásnak, helyettesítésnek helye van, ugyanis a tag helyett annak képviselője (meghatalmazottja) is eljárhat, és az okiratot a tag nevében és képviselőiében aláírhatja. Követelmény azonban, hogy meghatalmazást közjegyző által készített közokiratba, vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba (ügyvéd, vagy 2 tanú hitelesíti) kell foglalni. A létesítő okirat esetében a jogalkotó nem elégszik meg az egyszerű írásba foglalással: a szerződést közokiratba, vagy ügyvéd, illetve jogtanácsos által ellenjegyzett magánokiratba kell foglalni.

1. táblázat. Gazdasági társaságok és létesítő okirataik

GAZDASÁGI TÁRSASÁG TÍPUSA	ELNEVEZÉSE RÖVIDÍTÉSE	RENDELKEZIK-E JOGI SZEMÉLYISÉG- GEL	LÉTESÍTŐ OKIRATA MEGNEVEZÉSE
Közkereseti társaság	Kkt.	jogi személy	társasági szerződés
Betéti társaság	Bt.	jogi személy	társasági szerződés
Korlátolt felelősségű társaság	Kft.	jogi személy	társasági szerződés
Egyszemélyes Korlátolt felelősségű társaság	Kft.	jogi személy	alapító okirat
Részvénytársaság	Rt.	jogi személy	alapszabály
Egyszemélyes Részvénytársaság	Rt.	jogi személy	alapító okirat

(Szerk.: Dr. Falus Orsolya, 2024)

2.1.5. A LÉTESÍTŐ OKIRAT TARTALMI KÖVETELMÉNYEI

A gazdasági társaság alapítóinak a létesítő okiratban legalább az alábbiakat kell megjelölniük:

- a) a gazdasági társaság létesítésére irányuló kifejezett akaratot,
- b) a gazdasági társaság nevét,
- c) a gazdasági társaság székhelyét, amennyiben a székhely nem azonos a társaság központi ügyintézésének a helyével, akkor a központi ügyintézés helyét,
- d) a gazdasági társaság tevékenységét,
- e) természetes személy tag nevét, lakcímét, jogi személy tag cégnevét, székhelyét,
- f) a tagok által szolgáltatott vagyoni hozzájárulás módját, értékét és idejét,
- g) a gazdasági társaság első vezető tisztségviselőjét,
- h) mindazt, amit az egyes társasági formánál a törvény kötelező jelleggel előír.

2.1.6. SZÉKHELY, TELEPHELY, FIÓKTELEP

A székhely a gazdasági társaság hivatalos levelezési címe, ahol a cég bejegyzett irodája működik. Ide érkezik be minden hivatalos irat, amelyet az előírásoknak megfelelően kell tárolni, iktatni, meghatározott időtartamig őrizni, valamint esetlegesen, például ellenőrzés céljából elérhetővé tenni. A társaság székhelye határozza meg az eljáró cégbíróság illetékességét, pl: a dunaujvárosi székhelyű Falazó Bt.-t a Székesfehérvári Törvényszék Cégbírósága fogja bejegyezni és nyilvántartani.

Ha a Falazó Bt. Fejér Vármegye területén belül máshol is szeretné folytatni a tevékenységét, és ehhez ingatlanra (raktár, telephely, iroda, üzlethelyiség, stb.) szükséges, akkor telephelyet hoz létre, pl: a Falazó Bt. Adonyban, a Kossuth Lajos utcában működő raktárát telephelynek nevezzük.

Ha a Falazó Bt. Fejér Vármegye területén kívül, egy másik megyében (vagy országban) is szeretne „telephelyet” létrehozni, azt fióktelepnek nevezzük, így pl: a Budapest, Halas utcai üzlethelyiségét.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Mit jelent a gazdasági társaságokra vonatkozó „formakényszer” a Ptk-ban?
2. Lilla nővére elmesélte, hogy betéti társaságot alapítottak a barátnőjével. Megírták az alapító okiratot, és azt két tanú is aláírta.

Mi lehet a probléma ezzel? Miért?

3. Lilla nővére összeveszett a barátnőjével, és úgy döntött, hogy inkább egyszemélyes gazdasági társaságot alapít.

Van-e erre lehetősége? Ha igen: mi lesz a megnevezése a létesítő okiratnak? Forduljon-e ügyvédhez vagy közjegyzőhöz, vagy ebben az esetben elegendő, ha saját maga megszerkeszti szövegszerkesztővel, és két tanú aláírja a létesítő okiratot?

2.2. Gazdasági társaságok működtetése

A gazdasági társaság a cégbejegyzéssel alakul meg. A bejegyzést követően a cégbíróság a bejegyző határozatot a Céglőnyben közzéteszi.

3. kép. Ingyenes céginformáció az Igazságügyi Minisztérium honlapján: e-cegjegek.hu

2.2.1. A LEGFŐBB SZERV

A gazdasági társaság jogi személy, ezért önállóan nem képes döntéseket hozni a saját jogviszonyaira vonatkozóan. Helyette a legfontosabb döntéseket a legfőbb szerve hozza meg.

A legfőbb szerv a tagok (rt. esetében: részvényesek) összessége. Stratégiai döntések meghozatalára szokott a legfőbb szerv döntési hatásköre kiterjedni. A legfőbb szerv a kkt. és bt. esetében a tagok gyűlése, a kft. esetében a taggyűlés, az rt. esetében a közgyűlés.

2.2.2. ÜGYVEZETÉS, VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐK

A gazdasági társaság ügyvezetését – a gazdasági társaságok egyes formáira vonatkozó rendelkezések szerint – a vezető tisztségviselői látják el, vagy a vezető tisztségviselőkből álló testület.

Ügyvezetésnek minősül a társaság irányításával összefüggésben szükséges mindazon döntések meghozatala, amelyek törvény vagy a társasági szerződés alapján nem tartoznak a társaság legfőbb szervének vagy más társasági szervnek a hatáskörébe.

A vezető tisztségviselő kötelezettsége, hogy a jogi személy ügyvezetését a jogi személy érdekeinek megfelelően lássa el, legjobb tudása szerint. Tevékenysége során meg kell felelnie a jogszabályoknak, a gazdasági társaság létesítő okiratának, illetve a társaság legfőbb szerve által hozott határozatoknak. Az első vezető tisztségviselőket már a cég alapításakor, a létesítő okiratban meg kell jelölni, ezt követően pedig a vezető tisztségviselők a tagok által kerülnek kiválasztásra. A vezető tisztségviselői megbíztatás a tisztség elfogadásával jön létre.

A Ptk. általános rendelkezése szerint vezető tisztségviselő az a személy, vagy testület, aki, vagy amely a szervezetet a tagok vagy az alapítók döntésének keretei között irányítja.

Ptk. 3:21. § (1) A jogi személy irányításával kapcsolatos olyan döntések meghozatalára, amelyek nem tartoznak a tagok vagy az alapítók hatáskörébe, egy vagy több vezető tisztségviselő vagy a vezető tisztségviselők közül álló testület jogosult.

A gazdasági társaságok vezető tisztségviselőjének megnevezése: ügyvezető, egyedül a részvénytársaságnak van igazgatósága. Vezető tisztségviselő bárki lehet, aki cselekvőképese, büntetlen előéletű és nincs ilyen tisztség betöltésében korlátozva, pl: a cégbíróság eltiltja azt a személyt, aki korábban nem vezette törvényesen a gazdasági társaságot. A társaság ügyvezetését a vezető tisztségviselő – a társasággal kötött megállapodása szerint – megbízási jogviszonyban vagy munkaviszonyban láthatja el.

2.2.3. A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐ FELELŐSSÉGE

A vezető tisztségviselők korlátlanul (teljes vagyonukkal) és egymással egyetemlegesen (a jogosult választása szerint bármelyik tagtól követelheti a teljes összeget) felelnek a társasággal szemben azokért a károkért, amelyek a bejelentett adat, jog vagy tény valótlanságából, illetve a bejelentés késedelméből vagy elmulasztásából származnak, ideértve azt is, ha a számviteli törvény szerinti beszámoló, valamint a kapcsolódó üzleti jelentés összeállítása és nyilvánosságra hozatala nem a számviteli törvény előírásainak megfelelően történt.

2.2.4. A CÉGJEGYZÉS

A cégjegyzési jog a cég írásbeli képviselőtére, a cég nevében történő aláírásra való jogosultság. A képviselő, valamint a cégjegyzés módja csak azonos lehet, vagy önálló, vagy pedig együttes.

Ha kettőnél több cégjegyzésre jogosult van egy cégben, akkor minden képviselő tekintetében külön és eltérően megállapítható, hogy önálló vagy együttes cégjegyzési jog illeti-e meg. Lényeges, hogy ugyanaz a személy csak egyféle módon – vagy önállóan, vagy mással együttesen – jegyezheti a céget.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. *Miért kell létrehozni a gazdasági társaság legfőbb szervét? Mi a feladata? Hogy függ ez össze a társaság jogalanyiságával?*

2. A családi kft. ügyvezetőjének a 17 éves Tomi szeretnék bejegyeztetni a társaság tagjai, mert ő a korához képest komoly fiatalember, ráadásul Gazdasági és jogi alapismeretekből mindkét évben jelest kapott.

Megtehetik-e? Miért? Mikor lehet Tomi ügyvezető?

3. A „Szalmonella” Kft.-nek két ügyvezetője van: Gergő és András. A társasági szerződés szerint cégjegyzési joguk együttes. András azonban elutazott nyaralni, ezért Gergő egyedül írta alá a kft. nevében az új beszállítóval kötött szerződést.

Helyesen járt el Gergő? Miért?

2.3. Gazdasági társaságok átalakulása

Ptk. 3:133. § [Az átalakulás esetei és feltételei]

- (1) Gazdasági társaság más társasági formába tartozó gazdasági társasággá, egyesüléssé és szövetkezetté alakulhat át.
- (2) Ha egymást követő két üzleti évben a társaság saját tőkéje nem éri el az adott társasági formára kötelezően előírt jegyzett tőkét, és a tagok a második év beszámolójának elfogadásától számított három hónapon belül a szükséges saját tőke biztosításáról nem gondoskodnak, e határidő lejártát követő hatvan napon belül a gazdasági társaság köteles elhatározni átalakulását. Átalakulás helyett a gazdasági társaság a jogutód nélküli megszűnést vagy az egyesülést is választhatja.

Az átalakulásra vonatkozó főbb szabályokat a Ptk. Harmadik Könyve tartalmazza, míg az egyes részletszabályokat az egyes jogi személyek átalakulásáról, egyesüléséről, szétválásáról szóló 2013. évi CLXXVI. törvény (Átalakulási törvény) rögzíti.

2.3.1. AZ ÁTALAKULÁS TÍPUSAI

A gazdasági társaságok átalakulása a következő formákban valósulhat meg:

2.3.1.1. A társaságiforma-váltás esetében a társasági forma (bt., kft., zrt.) változásáról döntenek.

Ebben az esetben a jogutód társaság új adószámmal, más cégformában működik tovább együtt a jogelőd vagyonával, kötelezettségeivel. Pl: Bt.-ből Kft. lesz

2.3.1.2. Egyesülés esetén egy gazdasági társaság beolvad a másikba (beolvadás), vagy két gazdasági társaság olvad össze (összeolvadás).

a) A beolvadás során kizárólag a beolvadó jogi személy szűnik meg.

Pl: a jogutód „B” Társaság változatlan formában és adójogi státuszban működik tovább a jogelőd „A” Társaság vagyonával és kötelezettségeivel együtt, míg a jogelőd megszűnik.

- b) Az összeolvadás eredményeképpen minden részt vevő társaság megszűnik és egy új jogi személy jön létre.**

Pl: „A” és „B” Társaság megszűnik, és vagyonelemeit „C” Társaság, mint újonnan létrejövő szervezet viszi tovább.

4.3.1.3. A szétválás történhet kiválással vagy különválással.

- a) Kiválás esetén a kiváló társaság egy új jogi személy lesz, míg az a társaság, amelyből kiváltak, változatlan formában működik tovább.**

Pl: „A” jogelőd társaságból „B” társaság kiválik a vagyon egy részének kivétele mellett, de a jogelőd „A” is folytatja tovább a tevékenységét.

- b) Különválás esetén az eredeti jogi személy megszűnik és a vagyon az új jogi személyekre száll át.**

Pl: „A” Társaságból két új társaság jön létre: „B” és „C” Társaság, egymás között megosztva a jogelőd vagyonait és kötelezettségeit.

2.3.2. AZ ÁTALAKULÁS FOLYAMATA

Az átalakulási folyamat alapvetően a Polgári Törvénykönyv és az Átalakulási törvény által meghatározott lépésekből áll. Az átalakulásra vonatkozó magyarországi szabályozás úgynevezett „kétlépcsős” jogi eljárást ír elő, szemben az Európában általában szokásos egylépcsős átalakulással. Első lépésként ugyanis valamennyi jogi és számviteli dokumentáció (vagyonmérleg-tervezet) elkészítése szükséges, amely utóbbi dokumentum a Cégbíróság döntéshozatalához szükséges. A második része az átalakulás érdemi döntéseit tartalmazó, a Cégbírósághoz beadandó dokumentumok jóváhagyásáról szól.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. A „Szalmonella” Kft. átalakul részvénytársasággá.

A „Szalmonella” Rt. örökli-e a jogelődje kötelezettségeit, így például hiteltartozását? Miért?

2. A „Lyukas Ementáli” Bt. és a „Penészes Camembert” Bt. összeolvadtak.

Mi lett az új gazdasági társaság cégneve: „Lyukas Ementáli” Bt., „Penészes Camembert” Bt., vagy egy harmadik nevet kapott? Miért?

3. Hanna és Barbara összevesztek, és külön utakon folytatnák eddig közös vállalkozásukat, a „Csilla Pilla” Kft-t.

Mit tanácsolna nekik?

2.4. Gazdasági társaságok megszűnése

Gazdasági társaságok megszűnése esetén két esetet különböztetünk meg: jogutóddal, illetve jogutód nélkül történő megszűnést. A jogutóddal történő megszűnés a társaság átalakulását jelenti – például társasági formaváltás, egyesülés vagy szétválás útján –, és folytatódik a tevékenysége. Erről szól az előző alfejezet. Ebben az alfejezetben a jogutód nélküli megszűnésről lesz szó, melynek során a társaság véglegesen megszünteti a tevékenységét.

2.4.1. A JOGUTÓD NÉLKÜLI MEGSZŰNÉS ESETEI

A gazdasági társaságok jogutód nélküli megszűnése a piaci körülmények változására vagy belső működési zavarokra vezethető vissza. Jogi szempontból a jogutód nélküli megszűnésükre azonban csak a Ptk-ban meghatározott esetekben kerülhet sor:

Ptk: 3:48. § [Jogi személy jogutód nélküli megszűnése]

- (1) A jogi személy jogutód nélkül megszűnik, ha
 - a) határozott időre jött létre és a meghatározott időtartam eltelt;
 - b) megszűnése meghatározott feltétel bekövetkezéséhez kötött és e feltétel bekövetkezett;
 - c) a tagok vagy alapítók legalább háromnegyedes szótöbbséggel kimondják megszűnését; vagy
 - d) az arra jogosult szerv megszünteti
 feltéve mindegyik esetben, hogy a jogi személy vagyoni viszonyainak lezárására irányuló megfelelő eljárás lefolytatását követően a bíróság a jogi személyt a nyilvántartásból törli.

A b) pontban írt meghatározott feltételére a legjobb példa az úgynevezett „projektcég”. A projektcég olyan vállalkozás, amelyet egy (vagy több) régebb óta létező cég tulajdonosa(i) egy meghatározott feladatra hoz(nak) létre, majd a feladat végrehajtása után meg is szünteti(k). Az a) pontban rögzített megszűnési esetkörtől ez annyiban tér el, hogy itt a feltétel bekövetkeztének időpontja bizonytalan.

A d) pontban írt esetre akkor kerülhet sor, ha például a cégbíróság a céget a törvénysértő működés miatt törvényességi felügyeleti eljárásban megszüntetnek nyilvánítja. Ilyen fordulhat elő például akkor, ha közkereseti társaság esetén a tagok száma 1 főre csökken, és hat hónapos jogvesztő határidőn belül nem jelentenek be a cégbíróságnál új tagot, vagy ha a betéti társaságból valamennyi beltág vagy valamennyi kültag kiválik, vagy a társaság tagjainak száma egy főre csökken, és az utolsó beltág vagy az utolsó kültag kiválásától számított hat hónapos jogvesztő határidő elteltével nem jelentenek be új tagot a cégbírósághoz.

2.4.2. A VÉGELSZÁMOLÁS

Jogutód nélküli megszűnés esetén végelszámolásnak vagy felszámolásnak van helye.

A végelszámolás egy fizetőképes gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnését célozza a hitelezők kielégítésével.

A végelszámolásra vonatkozó szabályokat a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.) VIII. fejezete tartalmazza.

Ctv. 94. § (1) A cég jogutód nélkül történő megszűnése esetén – ha a cég nem fizetéseképtelen, és a cégre vonatkozó jogszabály eltérő rendelkezést nem tartalmaz – végelszámolásnak van helye.

Ha egy cég nem fizetéseképtelen (azaz tartozásait a cég vagyona vélhetően fedezni fogja), de nem kíván tovább működni, elhatározhatja végelszámolással történő (jogutód nélküli) megszűnését. A végelszámolást a cég legfőbb szerve (pl. kft.-nél a taggyűlés) jogosult elhatározni, és erről határozatot hozni. A határozatban meg kell állapítani a végelszámolás kezdő időpontját, továbbá meg kell választani azt a személyt (végelszámoló), aki a végelszámolást lebonyolítja. A végelszámoló kifizeti a társaság tartozásait, és a fennmaradó vagyont felosztja a társaság tagjai között. A cégbíróság ezt követően törli a társaságot a cégjegyzékből.

2.4.3. A CSŐD ÉS A FELSZÁMOLÁS

A felszámolási eljárás a fizetéseképtelen gazdálkodó szervezetek jogutód nélküli megszüntetését szolgáló eljárás, amelynek célja, hogy kintlévőségeink megfizetése a törvényben meghatározott módon történjen meg. Az eljárás szabályairól a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) rendelkezik. Ha azt halljuk, hogy egy gazdasági társaság „csődbe ment”, ez még nem jelenti a cég jogutód nélküli megszűnését. A „csőd” kifejezés a „csődület” szóból ered, és arra utal, ahogyan a dühös hitelezők összegyűlnek az adós gazdasági társaság székhelyén.

A csődeljárás során az adós gazdasági társaság – csődegyezség megkötése érdekében – fizetési haladékot („moratórium”) kap, és csődegyezség megkötésére tesz kísérletet.

A bíróság az adós csődeljárását elrendelő végzésében vagyonfelügyelőt rendel ki az adós mellé. Ha a csődegyezség a hitelezőkkel nem jött létre, vagy nem felel meg a jogszabályoknak, a csődeljárást a bíróság megszünteti, az adós gazdasági társaság fizetéseképtelenségét hivatalból megállapítja és elrendeli az adós felszámolását.

A felszámolás eljárás célja, hogy a fizetéseképtelen adós jogutód nélküli megszüntetése során a hitelezők a törvényben meghatározott módon kielégítést nyerjenek.

Az adós felszámolását a bíróság hivatalból, illetve kérelemre rendeli el. Hivatalból rendeli el a bíróság az adós felszámolását, amennyiben az adós csődeljárásában csődegyezség nem jött létre, vagy az a jogszabályokban foglaltaknak nem felelt meg, továbbá a cégbíróság vagy a büntetőügyben eljáró bíróság értesítése alapján. A felszámolási eljárás elrendelhető továbbá az adós, a hitelezője, vagy az adós végelszámolójának kérelmére is.

A fizetéseképtelenséget megállapító végzés jogerőre emelkedését követően a bíróság haladéktalanul kirendeli az adós felszámolóját, és végzést tesz közzé a Cégbölcönyben az adós felszámolásának elrendeléséről.

A hitelezőknek az adóssal szemben fennálló követeléseiket a felszámolást elrendelő végzés közzétételét követő 40 napon belül be kell jelenteniük a felszámolónak, aki azokat nyilvántartásba veszi és besorolja. A felszámoló felméri az adós vagyoni helyzetét és a vele szemben támasztott követeléseket, majd ezt követően az adós követeléseit, igényeit érvényesíti, és a vagyont értékesíti. Ha a felszámolási eljárás során az adós és a hitelezők között nem jön létre egyezség, a bíróság a felszámoló kérelmére az általa benyújtott felszámolási zárómérleg és vagyonelosztási javaslat alapján végzéssel határoz a felszámolási eljárás befejezéséről, az adós megszüntetéséről és törléséről, a költségek viseléséről, a felszámoló díjazásáról és a hitelezői követelések (részbeni) kielégítéséről.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. A Fortuna Kft. átalakult részvénytársasági formába.

Jogutóddal, vagy jogutód nélkül szűnt meg a Fortuna Kft.? Miért?

2. A Fortuna Kft. taggyűlése elhatározta a társaság jogutód nélküli megszüntetését. A társaságnak nincsenek kifizetetlen számlái, tehát nem fizetéseképtelen.

Milyen eljárással lehet megszüntetni?

3. A Fortuna Kft. ellen csődeljárás indult, mivel nem tudta határidőben kifizetni az egyik beszállítójának a számláját. A moratórium alatt megegyezett a beszállítóval abban, hogy a tartozást három egyenlő részletben fizetik meg hat hónap alatt.

Mi történt ezek után a Fortuna Kft-vel? Miért?

TUDÁSPRÓBA (igaz-hamis)

1. A jogi személy vagyona elkülönül a tagjai vagyonától.
2. A gazdasági társaság jogi személy.
3. A gazdasági társaság létesítő okiratát minden esetben társasági szerződésnek nevezzük.
4. A kft. létesítő okirata lehet alapító okirat és társasági szerződés is.
5. A székhely és a telephely szavak szinonimák.
6. Ügyvezetésnek minősül a társaság irányításával összefüggésben szükséges mindazon döntések meghozatala, amelyek törvény vagy a társasági szerződés alapján nem tartoznak a társaság legfőbb szervének vagy más társasági szervnek a hatáskörébe.
7. Gazdasági társaság átalakulása esetén nincs jogutódlás.
8. Különválás esetén az eredeti jogi személy megszűnik és a vagyon az új jogi személyekre száll át.
9. A végelszámolási eljárás a fizetőképtelen gazdasági társaságot megszüntetésére irányuló eljárás.
10. Ha egy társaság csődbe megy, akkor a cégbíróság törli a cégjegyzékből.

3. Tulajdonjog

3.1. A tulajdonjog tárgya

3.1.1. A TULAJDONJOG FOGALMA

A tulajdonjogra vonatkozó szabályokat a Ptk. Ötödik Könyvében találjuk.

5:13. § [A tulajdonjog]

- (1) A tulajdonost tulajdonjogának tárgyán – jogszabály és mások jogai által megszabott korlátok között – teljes és kizárólagos jogi hatalom illeti meg.
- (2) A tulajdonost megilleti különösen a birtoklás, a használat, a hasznosítás, a hasznok szedésének és a rendelkezés joga.
- (3) A tulajdonosnak joga van minden jogosulatlan behatás kizárására.

A Ptk. a tulajdonjogot teljes és kizárólagos jogi hatalomként határozza meg. A tulajdonost tulajdonjogának tárgyán – jogszabály és mások jogai által megszabott korlátok között – teljes és kizárólagos jogi hatalom illeti meg.

Pl: Kizárólag én döntöm el, hogy mit teszek azzal a biciklivel, amit a születésnapomra kaptam, ebbe senki nem szólhat bele. Ha akarom, magamnál tartom (= birtoklom) és én használom, de ha akarom, kölcsön adom a legjobb barátomnak (= ha nála van, akkor ő birtokolja). Azt is megtehetem, hogy bérbe adom valakinek óránként 300,- Ft-ért (= hasznok szedek belőle, hasznosítom), vagy eladom (= rendelkezem vele).

3.1.2. A TULAJDONJOG SZERKEZETE

A jogviszony szerkezete a magyar polgári jogban lehet abszolút és relatív.

Az abszolút szerkezetű jogviszonyban a jog csak a jogosultat írja körül. A másik pólusán lévő kötelezettek köre általában ismeretlen azért, mert a tulajdonoson kívül mindenki más kötelezett. Ilyen a tulajdonjog viszony is.

Általában negatív tartalmú, ami a kötelezettségeket illeti, ami azt jelenti, hogy a dolgot főszabályként a tulajdonos használhatja, birtokolja, rendelkezhet vele, és a jog a többiektől – nagyszámú ismeretlen jogalanytól – nem követel aktivitást, kizárólag annyit ír elő, hogy nekik tartózkodnunk kell a tulajdonos megzavarásától tulajdona tárgya feletti élvezetben.

A relatív szerkezetű jogviszonyban meghatározott a jogviszony mindkét pólusán elhelyezkedő jogalany: a jogosult és a kötelezett, pl: adásvételi szerződésnél az eladó és a vevő. Kötelmeknek is nevezzük, mivel egymással szemben álló jogok és kötelezettségek jelennek meg a jogviszonyban. A kötelezett általában pozitív magatartást köteles tanúsítani. Ezekről a jogviszonyokról lesz szó a későbbi fejezetekben.

3.1.3. A TULAJDONJOG TÁRGYA: A „DOLOG”

Ptk. 5:14. § [A dolog]

- (1) A birtokba vehető testi tárgy tulajdonjog tárgya lehet.
- (2) A dologra vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell a pénzre és az értékpapírokra, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőkre.
- (3) A dologra vonatkozó szabályokat az állatokra a természetüknek megfelelő eltéréseket megállapító törvényi rendelkezések figyelembevételével kell alkalmazni.

Minden birtokba vehető dolog tulajdonjog tárgya lehet. Ha a törvény kivételt nem tesz, a tulajdonjog szabályait megfelelően alkalmazni kell a pénzre és az értékpapírokra, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőkre.

4. kép. A szabadon szálló, vad sólyom nem lehet tulajdonjog tárgya

<https://ebird.org/species/elefal1?siteLanguage=hu>

Ptk. 5:15. § [Alkotórész]

A tulajdonjog kiterjed mindarra, ami a dologgal olyképpen van tartósan egyesítve, hogy az elválasztással a dolog vagy elválasztott része elpusztulna, illetve az elválasztással értéke vagy használhatósága számottevően csökkenne.

5:16. § [Tartozék]

A tulajdonjog kétség esetén kiterjed arra is, ami nem alkotórész ugyan, de a dolog rendeltetésszerű használatához vagy épségben tartásához rendszerint szükséges vagy azt elősegíti.

A tulajdonjog kiterjed mindarra, ami a dologgal olyképpen van tartósan egyesítve, hogy az elválasztással a dolog vagy elválasztott része elpusztulna, illetőleg az elválasztással értéke vagy használhatósága számottevően csökkenne (alkotórész). A tulajdonjog kétség esetében (ha a szerződésben erről nincs szó) kiterjed arra is, ami nem alkotórész ugyan, de a dolog rendeltetésszerű használatához vagy épségben tartásához rendszerint szükséges, vagy azt elősegíti (tartozék).

Pl: A biciklim példájánál maradva alkotórésze például a kormányja, a pedálja, a kereke; tartozéka lehet a csengője, a rászerelt sebességmérő, csomagtartó, stb.

3.1.4. INGÓK ÉS INGATLANOK

A tulajdonjog tárgyai rendeltetésük szerint ingó és ingatlan dolgok lehetnek:

a) **Ingó dolognak tekintjük azokat a dolgokat, amelyek az állag sérelme nélkül az egyik helyről a másikra áthelyezhetők.**

Pl: bicikli, farmerdzseki, ékszer, könyv, stb.

b) **Ingatlannak tekintjük a földet, telket, épületet.**

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Joe barátja szeretne egy saját sólymot. Joe felmutat az égre, ahol éppen egy sólyom köröz a magasban: „Ez megfelel? Szívesen eladom neked!”

Szerezhet Joe barátja tulajdonjogot a sólyom felett? Miért?

2. *Mit jelent az, hogy a tulajdonjog „abszolút” szerkezetű? Mondjon rá példát!*

3. Bence a Vaterán vett egy használt BMX-kerékpárt. A kerékpár leírásában és a fényképen is látszott a sebességmérő. Amikor Bence kifizette és a helyszínen átvette a biciklit, meglepődve látta, hogy nincs rajta a sebességmérő. A tulajdonos azzal érvelt, hogy ez nem alkotórésze a kerékpárnak, ezért leszerelte róla, és csak akkor adja oda, ha Bence külön fizet érte.

Igaza volt a tulajdonosnak? Miért?

3.2. Eredeti tulajdonszerzés

3.2.1. A TULAJDONSZERZÉS FOGALMA ÉS A SZERZÉSMÓDOK

A tulajdonszerzés fogalma valamely dologra a tulajdonjog létrejöttét jelenti, ideértve mind az új, más tulajdonjogától független tulajdonjog keletkezését, mind a korábban fennálló tulajdonjogon alapuló tulajdon létrejöttét. A tulajdon megszerzésének két esete van, az eredeti, illetőleg a származékos tulajdonszerzési jogcímek.

Ha az új jogosult tulajdonjoga az előző tulajdonjogon alapszik, abból származik, akkor származékos szerzésmódról, ha a dolgon szerzéskor nem áll fenn tulajdon, vagy ha fennáll is, a szerző tulajdonjoga nem abból származik, hanem arra tekintet nélkül keletkezik, akkor eredeti szerzésmódról beszélünk.

A szerzésmódokat meghatározza a megszerzett dolog (a tulajdonjog tárgya) jellege: ingó, vagy ingatlan-e a megszerzendő dolog?

3.2.3. INGÓK TULAJDONJOGÁNAK EREDETI SZERZÉSMÓDJAI

- 1) *Hatósági határozat* vagy árverés (pl: egy értékes festményt árverésen vásárol meg egy műgyűjtő)
- 2) *Elbirtoklás* (ha egy dologról, például egy talicskáról, valaki azt hiszi, hogy az övé, és így jóhiszeműen több mint 10 évig a sajátjaként, megszakítás nélkül birtokolja, akkor 10 év után a tulajdonjog is átszáll rá – hiszen a tulajdonosnak láthatóan nem volt rá szüksége)
- 3) *Gazdátlan javak elsajátítása* (ha a dolognak nincs tulajdonosa, azon birtokbavétellel bárki tulajdonjogot szerezhet, pl: kuka mellé kitett szék)
- 4) *Találás* (Ha valaki feltehetően más tulajdonában lévő dolgot talál, és annak tulajdonjogára igényt tart, megszerzi a tulajdonjogot, ha:
 - a) mindent megtett, amit a jogszabály annak érdekében ír elő, hogy a dolgot a tulajdonosa visszakapja
 - b) a tulajdonos a találástól számított egy éven belül a dologért nem jelentkezett.,Pl: Lili talált a köztéri padon egy Versace kendőt. Nagyon megtetszett neki, de tudta, hogy ez nem az övé ezért elvitte a jegyző hivatalába. Ott felvették az adatait, és megkérdezték tőle, hogy ha 1 éven belül nem jelentkezik érte a tulajdonosa, akkor igényt tart-e rá.

3.2.4. INGATLANOK TULAJDONJOGÁNAK EREDETI SZERZÉSMÓDJAI

1) Hatósági határozat és árverés

2) Elbirtoklás

Elbirtoklás útján megszerzi az ingatlan tulajdonjogát, aki azt a sajátjaként tizenöt éven át szakadatlanul birtokolja.

Pl: Gergő nagypapájának a szomszédjában egy rendezetlen telek van. Még kerítés sem választja el a két telket. Gergő nagypapája nem mérte le pontosan, hogy meddig tart az ő telke, és úgy tudta, hogy a szilvafáiig övé. Ezért 5 négyzetméternyi területet jóhiszeműen a sajátjaként művelt több mint 15 évig: bevetette, öntözte, aratott rajta. Gergő nagybátyja hívta fel a nagypapa figyelmét az elbirtoklásra. Ekkor kiderült, hogy az 5 négyzetméternyi területet Gergő nagypapája elbirtokolta, és az ingatlan-nyilvántartásba is bejegyezték a tulajdonjogát erre a területre.

3) Kisajátítás

Ingatlant kivételesen, közérdekből – törvényben megállapított esetekben, módon és célokra – lehet kisajátítani. A kisajátított ingatlanért teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás jár.

Pl: Margit néni kiskertjén át vezetne az új autópálya a tervek szerint, ezért az állam Margit néni telkét megvásárolja.

3.2.5. ELBIRTOKLÁS

Elbirtoklás útján megszerzi a dolog tulajdonjogát, aki a dolgot sajátjaként ingatlan esetében tizenöt, más dolog esetében pedig tíz éven át szakadatlanul birtokolja. Aki bűncselekménnyel vagy egyébként erőszakos vagy alattomos úton jutott a dolog birtokához, elbirtoklás útján nem szerez tulajdonjogot.

Az ingatlan tulajdonjogát elbirtoklás útján akkor sem lehet megszerezni, ha az elbirtoklás feltételei csak a föld egy részére vonatkozólag állnak fenn, és a föld nem osztható meg. Ha az elbirtokló a tulajdonjogát az ingatlan-nyilvántartásba nem jegyezteti be, a tulajdonszerzésre nem hivatkozhat azzal szemben, aki az ingatlanon az ingatlan-nyilvántartásban bízva ellenérték fejében jogot szerzett. Az új birtokos saját elbirtoklásának idejéhez hozzászámíthatja azt az időt, amely elődjének birtoklása idején már elbirtoklási időnek minősült. Ha a tulajdonos menthető okból nincs abban a helyzetben, hogy tulajdonosi jogait gyakorolhassa, az akadály megszűnésétől számított egy évig az elbirtoklás akkor sem következik be, ha egyébként az elbirtoklási idő már eltelt, vagy abból egy évnél kevesebb volna hátra.

Az elbirtoklás megszakad, ha

- a) a tulajdonos a birtokost a dolog kiadására írásban felszólítja, vagy ez iránt bírósághoz fordul,
- b) tulajdonos a dologgal rendelkezik,
- c) a birtokos a birtokot akaratán kívül elveszti, és azt egy éven belül nem szerzi vissza, illetőleg egy éven belül nem kéri a bíróságnál, hogy a dolog újabb birtokosa a dolgot adja vissza.

Ha az elbirtoklás megszakad, a birtoklásnak addig eltelt ideje nem vehető figyelembe, és az elbirtoklás a megszakadást okozó körülmény elmúltával újból kezdődik.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Zsombor az iskola mellett talált egy rollert. Úgy tudta, hogy a találás eredeti szerzőmód, amivel ő ezt az ingóságot megszerezte. Ezért hazament vele, és ettől kezdve a saját tulajdonának tekintette.

Helyesen járt el Zsombor? Miért?

2.

Csenge az utcán talált egy karórát. Nagyon megtetszett neki, de elvitte az önkormányzat hivatalába. Abban reménykedik, hogy egy év múlva az övé lesz a karóra.

Jogosan reménykedik Csenge? Miért?

3. Rezső bácsi szomszédja meghalt, és az örökösök nem foglalkoztak a telekkel. Rezső bácsi ezért elhatározta, hogy a telekhatár melletti veteményest is használja. 12 év múlva Rezső bácsi felszólította a szomszédja örököseit, hogy járuljanak hozzá ahhoz, hogy a tulajdonszerzését elbirtoklás jogcímén bejegyeztethesse az ingatlan-nyilvántartásba.

Jogos-e Rezső bácsi követelése? Miért?

3.3. Származékos tulajdonszerzés

Ha a tulajdonszerzéskor az új jogosult tulajdonjoga az előző tulajdonos tulajdonjogán alapszik, abból származik, akkor származékos szerzőismódról van szó.

3.3.1. INGÓK TULAJDONJOGÁNAK SZÁRMAZÉKOS SZERZÉSMÓDJAI

1) Átruházás (adásvétel, ajándékozás)

Átruházással – ha a törvény kivételt nem tesz – csak a dolog tulajdonosától lehet a tulajdonjogot megszerezni. Ezért nem szerez tulajdonjogot az, aki pl: lopott mobiltelefont vásárol.

Pl: Gergőnek az édesapja vesz egy telefont a szaküzletben.

A tulajdonjog megszerzéséhez az átruházásra irányuló szerződésen vagy más jogcímen felül a dolog átadása is szükséges. Az átadás a dolog tényleges birtokba adásával vagy más olyan módon mehet végbe, amely kétségtelenné teszi, hogy a dolog az átruházó hatalmából a tulajdonjog megszerzőjének hatalmába került. Ingatlan tulajdonjogának az átruházásához az erre irányuló szerződésen vagy más jogcímen felül a tulajdonosváltásnak az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzése is szükséges.

2) Termékek, termények és a szaporulat elsajátítása

Akinek más dologban olyan joga van, amely őt a termékek, a termények vagy a szaporulat tulajdonba vételére jogosítja – ha ezek tulajdonjogát korábban nem szerezte meg –, az elválással tulajdonjogot szerez. Ha a jogosultnak nincs birtokában az a dolog, amelyből a termék, a termény vagy a szaporulat származik, a birtokba vétellel válik tulajdonossá.

Pl: Anna a szomszéd almafájáról a telkükre áthulló almát felvette és megette.

3) Méhrajok befogása

4) Vadak, halak tulajdonjogának megszerzése

A vadak, továbbá a folyóvizekben és a természetes tavakban élő halak, valamint más hasznos víziállatok – ha törvény eltérően nem rendelkezik – az állam tulajdonában vannak. A vadászterületen elejtett, elfogott, illetőleg elhullott vad a vadászatra jogosult tulajdonába kerül.

Pl: Máté horgászengedéllyel halat fog.

5) Feldolgozás és egyesítés

Aki idegen dolog feldolgozásával vagy átalakításával a maga számára jóhiszeműen új dolgot állít elő, a dolog tulajdonosának választása szerint köteles a dolog értékét megtéríteni, vagy munkája értékének megtérítése ellenében az új dolog tulajdonjogát átengedni.

Pl: lekvárt főzök a más fájáról leszedett gyümölcsből, abban a tudatban, hogy a fának nincs tulajdonosa. Amikor kiderül, akkor megállapodunk a fa tulajdonosával, hogy a 8 üveg lekvárból 4 üveget a fa tulajdonosának adok át a gyümölcs fejében.

6) Öröklés

Az örökös az örökölt ingatlan tulajdonjogát az örökhagyó halála pillanatában ingatlan-nyilvántartási bejegyzés nélkül szerzi meg.

3.3.2. INGATLANOK TULAJDONJOGÁNAK SZÁRMAZÉKOS SZERZÉSMÓDJAI

1) Átruházás

Pl: ingatlan adásvételi szerződéssel

2) *Növedék*

A föld tulajdonosa megszerzi mindazoknak a dolgoknak a tulajdonjogát, amelyek utóbb váltak a föld alkotórészévé (növedék).

Pl: A kertemben kinövő, nem ültetett, növények tulajdonjoga az enyém lesz; ha a folyóparti telkemen a víz a parthoz sodor egy földdarabot, ezzel megnő a tulajdonomban lévő terület nagysága.

3) *Beépítés*

Ha valaki idegen anyaggal saját földjére vagy a használatában álló földre épít, beépítéssel megszerzi az anyag tulajdonjogát, de az anyag értékét köteles megtéríteni.

Pl: Károly bácsi azt gondolta, hogy a szomszéd kert végében látott deszkák nem kellenek Józsi bácsinak, ezért Frakknak kutyaólat eszkábált a faanyagból a saját telkén. Józsi bácsi felháborodott. A dolog úgy rendeződött, hogy Károly bácsi megtérítette az anyag árát Józsi bácsinak.

4) *Ráépítés*

Ha valaki anélkül, hogy erre jogosult lenne, idegen földre épít, az épület tulajdonjogát a földtulajdonos szerzi meg, köteles azonban gazdagodását a ráépítőnek megfizetni. A bíróság a földtulajdonos kérelmére a ráépítőt kötelezheti a földnek, illetőleg – ha a föld megosztható – a föld megfelelő részének a megvásárlására.

Pl: Gergő nagypapája azt hitte, hogy a telke a szilvafáig ér, ezért jóhiszeműen épített egy gazdasági épületet a szilvafa elé. Utóbb kiderült, hogy a telke már az istállónál véget ér, és jóhiszeműen a szomszédok tulajdonában álló földre épített. A szomszédoké lett az épület, de annak értékét ki kellett fizetniük Gergő nagypapájának.

5) *Öröklés*

Az öröklés az ember vagyonában halála esetén bekövetkező egyetemes jogutódlás. Az öröklés az emberhez, mint természetes személyhez kapcsolódik, ezért a jogi személyek jogutódlása nem tekinthető annak.

2. táblázat. Szerzésmódok összefoglaló táblázata

SZÁRMAZÉKOS SZERZÉSMÓDOK	EREDETI SZERZÉSMÓDOK
átruházás	hatósági határozat, hatósági árverés
növedék	elbirtoklás
beépítés, ráépítés	gazdátlan javak elsajátítása
öröklés	találás
feldolgozás, egyesítés	kisajátítás

(Szerk.: Dr. Falus Orsolya, 2024.)

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Dóri édesapja használt mobiltelefont vett a vásárban, és odaajándékozta Dórinak. Dóriék nem tudták, hogy a telefon lopott volt, és az édesapja nem a tulajdonostól, hanem a tolvajtól vette a készüléket.

Tulajdonjogot szerzett-e Dóri apukája a vásárlással, majd Dóri az ajándékozással? Miért?

2. Zsolt híres kertész. Különleges virágjának az egyik magját a szél átfújta Petra kertjébe, és ott kikelt a virág. Zsolt bosszankodik, mert ez a növény nehezen szaporítható, rendkívül értékes, ráadásul Petra virágja sokkal szebb, mint az övé. Követeli, hogy Petra adja neki a virágot, vagy legalább fizesse meg az árát.

Jogos Zsolt követelése? Miért?

3. Lili dédapja meghalt. Egyedüli örököse minden ingó és ingatlan vagyonára egyetlen gyermeke, aki Lili nagypapája.

Mikor és milyen szerzésmóddal lett a vagyon örököse Lili nagypapája?

3.4. A tulajdonost megillető jogosultságok

A Ptk. felsorolja azokat a jogosítványokat és részjogosítványokat, amelyek a tulajdonjoghoz kapcsolódnak. Ezeket a jogokat gyakorolhatja maga a tulajdonos, de nincs akadálya annak, hogy ezeket a részjogosultságokat másnak átengedje, azaz a jogok gyakorlása elválhat a tulajdontól, akár önállósulhat is. Ez történik akkor, amikor a tulajdonos például haszonélvezeti jogot alapít az ingatlanán, amely azt jelenti, hogy másnak engedi meg, hogy azt használja. Hasonló a jogi helyzet egy gépjármű kölcsönzésénél is, ahol fel sem merül, hogy a használó tulajdonosa lenne a járműnek, mégis vonatkoznak rá a jármű használatával kapcsolatos szabályok, pl: autó bérlete esetén.

A tulajdonos jogai a következők: birtoklás, használat, hasznok beszedése, hasznosítás, és rendelkezés.

3.4.1. BIRTOKLÁS

A Ptk. nem határozza meg ezt a fogalmat. Az általános álláspont szerint birtokosnak azt kell tekinteni, aki a dolgot magánál tartja, azzal fizikailag rendelkezik, pl: a kezemben fogom a tollat, vagy a bicikli nálam van, a házunk tárolójában – tehát birtoklom azt. A Ptk. itt is kétirányú jogot határoz meg. Az 5:21§ szerint a tulajdonost megilleti a birtoklás joga és a birtokvédelem, amiből az következik, hogy a tulajdonos nem csak uralma alatt tarthatja a dolgot, de a tulajdonjoghoz hasonlóan azt is igényelheti, hogy ezt mások tiszteletben tartsák. Ha valaki elveszi, ellopja a tollat, vagy a biciklit, akkor a bírósághoz fordulhatok, és megvédik a jogomat.

3.4.2. HASZNÁLAT

A használat nem azonos a birtoklással, hanem annál több: a dolog működtetése. Pl: Nem csak nálam van a bicikli, a házunk tárolójában, de használom is.

3.4.3. HASZNOK SZEDÉSE

Több a birtoklásnál, bár megvalósulhat birtoklás nélkül is. Pl.: a pénz hasznát, a kamatot kifizeti a bank anélkül, hogy a pénz a tulajdonos birtokában lenne.

3.4.4. HASZNOSÍTÁS

Hasznosítás a dolog hasznainak szedése, pl: bérleti díj szedése a bérbe adott dolog után, az elültetett növények termésének leszüretelése.

3.4.5. RENDELKEZÉS

A tulajdonos joga a dologgal való rendelkezés, ami nem csak a hely meghatározása (hol, kinek a birtokában tartom a dolgot), a használat tényének eldöntése (én öntöm el, hogy magam akarom-e használni, vagy ezt a jogot másnak átengedem), hanem a tulajdonjog átruházása (pl. eladás, ajándékozás) is.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Lili kölcsön adta a farmerdzsekijét Annának szombat estére.

Ki a farmerdzseki tulajdonosa szombat este? Miért?

2. Ki a farmerdzseki birtokosa szombat este? Miért?

3. Kata mopsz kutyájának öt kölyke született.

Ki a kölykök tulajdonosa? Miért?

3.5. A tulajdonos kötelezettségei

A tulajdonosnak nem csak jogai vannak: a jogszabályokban rögzített kötelezettségeket is teljesítenie kell. A tulajdonosnak kell viselnie például mindazt a kárt, amit más nem köteles neki megtéríteni. Az ingatlan fenntartásával járó munkálatokat is neki kell elvégeztetnie, és bizonyos esetekben ezek elmulasztása súlyos büntetéssel jár.

Ptk. 5:22. § [Használat, hasznok szedése, terhek viselése és veszélyviselés]

A tulajdonos jogosult a dologt használni és a dolog hasznait szedni; viseli a dologgal járó terheket és a dologban beállott azt a kárt, amelynek megtérítésére senkit sem lehet kötelezni.

A dolog tulajdonosa tehát kétféle kötelezettséget visel:

- a) viseli a dologgal járó terheket és
- b) viseli a dologban beállott azt a kárt, amelynek megtérítésére senkit sem lehet kötelezni.

3.5.1. A DOLOGGAL JÁRÓ TERHEK VISELÉSE

A tulajdonos viseli a dolog használata során felmerülő költségeket és közterheket, így például az autója karbantartásának költségeit, a háziállata éves kötelező oltásának költségét, vagy akár a gépjármű felelősségbiztosítását, vagy az ingatlanra kivetett építményadót, stb.

3.5.2. KÁRVESZÉLYVISELÉS

A kárveszélyviselés kötelezettsége azt jelenti, hogy a tulajdonos viseli a tulajdonában beállott minden olyan kárt, amelynek megtérítésére senkit nem lehet kötelezni. Más személyt akkor lehet a kár megtérítésére kötelezni, ha azt ő maga okozta.

Pl: Ha a vihar következtében beázik a tető, és emiatt kár keletkezik a házban, akkor a kárt a tulajdonos viseli, vagy ha a saját hibájából nekihajt a kerítésnek és megkarcolja az autója karosszériáját, akkor is. Ha azonban a tető a tetőfedő hanyag munkája következtében ázott be, akkor az ezzel okozott károkat a tetőfedő

köteles megtéríteni, illetve, ha az autóm karosszériáját az üzletközpont parkolójában egy figyelmetlen sofőr karcolta meg, akkor azt neki kell megfizetnie.

Ezekre az esetekre találta ki a jog a biztosítás jogintézményét. A biztosítás az előre nem látható, de véletlenszerűen bekövetkező események anyagi következményei (= kár) elleni védelem. A biztosítás működésének lényege a kollektív tartalékképzés, a biztosítási díjakból képzett díjtartalék felhasználása a bekövetkező károk fedezésére. Így működik egy biztosító társaság. A biztosítási díj az az összeg, amit a biztosítónak fizetnünk kell, hogy a biztosító társaság kockázatot vállaljon és biztosítási védelmet nyújtson számunkra. A biztosítási díjat évente, félévente, negyedévente, vagy havonta kell fizetnünk. Amennyiben elfelejtjük a biztosítási díjat időben kifizetni, a biztosító mentesül a kárkifizetés alól egy esetleges káresemény bekövetkezésekor, és a késedelem akár a szerződés megszűnését is maga után vonhatja.

3.5.3. EGYÉB KÖTELEZETTSÉGEK

3.5.4.1. Ha a jogszabály eltérően nem rendelkezik, a tulajdonos köteles gondoskodni az ingatlan előtti járdaszakaszc (járda hiányában egy méter széles területsáv, illetőleg ha a járda mellett zöldsáv is van, az úttestig terjedő teljes terület) tisztán tartásáról, hó- és jégmentesítéséről.

3.5.4.2. A régészeti leletet az illetékes települési önkormányzat jegyzőjének haladéktalanul be kell jelenteni, például, ha a családi ház alapozása során római kori cserepeket, pénzérméket találtak. Ez a kötelezettség a felfedező (a markológép kezelőjét például), az ingatlan tulajdonosát, az építtetőt és a kivitelezőt egyaránt terheli.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Margit néni házába becsapódott egy meteorit.

Ki téríti meg a kárt? Miért?

2. Margit néninek van lakásbiztosítása, amit rendszeresen fizet.

Ebben az esetben ki téríti meg a kárt? Miért?

3. Rezső bácsinak reumás a térdé, ezért nem tudja eltakarítani a havat a háza előtt. Joli néni a havas járda-szakaszon megcsúszik, eltöri a lábát, és ezért egy hónapig nem tud dolgozni, táppénzre megy. A fizetése és a táppénz összege közötti különbözet, valamint a gyógyszerek ára összesen 143.000,- Ft kárt jelent Joli néninek.

Ki fizeti a kárt? Miért?

3.6. A tulajdonjog korlátai

A tulajdonjog korlátozása megjelenhet fizikai értelemben vett korlátozások és jogi korlátozások (pl. tilalom) formájában.

A jogi jellegű korlátozások lehetnek

a) magánjogi korlátok (a korlátozás mögött magánérdek húzódik meg), vagy

b) közjogi korlátok (a korlátozás mögött közérdek húzódik meg).

3.6.1. A TULAJDONJOG MAGÁNJOGI JELLEGŰ KORLÁTAI

Ezek olyan korlátozó tényezők, amelyek a tulajdonos személyén kívüli más meghatározott személyek, alanyi jogosultak érdekeit szolgálják.

Ptk. 5:23. § [A dolog használatának általános magánjogi korlátja]

A tulajdonos a dolog használata során köteles tartózkodni minden olyan magatartástól, amellyel másokat, különösen a szomszédokat szükségtelenül zavarná, vagy amellyel jogaik gyakorlását veszélyeztetné.

3.6.1.1. Szomszédjogok

A tulajdonos a dolog használata során köteles tartózkodni minden olyan magatartástól, amellyel másokat, különösen a szomszédokat szükségtelenül zavarná, vagy amellyel jogaik gyakorlását veszélyeztetné. A „szükségtelen zavarás” generálklauzula, tehát esetileg vizsgálendő, mivel nincs általános „mérce”.

Pl: Ha valakinek nagyon hangos a fűnyírója, de hétköznapi, munkaidőben, hetente használja, az nem szükségtelen zavarás. Abban az esetben azonban, ha minden nap egy órán keresztül használja valaki, az már szükségtelen zavarás, hiszen ennyi idő alatt nem nő meg annyira a fű, hogy ezzel a hangos géppel a szomszédokat zavarni kelljen.

A szomszédjogok különös esetei:

a) *Földtámasz joga*

Ptk. 5:24. § [A földtámasz joga]

A tulajdonos nem foszthatja meg a szomszédos épületet a szükséges földtámasztól anélkül, hogy más megfelelő rögzítésről ne gondoskodnék.

Pl: Nem áshatom ki a támfal mellett a földet, mert összedőlhet a fal.

b) *A szomszédos telek igénybevétele a joga*

Ptk. 5:25. § [A szomszédos telek igénybevétele]

- (1) Ha közérdekű munkálatok elvégzése, állatok befogása, az áthajló ágak gyümölcsének összegyűjtése, az ágak és gyökerek eltávolítása céljából, vagy más fontos okból szükséges, a tulajdonos kártalanítás ellenében köteles a földjére való belépést megengedni.
- (2) A tulajdonos a szomszédos földet kártalanítás ellenében használhatja, ha ez a földjén való építkezéshez, bontási, átalakítási vagy karbantartási munkálatok elvégzéséhez szükséges.

Ennek két esete van:

b.1. A szomszédos telekre belépés joga

Fontos cél érdekében, úgy, hogy az esetlegesen ezzel okozott károkat a szomszédomnak megtérítem (kártalanítás), beléphetek a szomszédom ingatlanára, pl: elkóborolt háziállatom befogása, gyümölcsfámnak a szomszéd telekre áthajló ága gyümölcsének összegyűjtése, az ágak és gyökerek eltávolítása céljából vagy más fontos okból.

b.2. A szomszédos telek használatának joga

A szomszédos telken építkezési, bontási, átalakítási vagy karbantartási munkálatok elvégzése érdekében, amennyiben másképpen nem megoldható. Ilyen esetekben is kártalanítani kell a szomszédot.

3.6.1.2. Szükséghelyzet

Ptk. 5:26. § [A szükséghelyzet]

- (1) Másnak életét, testi épségét vagy vagyonát közvetlenül fenyegető és más módon el nem hárítható veszély esetén a tulajdonos köteles tűrni, hogy dolgát a veszély megszüntetése céljából a szükséges mértékben igénybe vegyék, felhasználják, vagy abban kárt okozzanak. Más vagyonát fenyegető veszély esetén ez a kötelezettség a tulajdonost akkor terheli, ha a fenyegető kár előreláthatóan jelentős mértékben meghaladja azt a kárt, amely a tulajdonost a behatás következtében érheti.
- (2) A tulajdonos a szükséghelyzetbe került személytől kártalanítást, attól, aki a veszély megszüntetése során indokolatlanul nagy kárt okozott, a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint kártérítést követelhet.
- (3) Ha több személy életét, testi épségét vagy vagyonát fenyegető veszélyt egyes veszélyeztetett tárgyak feláldozásával hárítanak el, az ebből eredő kárt, ha e tárgyak feláldozása szükséges volt, veszélyeztetett érdekeik arányában valamennyien viselik; ezt a szabályt kell alkalmazni a veszély elhárítására fordított szükséges költség megosztására is.

Akkor beszélhetünk szükséghelyzetről, ha

- valakinek az életét, testi épségét vagy vagyonát fenyegető helyzet áll fenn, és
- az adott pillanatban és helyen, más módon nem lehet elhárítani a veszélyhelyzetet (közvetlen veszélyhelyzet).

Pl: Bencéék szomszédjában kigyulladt a háztető. A tűzoltók kivonultak a helyszínre, és ahhoz, hogy a tűzoltó autó megfelelő szögben tudja megközelíteni az égő tetőt, rá kellett hajtania Bencéék veteményesére. A palánták természetesen tönkrementek. Az okozott kár kb. 65.000,- Ft volt.

Más életét, testi épségét vagy vagyonát közvetlenül fenyegető és más módon el nem hárítható veszély esetén a tulajdonos köteles tűrni, hogy dolgát a veszély megszüntetése céljából a szükséges mértékben igénybe vegyék, felhasználják, vagy abban kárt okozzanak. Más vagyonát fenyegető veszély esetén ez a kötelezettség a tulajdonost akkor terheli, ha a fenyegető kár előreláthatóan jelentős mértékben meghaladja azt a kárt, amely a tulajdonost a behatás következtében érheti. A tulajdonos a szükséghelyzetbe került személytől kártalanítást, attól, aki a veszély megszüntetése során indokolatlanul nagy kárt okozott, a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint kártérítést követelhet, így például Bencéék szomszédjának meg kell fizetnie az ő érdekében a palánták letarolásával okozott kárt, viszont, ha a tűzoltó autó vezetője figyelmetlenségből nekihajt Bencéék házának, és abban 15 millió forintos kár keletkezik, azt a tűzoltóságnak kell megtérítenie Bencéék részére.

3.6.1.3. Jóhiszemű túlépítés

Ptk. 5:28. § [A jóhiszemű túlépítés]

- (1) Ha a tulajdonos jóhiszeműen földjének határain túl építkezett, a szomszéd követelheti, hogy a túlépítő
- a) a beépített rész használatáért és a beépítéssel okozott értékcsökkenésért adjon kártalanítást;
 - b) a beépített részt vásárolja meg, ha a föld megosztható; vagy
 - c) az egész földet vásárolja meg.

3.6.1.4. Elidegenítési és terhelési tilalom

Az elidegenítési és terhelési tilalom a tulajdonos rendelkezési jogát korlátozza. Ezzel a korláttal leginkább akkor találkozhatunk, ha ingatlant vásárolunk banki hitelből. Ebben az esetben a bank úgy biztosítja be azt, hogy az adós visszafizesse neki a hitelt a kamataival együtt (biztosíték), hogy elidegenítési és terhelési tilalmat köt ki a kölcsönszerződésben. Ez a korlát bejegyzésre kerül az ingatlan-nyilvántartásba, és azzal jár, hogy amíg a tulajdonos, az adós, nem fizeti vissza a banknak a tartozását, addig nem adhatja el, és újabb hitellel sem terhelheti meg az ingatlant.

3.6.2. A TULAJDONJOG KÖZJOGI JELLEGŰ KORLÁTAI

A tulajdonjog közjogi korlátozásának hátterében – a magánjogi korlátokkal ellentétben – minden esetben a közérdek húzódik meg.

3.6.2.1. A tulajdon megszerzésének korlátozása

Ide tartozik minden olyan jogszabályi előírás, amely valamely dolog tulajdonba vételét mindenki számára vagy bizonyos személyek számára megtiltja, illetve a tulajdonszerzést előzetes engedélyhez vagy más feltételhez köti.

Pl: 18 éven aluli személyek nem vásárolhatnak dohányárut és szeszes italt, termőföldet csak „földműves” vásárolhat (földműves: olyan Magyarországon nyilvántartásba vett belföldi természetes személy, illetve tagállami állampolgár, aki a jogalkotók által elismert, meghatározott mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú szakképzettséggel vagy szakképesítéssel rendelkezik – ide tartozik például az aranykalászos-gazda-képzés is –, vagy ennek hiányában igazoltan legalább 3 éve saját nevében és saját kockázatára folyamatosan mező-, erdőgazdasági tevékenységet, illetve kiegészítő tevékenységet folytat Magyarországon)

3.6.2.2. Egyes tulajdoni részjogosítványok korlátozása

Ide tartozik egyes dolgok birtoklásának korlátozása, pl: lőfegyver, pirotechnikai anyagok birtoklásának korlátozása a veszélyességük miatt.

3.6.2.3. Közérdekű használat

Az ingatlan tulajdonosa tűrni köteles, hogy az erre jogszabályban feljogosított személyek – a feladataik ellátásához szükséges mértékben – az ingatlant időlegesen használják, arra használati jogot szerezzenek, vagy az azon fennálló tulajdonjogot egyébként korlátozzák.

Pl: „vezetékjog” (Határozat alapján jön létre és használati jogot biztosít egy bizonyos céllal, a tulajdonos engedélye/beleegyezése nélkül. Általában a közüzemi szolgáltatók – áram, gáz, hírközlés – részére alapítják, annak érdekében, hogy a szolgáltatás, a hálózat üzemeltetését biztosítsák. Ebben az esetben a szolgáltató mind a földalatti, mind a föld feletti vezeték építésébe, vagy akár kapcsoló berendezés, stb. kialakításába belefoghathat, és a tulajdonosnak még a működést veszélyeztető növényzet kivágását is tűrnie kell.)

3.6.2.4. Kisajátítás

Lásd: 3.2.4. 3) pont.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Tomi úgy gondolta, hogy a meleg nyári napon jobb lenne a kora reggeli hűvösben lenyírni a fűvet, ezért reggel fél hatkor nekilátott. A szomszédok felháborodtak.

Kinek volt igaza? Miért?

2. Joli néni becsengetett Milánékhoz, és megkérte őket, hogy engedjék be, hogy az elkóborolt tyúkját befoghassa. Milán elkergette Joli nénit, mert éppen házi bulit tartott, és szerint Joli néni szükségtelenül zavarta buli tartási jogában. Amikor másnap végre beengedte Joli nénit az udvarába, már nem volt ott a tyúk.

Kinek volt igaza? Miért?

3. Pista bácsi lelkesen szüreteli az almát a szomszéd fájának az ő kertjébe átnyúló ágairól. Józsi bácsi, a fa tulajdonosa, hangot ad nemtetszésének. Csúnya perpatvar alakul ki a vitából.

Kinek van igaza? Miért?

TUDÁSPRÓBA (igaz-hamis)

1. Csak a birtokba vehető dolog lehet a tulajdonjog tárgya.
2. A tulajdonjog kiterjed mindarra, ami a dologgal olyképpen van tartósan egyesítve, hogy az elválasztással a dolog vagy elválasztott része elpusztulna, illetve az elválasztással értéke vagy használhatósága számottevően csökkenne.
3. Akié a tehén, azé a borja is.
4. A dologban keletkezett valamennyi kárt a tulajdonosnak kell viselnie.
5. A dolog fenntartásával keletkezett valamennyi költséget a tulajdonosnak kell viselnie.

6. A tulajdonjog abszolút szerkezete azt jelenti, hogy nem korlátozható.
7. A szükséghelyzet azt jelenti, hogy ha szüksége van rá, akkor bárki használhatja az ingatlant.
8. A tulajdonos a szomszédos földet kártalanítás ellenében használhatja, ha ez a földjén való építkezéshez, bontási, átalakítási vagy karbantartási munkálatok elvégzéséhez szükséges.
9. A közvetlen veszélyhelyzet azt jelenti, hogy az adott pillanatban és helyen, más módon nem lehet elhárítani.
10. A szomszéd szükségtelen zavarása azt jelenti, hogy a szomszéd ahhoz előzetesen nem járult hozzá.

4. A kötelmi jog alapjai

4.1. A szerződések általános jellemzői

4.1.1. A SZERZŐDÉS FOGALMA

A kötelmeket a Ptk. Hatodik Könyve szabályozza.

Ptk. 6:1. § [A kötelelem]

- (1) A kötelelem kötelezettség a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás teljesítésének követelésére.
- (2) A kötelelem valamely dolog adására, tevékenységre, tevékenységtől való tartózkodásra vagy más magatartásra irányulhat.
- (3) A kötelmeknek a felek jogaira és kötelezettségeire vonatkozó közös szabályaitól a felek egyező akarattal eltérhetnek, ha e törvény az eltérést nem tiltja.

A kötelelem, mint jogi szakkifejezés, a „köt” szóból ered. Azt jelenti, hogy ha két, vagy több jogalany valamiben megállapodik egymással, akkor a becsület alapján „köti” őket az egymásnak adott szó („Ígéret szép szó, ha megtartják, úgy jó.”).

A kötelelem kötelezettség a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás teljesítésének követelésére, amely valamely dolog adására, tevékenységre, tevékenységtől való tartózkodásra vagy más magatartásra irányulhat.

A (3) bekezdésben írt mondat arra utal, amit a 6.1. alfejezetben már említettünk: a polgári jog normái „diszpozitívak”, vagyis megengedőek: a Ptk-ban írt szabályoktól, ha a törvény kifejezetten nem tiltja, a felek egyező akarattal eltérhetnek, például a Ptk. által felsorolt szerződéstípusok mellett vegyes, „atipikus” szerződéseket is köthetnek egymással.

Pl: A Ptk. felsorolja az adásvételi szerződést és az ajándékozási szerződést. Amikor a barátomnak eladom a használt kerékpáromat, ami 35.000,- Ft-ot ér, de én csak 15.000,- Ft-ot kérek érte, az vegyes szerződés, hiszen az adásvétel mellett 20.000,- Ft értékben ajándékot is adok.

A jognyilatkozatok egyik formáját alkotják a szerződések (konszenzus). A szerződés legalább két fél kölcsönös, egybehangzó és kifejezésre juttatott akaratnyilatkozata, amely valamilyen joghatás kiváltására irányul.

4.1.2. A KÖTELEM KELETKEZÉSE

Ptk. 6:2. § [Kötelemkeletkeztető tények]

- (1) Kötelelem keletkezhet különösen szerződésből, károkozásból, személyiségi, dologi vagy más jog megsértéséből, egyoldalú jognyilatkozatból, értékpapírból, jogalap nélküli gazdagodásból, megbízás nélküli ügyvitelből és utaló magatartásból.
- (2) Egyoldalú jognyilatkozatból jogszabályban meghatározott esetekben keletkezik kötelelem. Ezekre a kötelemlmekre a kötelemlmek közös és a szerződés általános szabályait kell megfelelően alkalmazni.
- (3) Kötelelem jogszabályból, bírósági vagy hatósági határozatból akkor keletkezik, ha a jogszabály, a bírósági vagy a hatósági határozat így rendelkezik, és a kötelezettet, a jogosultat és a szolgáltatást meghatározza. Ezekre a kötelemlmekre a kötelemlmek közös és a szerződés általános szabályait kell megfelelően alkalmazni.

A szerződés elengedhetetlen eleme a konszenzus, azaz a felek (két vagy több fél) kölcsönös és egybehangzó akaratnyilatkozata, ami megnyilvánulhat:

- a) szóban,
- b) írásban és
- c) ráutaló magatartással.

Pl: A ráutaló magatartásra példa az élelmiszerboltban történő vásárlás. A polcra kitett árut ráutaló magatartással eladásra kínálja a bolt, és az alá kitett ár a dologért kért vételár – nem csak dekoráció. Amikor a vevő felteszi a kenyeret a pénztárnál a futószalagra, ráutaló magatartással jelzi, hogy az ajánlatot elfogadja, és ezen a vételáron meg kívánja vásárolni a kenyeret – nem pedig csak megnézni, hogy működik a futószalag, továbbá nem fog az árból alkudozni a pénztárossal.

Konszenzus hiányában nincs szerződés, tehát abban az esetben, ha a felek egymástól eltérő tartalmú nyilatkozatokat tesznek (disszenzus), nem jön létre a szerződés, így nem vált ki joghatást sem.

Pl: A vásárban az eladó 3 millió forintot kér a használt gépkocsijáért, de a vevő csak 2,5 millió forintot ajánl. Így nem jön létre a szerződés. Ha viszont a vevő és az eladó egyaránt ugyanabban az árban és gépkocsiban állapodik meg, kialakul a konszenzus, és létrejön az adásvételi szerződés, mint kötelelem.

A jognyilatkozatok másik formáját alkotják az egyoldalú jognyilatkozatok: egyoldalú jogügyletről akkor beszélünk, amikor az akaratnyilatkozat önmagában – más beleegyezése nélkül – is jogi tényként jelentkezik, azaz jogviszonyt létesít, módosít vagy szüntet meg. Formái:

a) Jogviszonyt keletkeztető egyoldalú jogügyletek

Ebben az esetben a nyilatkozattevő egyoldalú nyilatkozatával kötelezettséget keletkeztet a maga számára. Ilyen például a díjkitűzés, a végrendelet, vagy a meghatalmazás. Pl: Zita kiskutyája elveszett, és a neten közzétette: aki megtalálja, és visszaviszi neki, annak 30.000,- Ft jutalmat ad. Ha valaki visszaviszi Totó kutyát, annak Zita mindenképpen oda kell, hogy adja a kitűzött díjat, mert kötelelem keletkezett: az ajánlatot a megtaláló elfogadta. Zitát köti az ajánlata.

5. kép. Aki Yoyot megtalálja és visszaviszi a tulajdonosának, a hirdetés alapján jogosan követelheti az ígért jutalmat ... reméljük, megkerült azóta

(<https://csakegykutya.lapunk.hu/elveszett-kutyak-1179839>)

A meghatalmazásra jó példa lehet Gergő nagypapája, aki az elbirtoklás megállapítása iránti perében egy ügyvédet hatalmazott meg, amely képviseleti jogviszonyt keletkeztetett a meghatalmazó és a meghatalmazott között.

b) Jogviszonyt módosító egyoldalú jogügyletek

E körbe azon egyoldalú akaratnyilatkozatok tartoznak, amelyek nem keletkeztetik vagy megszüntetik a jogviszonyt, hanem annak tartalmát befolyásolják.

Pl: Tibor nem fizette ki a parkolási díjat, és hat év múlva kapott egy fizetési meghagyást arra, hogy fizesse ki a késedelmi kamatokkal együtt. Mivel a Ptk. szerint a követelések 5 év alatt elévülnek, Tibor elévülési kifogást terjesztett elő. Ennek következtében a jogviszonyból eredő követelések már nem végrehajthatók állami kényszerrel.

c) Jogviszonyt szüntető egyoldalú nyilatkozat

A már létrejött polgári jogi jogviszonyok megszüntetésére is lehetőség van egyoldalú akaratnyilatkozattal, pl: bérleti szerződés felmondása.

4.1.3. A SZERZŐDÉSI SZABADSÁG

A hatályos magyar jog szerint mindenki szabadon dönthet arról, hogy köt-e egyáltalán szerződést, s amennyiben igen, azt kivel, milyen formában és tartalommal teszi ezt meg. Ez egy alkotmányos alapjog, amelyet az Alaptörvény is rögzít. A szerződési szabadság azonban bizonyos esetekben jogszerű korlátozásokat szenved, pl: akinek autója van, annak kötelező gépjármű felelősségbiztosítást kötni; ingatlan adásvételi szerződést kötelező ügyvéd, vagy közjegyző által írásba foglalt és ellenjegyzett szerződésbe foglalni; az energiaszolgáltató cégekkel, bankokkal, stb. előre megírt szerződéseket /úgynevezett „blanketta” szerződéseket/ kötünk, nem pedig egyedileg megfogalmazott dokumentumokat, mivel az ügyfelek nagy számára tekintettel így egyszerűbb.

4.1.4. A SZERZŐDÉSI JOG ALAPELVEI

4.1.4.1. „*Pacta sunt servanda*”

A szerződést úgy kell végrehajtani, ahogy a felek a szerződésben rögzítették.

Pl: Lili vett egy sportcipőt, amelynek két hét után levált a talpa. A „pacta sunt servanda” elve alapján az eladó elsősorban kijavítással, vagy cserével kell, hogy megoldja a problémát, hiszen a felek eredeti szándéka a sportcipő adásvétele volt. A pénz visszafizetése, vagy más árucikk felajánlása csak akkor jöhet szóba, ha az eredeti szándék megvalósítása valamilyen okból lehetetlen – ilyen eset lehet például, amikor a cipő nem javítható, vagy nincs már Lili méretében ugyanolyan sportcipő.

4.1.4.2. „*Clausula rebus sic stantibus*”

Ha a felek tartós jogviszonyában a szerződés megkötését követően egy olyan körülmény állt be, mely valamelyik fél lényeges és jogos érdekét sérti, a szerződés módosítható, vagy a fél elállásával megszüntethető. Pl: Tomi szerződést köt arra, hogy a nyári szünetben az ovisokat a kisbuszával minden nap elviszi a strandra. Ez a szerződés őt köti, ezért nem mondhatja fel a nyáron. Sajnos azonban a kisbuszba a parkolóban betolatott egy kamion, amely miatt Tomi autója totálkáros lett. Ebben az esetben Tomi érthető okból mégis felmondhatja a szerződést, és mentesül az adott szava alól, hiszen nincsen másik kisbusza.

4.1.5. A SZERZŐDÉSEK ÉRTELMEZÉSE

A szerződés nem más, mint a szerződő feleknek a másik félhez intézett egybehangzó nyilatkozatainak összessége. Ez azt jelenti, hogy a szerződés megkötéséhez a felek konszenzusa szükséges. Ha a szerződés tartalma, a szerződésbe foglalt nyilatkozatok utóbb mégis vitássá válnak, akkor a nyilatkozatot úgy kell értelmezni, ahogy azt a másik félnek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett, pl: ha valaki búzát vásárol nagy tételben, és a szerződésben a búza minőségét kifejezetten nem rögzítik, akkor meg kell nézni, hogy milyen vételárban állapodtak meg. Ha a vételár átlagos mértékű, akkor a forgalomban kapható átlagos minőségű búzát kell szállítani.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Gabi a Vaterán árulja a sátrát, fix 23.000,- Ft-ért. Ildi leüti az ajánlatot, ezzel elfogadja az ajánlatot.

Meggondolhatja-e magát ezután Gabi, mert a szomszédja 25.000,- Ft-ot ajánl a sátorért? Miért?

2. Amikor Gabi becsomagolja a sátort, hogy postára adja Ildinek, észreveszi, hogy nagy részen kiszakadt, és használhatatlan.

Mentesülhet-e az ajánlati kötöttség alól? Milyen alapelvre hivatkozással?

3. Ildi az ajánlat elfogadása után felhívja Gabit, hogy meggondolta magát, mégsem mennek kempingezni, mert az előrejelzés szerint hűvösre fordul az időjárás.

Mentesül erre hivatkozással Ildi az ő ajánlati kötöttsége alól? Miért?

4.2. A szerződészkötés

Ptk. 6:63. § [A szerződés létrejötte és tartalma]

- (1) A szerződés a felek akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezésével jön létre.
- (2) A szerződés létrejöttéhez a feleknek a lényeges és a bármelyikük által lényegesnek minősített kérdésekben való megállapodása szükséges. A lényegesnek minősített kérdésben való megállapodás akkor feltétele a szerződés létrejöttének, ha a fél egyértelműen kifejezésre juttatja, hogy az adott kérdésben való megállapodás hiányában a szerződést nem kívánja megkötni.
- (3) Ha a szerződés létrejött, de a felek az ellenszolgáltatás mértékét nem határozták meg egyértelműen, vagy ellenszolgáltatásként piaci árat kötöttek ki, a teljesítési helynek megfelelő piacon a teljesítési időben kialakult középárat kell megfizetni.
- (4) Nem kell a feleknek megállapodniuk olyan kérdésben, amelyet jogszabály rendez.
- (5) A szerződés tartalmává válik minden szokás, amelynek alkalmazásában a felek korábbi üzleti kapcsolatukban megegyeztek, és minden gyakorlat, amelyet egymás között kialakítottak. A szerződés tartalmává válik továbbá minden, az adott üzletágban a hasonló jellegű szerződés alanyai által széles körben ismert és rendszeresen alkalmazott szokás, kivéve, ha annak alkalmazása a felek között – korábbi kapcsolatokra is figyelemmel – indokolatlan volna.

4.2.1. A VISSZTERHESSÉG VÉLELME

A Polgári Törvénykönyv abból indul ki, hogy a szerződéssel kikötött szolgáltatásért ellenszolgáltatás jár, kivéve, ha a szerződésből más következik. Vannak nem visszterhes szerződések is, mint például az ajándékozási szerződés. Ezekre részben más szabályok vonatkoznak, mint a visszterhes szerződésekre.

4.2.2. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSI ÉS TÁJÉKOZTATÁSI KÖTELEZETTSÉG ELVE

A Polgári Törvénykönyv egyértelművé teszi, hogy ez a kötelezettség a szerződés minden létszakában fennáll. Vagyis a szerződő felek kötelesek együttműködni és tájékoztatni egymást a szerződést érintő lényeges körülményekről:

- a szerződészkötési tárgyalások alatt,
- a szerződés megkötésénél, fennállása alatt, és
- a szerződés megszüntetése során is.

A törvény kimondja, hogy a szerződni készülő felek a szerződéskötés elmaradásáért nem tartoznak egymásnak felelősséggel, a szerződéskötésre irányuló tárgyalások sikertelenségének a kockázatát tehát mindegyik fél maga viseli. Pl: Anna szülei szerettek volna venni egy balatoni nyaralót. A szerződéskötés előtt több alkalommal is elutaztak Dunaújvárosból Balatonlellére, hogy megnézzék az ingatlant, és tárgyaljanak az eladóval. Sajnos a végén mégsem tudtak megállapodni a vételárban, mert az eladó túl sokat kért érte. Anna szülei a magas üzemanyag árak miatt több tízezer forintot költöttek el hiába. Ennek a megtérítését azonban nem követelhetik az eladótól.

Ha azonban a szerződéskötés elmaradása az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség megszegésével, vagyis a szerződéskötés során tanúsított jogellenes és vétkes magatartással áll okozati összefüggésben, akkor az okozott kárt a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint meg kell téríteni a vétlen fél számára. Pl: Az eladó nem tájékoztatta Anna szüleit az előzetes tárgyalások során arról, hogy az ingatlan engedély nélkül, mocsaras részen épült, süllyed, és az ingatlan a jelenlegi állapotában nem is használható, mert a helyi építésügyi hatóság soha nem adott rá használatbavételi engedélyt, sőt, az épületet életveszélyessé nyilvánította. Anna szülei már meg is bíztak egy ügyvédet a kárigényük érvényesítésével.

Az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség kapcsán a szerződő fél nem hivatkozhat a tájékoztatási kötelezettség megsértésére olyan jogokkal, tényekkel és adatokkal kapcsolatban, amelyeket ismert, vagy közhiteles nyilvántartásból, avagy más forrásból ismernie kellett volna.

Pl.1.: Nem hivatkozhat arra, hogy az adott cég ellen indult felszámolási eljárásról nem tudott, mert ezt az információt akár a Cégléletről, akár az E-Cégléletről (e-ceglélek.hu), akár egy céginformációval foglalkozó cégtől beszerezhetné.

Pl.2.: A balatonlellei „eladó”, akivel Anna szülei egyeztettek, nem tulajdonosa az épületnek, valójában csak egy bérlő. Ráadásul az ingatlan két tulajdonosé fele-fele arányban, és az egész ingatlanon elidegenítési és terhelési tilalom van. Anna szülei megtanulták, hogy először mindig érdemes lekérni az ingatlan tulajdoni lapját, és ellenőrizni az ingatlan tulajdonosait, továbbá azt, hogy nincs-e valamilyen teher bejegyezve az ingatlanra.

4.2.3. TÖVÁBBI ALAPELVEK

Ezek a szerződési jogi alapelveken túlmenően a szerződési jogban is érvényesülnek a polgári jog egészére irányadó alapelvek, amelyeket a Polgári Törvénykönyv a bevezető rendelkezései között határoz meg. Ezek a jóhiszeműség és tisztesség elve, az elvárható magatartás elve és a joggal való visszaélés tilalma. Ezekről már részletesen esett szó korábban.

4.2.4. A SZERZŐDÉS LÉTREJÖTTE

A magyar jogrendszerben a szerződés létrejöttéhez nem szükséges a dolog átadása vagy más ún. „reál-cselekmény” (mint pl. a római jogban), hanem elegendő a felek akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezése, konszenzusa.

Pl: Ha veszek egy autót a szalonban, nem fogom rögtön megkapni, ugyanis a gyár a megrendésem alapján kezdi csak legyártani, mégis a tulajdonosa vagyok már az autónak.

A szerződés létrejöttéhez csupán egyet kell érteni (konszenzusra kell jutni) bármelyik szerződő fél által lényegesnek minősített kérdés illetően. Az a kérdés számít lényegesnek, amelynek tisztázása nélkül nem kötnék meg a szerződést.

Pl: Németjuhász szuka kutyát szeretnék vásárolni tenyésztés céljából. Ebben az esetben a „tenyésztés célja” lényeges, hiszen ha az eladó egy ivartalanított német juhász szukát ad nekem, akkor hiába állapodtunk meg az árban, a fajtában, a nemben – mégsem jön létre a szerződés.

4.2.5. AZ ELLENSZOLGÁLTATÁS

Az ellenszolgáltatás (ár) mindig lényeges kérdésnek számít, ha ebben nem egyeznek meg a felek, akkor a szerződés sem jön létre.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Egy internetes fórumon Lilla meglátta álmai hátizsákját. Az eladó 13.000,- Ft-ot kért érte. Lilla megírta, hogy 10.000,- Ft-ért megvásárolná.

Létrejött a kötelelem? Miért?

2. Az eladó visszaírt Lillának, hogy 11.500,- Ft-ért is hajlandó eladni a hátizsákot. Lilla ezt elfogadta.

Létrejött a kötelelem? Miért?

3. Amikor Lilla megkapta a hátizsákot, kiderült, hogy a bélése több helyen is szakadt, ráadásul két cipzárt is cserélni kellene rajta, ami 4.000,- Ft-ba kerülne. Az eladó erről nem adott tájékoztatást, és az internetes hirdetésben közölt fotón sem látszottak a hibák.

Bele kell ebbe nyugodnia Annának? Miért?

4.3. A szerződés érvénytelensége és módosítása

4.3.1. A SZERZŐDÉS ÉRVÉNYTELENSÉGE

Az érvénytelen szerződés egy olyan szerződés, amelyet a felek megkötöttek ugyan, de a szerződés súlyos hibában szenved. Érvénytelen szerződés esetén a hiba olyan súlyos, hogy a szerződés nem válthatja ki azt a jogi hatást, amelyre a szerződő felek szánták. Az érvénytelen szerződésre egyik szerződő fél sem hivatkozhat úgy, hogy annak alapján valamilyen jogosultsága keletkezett, illetve nem követelheti a másik féltől az érvénytelen szerződésben foglalt kötelezettség teljesítését.

Az érvénytelen szerződések között különbséget tehetünk aszerint, hogy a szerződés a) semmis vagy b) megtámadható.

4.3.1.1. A semmis szerződés

Ptk. 6:88. § [Semmisség] jogkövetkezményei

(1) *A semmis szerződés megkötésének időpontjától érvénytelen. A semmisség megállapításához külön eljárásra nincs szükség; a szerződés semmisségét a bíróság hivatalból észleli.*

A semmis szerződés esetén a semmisség megállapításához külön eljárásra nincs szükség, a szerződés a megkötésének időpontjától érvénytelen.

Ez azt jelenti, hogy az érvénytelenségre hivatkozó személy nem köteles a szerződést megtámadni. A semmisségre való hivatkozását nem kell a másik féllel közölnie.

Semmis szerződések:

a) *Jóerkölcsbe ütköző szerződés*

Az általánosan elfogadott erkölcsi normákat nyilvánvalóan sértő, a társadalmi megítélés által egyértelműen tisztességtelennek, elfogadhatatlannak minősülő szerződések. Pl: a kezelőorvos lánya eltartási szerződést köt a halálos beteggel.

b) *Uzsorás szerződés*

Ha a szerződő fél a szerződés megkötésekor a másik fél helyzetének kihasználásával feltűnően aránytalan előnyt („uzsora” kamatot, amely a szokásos mértékű kamatnál jóval magasabb) kötött ki.

c) *Alakiség megsértésével kötött szerződés*

Ha jogszabály a szerződésre írásbeli alakot, továbbá ügyvédi, közjegyzői ellenjegyzést ír elő. Pl: ingatlan adásvételi szerződés szóban megkötve, két tanúval hitelesítve.

d) *Fizikai kényszerrel kötött szerződés*

Pl: az örökhagyó kezének vezetése a végrendelet aláírásakor.

4.3.1.2. A megtámadható szerződések

Ptk. 6:89. § [Megtámadás]

- (1) A megtámadható szerződés az eredményes megtámadás következtében megkötésének időpontjától érvénytelenné válik.
- (2) Megtámadásra a sérelmet szenvedett fél és az jogosult, akinek a megtámadáshoz jogi érdeke fűződik.
- (3) A megtámadási jog a szerződés megkötésétől számított egyéves határidőn belül a másik félhez intézett jognyilatkozattal vagy közvetlenül bíróság előtti érvényesítéssel gyakorolható. A szerződés megkötésétől számított egyéves határidőn belül fordulhat bírósághoz a fél, ha a szerződést a másik félhez intézett jognyilatkozattal támadta meg, és a megtámadás eredménytelen volt.
- (4) A megtámadásra jogosult a szerződésből eredő követeléssel szemben kifogás útján megtámadási jogát akkor is érvényesítheti, ha a megtámadási határidő már eltelt.
- (5) A megtámadás joga megszűnik, ha a megtámadásra jogosult a megtámadási ok ismeretében, a megtámadási határidő megnyílása után a szerződési akaratát megerősíti, vagy a megtámadás jogáról lemond.

A megtámadás eredményessége azt jelenti, hogy a megtámadást a másik fél elfogadja, illetve a bíróság a megtámadási okot alaposnak találja.

Önmagában a megtámadás másik féllel való közlése, illetve a keresetlevél benyújtása nyilvánvalóan nem vezethet a szerződés érvénytelenségéhez.

a) *Tévedés*

Ptk. 6:90. § [Tévedés]

- (1) Aki a szerződés megkötésekor valamely lényeges körülmény tekintetében tévedésben volt, a szerződési jognyilatkozatát megtámadhatja, ha tévedését a másik fél okozta vagy felismerhette. Lényeges körülményre vonatkozik a tévedés akkor, ha annak ismeretében a fél nem vagy más tartalommal kötötte volna meg a szerződést.
- (2) Ha a felek a szerződéskötéskor lényeges kérdésben ugyanabban a téves feltevésben voltak, a szerződést bármelyikük megtámadhatja.
- (3) Nem támadhatja meg a szerződést az, aki a tévedését felismerhette vagy a tévedés kockázatát vállalta.

Pl: A korábban említett ivartalanított németjuhász szuka kutya megvásárlása tenyésztés céljából

b) *Megtévesztés*

Ptk: 6:91. § [Megtévesztés és jogellenes fenyegetés]

- (1) Akit a másik fél szándékos magatartásával tévedésbe ejt vagy tévedésben tart, a megtévesztés hatására tett szerződési jognyilatkozatát megtámadhatja.
- (2) Akit a másik fél jogellenes fenyegetéssel vett rá a szerződés megkötésére, a szerződési jognyilatkozatát megtámadhatja.
- (3) Az (1) és a (2) bekezdésben foglalt szabályokat kell alkalmazni akkor is, ha a megtévesztés vagy jogellenes fenyegetés harmadik személy részéről történt, és erről a másik fél tudott vagy tudnia kellett.

Pl: az interneten megvásárolt tűzhelyről utóbb kiderül, hogy játék; a gépjármű kilométeróráját visszaállították

c) *Színlelt szerződés*

Ptk. 6:92. § [Titkos fenntartás, színlelt szerződés]

- (1) A fél titkos fenntartása vagy rejtett indoka a szerződés érvényességét nem érinti.
- (2) A színlelt szerződés semmis; ha az más szerződést leplez, a felek jogait és kötelezettségeit a leplezett szerződés alapján kell megítélni.

Pl: Kisebb vételárat írnak az adásvételi szerződésbe; az uzorakamatot elrejtteni szándékozva „kamatmentes” kölcsönszerződésbe nagyobb, az uzorakamattal növelt, kölcsönösszeget írnak be; „titkos fenntartás”:

Mónika kibérelt egy lakást három évre. A beköltözés után vált világossá a számára, hogy a bérleti díjon felül egy bizonyos takarítócég szolgáltatásaiért is fizetnie kell havi 10.000,- Ft-ot. Tény, hogy a bérleti szerződés egyik pontja említést tett egy takarítási szolgáltatásokról szóló dokumentumról, ezt a dokumentumot azonban Mónika soha nem kapta kézhez. Mónikának végül sikerült elérnie, hogy ne kelljen kifizetnie a havi 10.000,- Ft-ot.

d) *Feltűnő értékaránytalanság*

Ptk. 6:98. § [Feltűnő értékaránytalanság]

- (1) Ha a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás értéke között anélkül, hogy az egyik felet az ingyenes juttatás szándéka vezetné, a szerződés megkötésének időpontjában feltűnően nagy az aránytalanság, a sérelmet szenvedett fél a szerződést megtámadhatja. Nem támadhatja meg a szerződést az, aki a feltűnő értékaránytalanságot felismerhette vagy annak kockázatát vállalta.

Pl: Joli néni az általa nem kifejezetten értékesnek tartott vázát a bolhapiacon 1.500,- Ft-ért eladja Margit néninek. Egyikük sem tudja a szerződéskötéskor, hogy a váza a Ming-dinasztia korából származik, Kínából, és a piaci értéke mintegy 500.000,- USD. Egy hét múlva Joli néni lát a tévében egy ismeretterjesztő filmet, és rájön, hogy áron alul „elkótyavetyélte” a vázát.

3. táblázat. Az érvénytelenség okai

	SEMMIS	MEGTÁMADHATÓ
Akarathiba	– a szerződő felek valamelyikének (mindkettőnek) a cselekvőképzetlensége – színelte szerződés – fizikai kényszer hatására megkötött szerződés	– tévedés – megtévesztés – jogellenes fenyegetés
Az akaratnyilatkozat hibája	– alaki hiba – álképviselő (pl: a csaló „beszedi” a közös költséget, arra hivatkozva, hogy a beteg közös képviselőt helyettesíti)	–
A célzott joghatás hibája	– tilos (jogszabályba ütköző) szerződés – jó erkölcsbe ütköző szerződés – lehetetlen szerződés – uzsorás szerződés	– a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás feltűnő értékaránytalansága – indokolatlan, egyoldalú előny kikötése

(Szerk.: Dr. Falus Orsolya, 2024.)

4.3.2. A SZERZŐDÉS MÓDOSÍTÁSA

Előfordulhat, hogy egy már megkötött szerződés utólag módosul. Ennek 3 formája lehetséges:

a) Az egyik, amikor a felek kölcsönösen megállapodnak a szerződés módosításáról. Ide tartoznak a „clausula rebus sic stantibus” elvénél írtak

Pl: A teljesítési határidő csúszik, vagy az építőanyagok árának emelkedése miatt a lakás többbe kerül.

b) A másik eset, ha az egyik fél egyoldalúan, maga határozza el a szerződés valamelyik feltételének módosítását. Ebben az esetben már a szerződés megkötésekor megállapodnak a felek, hogy később lehetőséget kap akár az egyik, akár minden fél arra, hogy a szerződést saját elhatározása alapján egyoldalúan módosítsa. Ilyenkor nem kell, hogy a módosításhoz a másik fél beleegyezését kérje. Ez igen komoly jogot ad a jogosult fél kezébe. Ezért célszerű már előre meghatározni, hogy milyen esetben, mire kiterjedően és milyen mértékben élhet ezzel a jogosult.

Pl: Bérleti szerződésnél egyoldalú szerződésmódosítási jogosultság illetheti meg a bérbeadót a bérleti díj összegére, ha az infláció eléri a felek által előre meghatározott mértéket.

c) A harmadik lehetőség, amikor nem a szerződést aláíró felek döntenek a módosításról, a szerződés mégis megváltozik.

Pl: Zsombor szülei devizahitelt vettek fel a családi házuk megvásárlásához. Ez azt jelenti, hogy a hitel összegét svájci frankban határozták meg, és ezért a havi törlesztő részletet befolyásolta a forint és a svájci frank átváltási aránya. 2014-ben hatályba lépett az úgynevezett „forintosítási törvény.” Ennek alapján a törvény erejénél fogva módosultak a deviza vagy devizaalapú fogyasztói jelzálogkölcsön-szerződések. A devizában felszámított tartozást forintkövetelésre kellett átváltani. Zsombor szüleinek a hitelszerződése tehát anélkül módosult, hogy akár ők, akár a hitelező bank erről döntöttek volna.

A szerződésmódosítást olyan alakban kell megtenni, amilyen módon a szerződést megkötötték.

Pl: Az eredeti szerződést írásban kötötték meg a felek, ezért azt nem lehet szóban érvényesen módosítani.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Józsi bácsi összeveszett a szomszédjával, Pista bácsival. Este a kocsmában, szóbeli szerződést kötött Sándorral. Megállapodtak, hogy Sándor jól megveri Pista bácsit, és ezért neki Józsi bácsi fizet 10 nagyfröccsöt.

Érvényes volt ez a szerződés? Miért?

2. Évi az interneten látott egy mikrohullámú sütőt, amelyet 8.000,- Ft-ért árult a tulajdonosa. Leütötte, mert azt gondolta, hogy használt, ezért kerül csak ennyibe. Amikor elment érte, hogy kifizesse, és átvegye, kiderült, hogy játék mikrohullámú sütőről van szó.

Érvényes volt a szerződés? Miért?

3. Krisztina és férje megvásárolták első lakásukat! Szabályosan, írásban, ügyvéd közreműködésével kötötték meg a szerződést, amelyben az eladó vállalta, hogy szeptember 1-jéig legkésőbb kiköltözik, és a lakást a vevők birtokába adja. Az eladó augusztus közepén felhívta Krisztinát, és bejelentette neki, hogy a szerződést a maga részéről úgy módosítja, hogy majd csak októberben költözik ki, és adja át a lakást.

Rendben van ez így? Miért?

4.4. A szerződés megszűnése

Ptk. 6:3. § [A kötelelem megszűnése]

A kötelelem megszűnik

- a) a szolgáltatás teljesítésével;
- b) abban az esetben, ha ugyanaz a személy lesz a jogosult és a kötelezett, ha e törvény eltérően nem rendelkezik;
- c) a kötelezett halálával vagy jogutód nélküli megszűnésével, ha kötelezettsége személyesen teljesíthető szolgáltatás nyújtására irányult;
- d) a jogosult halálával vagy jogutód nélküli megszűnésével, ha a szolgáltatást – annak jellegénél fogva – kifejezetten részére kellett nyújtani;
- e) a feleknek a kötelelem megszüntetésére irányuló megállapodásával;
- f) jogszabályban vagy bírósági, vagy hatósági határozatban meghatározott egyéb okból.

A szerződések megszűnésének rendszerinti esete az, ha a felek a szerződést tartalmának megfelelően teljesítik. Előfordulhat azonban, hogy a szerződés teljesítés nélkül szűnik meg. Ez bekövetkezhet a felek akaratából szerződéssel vagy egyoldalú nyilatkozattal, bírósági, hatósági határozat révén és egyéb okból (pl. halál, lehetetlenülés) is.

4.4.1. FELMONDÁS

A felmondás a másik félhez címzett olyan jognyilatkozat, amely a szerződést a jövőre nézve megszünteti. A felmondásnak a megszüntető szerződéssel megegyező joghatásai vannak.

A határozatlan időre szóló jogviszonyok szokásos megszüntetési módja a rendes (bizonyos határidőre szóló) felmondás. Feltételeit illetően általában a felek megállapodása, ennek hiányában a jogszabály (rendszerint eltérést engedő) rendelkezése az irányadó.

A határozott időtartamra kötött szerződések azonban rendes felmondással csak a felek kifejezett megállapodása esetén szüntethetők meg. Pl: Az egyetemi hallgató lakásbérleti szerződést köt határozott időre, egy tanévre.

A fél súlyos szerződésszegése esetén a másik felet mind a határozott, mind a határozatlan idejű szerződéseknél megilleti a rendkívüli felmondás joga. A rendkívüli felmondást indokolni kell, és általában azonnalra szól. Pl: A határozott időre megkötött bérleti szerződés azonnali hatályú felmondása azért, mert a bérelő minden nap hajnalig tartó bulikat szervez, amivel a társasház többi lakójának szomszédjogát zavarja, továbbá a lakásban károkat okoz.

4.4.2. ELÁLLÁS

Az elállás a másik félhez címzett olyan jognyilatkozat, amely a szerződést felbontja. Az elállás ugyanolyan jogi helyzetet teremt, mint a felbontó szerződés, és ezért a szerződés megkötése előtti helyzet visszaállításának van helye. Pl: Anna rendelt egy farmernadrágot egy internetes oldalról, de amikor átvette, és felpróbálta, kiderült, hogy nem jó a mérete. Elolvasta a cég Általános Szerződési Feltételeit (ÁSZF), és megtudta belőle, hogy 90 napon belül elállhat a szerződéstől, visszaküldheti a nadrágot, és a pénzét is visszautalják neki.

4.4.3. *Jogszabály, bírósági vagy közigazgatási határozat szerződésszüntető ereje*

A jogszabályon alapuló megszűnés például a megbízási szerződés esetében, amely megszűnik, ha a megbízó vagy a megbízott cselekvőképtelenné válik, ha valamelyik fél meghal vagy a megbízás tárgytalanná válik. Pl: Annáék megbízták az ügyvédet a kártérítési ügyükben a jogi képviselőjük ellátásával. Később az ügyet elvállaló idős ügyvédnél azonban sajnos olyan betegséget diagnosztizáltak, amely miatt a cselekvőképessége korlátozottá vált, és emiatt az ügyvédi pályát is el kellett hagynia.

A Polgári Törvénykönyv a szerződéskötési kötelezettség körében bizonyos körülmények fennállása esetén lehetőséget biztosít a feleknek arra, hogy bármelyikük kérje a bíróságtól, hogy a már megkötött szerződésüket szüntesse meg. Pl: Ilyen esetek fordultak elő a devizahiteles szerződések esetében.

Megszűnhet a szerződés közigazgatási határozat alapján is. Pl: Ennek leggyakoribb esete, amikor egy lakásbérleti szerződés az ingatlan kisajátításával megszűnik.

4.4.4. EGYÉB SZERZŐDÉST MEGSZÜNTETŐ OKOK

a) *A jogosult és kötelezett személye ugyanaz lesz*

Megszűnik a szerződés, ha a követelés és a tartozás egy kézben egyesül és így a jogosult személye azonos lesz a kötelezett személyével. Pl: Peti tartozott az édesapjának 2.500.000,- Ft-tal, amelyet azért kapott kamatmentes kölcsönként, hogy meg tudja venni a vállalkozása beindításához szükséges szerszámokat. Peti havonta törlesztgette a részleteket, azonban sajnos még csak a tartozása felét sikerült visszafizetnie, amikor az édesapja elhunyt. Mivel egyetlen gyermeke és örököse Peti volt, Peti örökölte édesapja követeléseit is – így a saját tartozását is.

b) *Halál*

Általában elmondható, hogy a felek halála a szerződést nem szünteti meg, hiszen aki örököl utánuk, az jogutódjuk lesz a jogviszonyaikban. Ez alól azonban vannak kivételek. Vannak ugyanis olyan jogok, amelyek szorosan kötődnek a jogosult, illetőleg a kötelezett személyéhez és ezért csak ők gyakorolhatják azokat. Így a kötelezett halála megszünteti az olyan szerződéseket, amelyek kizárólag személyesen teljesíthető szolgáltatásra irányulnak, a jogosult halálával pedig megszűnik a szerződés, ha a szolgáltatás kifejezetten az ő eltartásának biztosítására volt hivatott, vagy kizárólag csak az ő személyes szükségleteinek a fedezésére lett volna alkalmas.

Pl: Joe Super, a híres hollywoodi színész aláírt egy 3 millió dolláros szerződést „A könyörtelen” című akciófilm forgatására. Sajnos dublőr nélkül dolgozott, ezért a forgatás közben leesett egy állványról, és életét veszítette. Örököse a 14 éves kislánya volt, akitől nyilvánvalóan nem várható el, hogy a szerepét átvegye.

c) *Lehetetlenülés*

Lehetetlenülés alatt a teljesítés lehetetlenné válását értjük, amelyről akkor van szó, ha a teljesítés véglegesen a szerződéskötést követően hiúsul meg.

Pl: „A könyörtelen” című akciófilm tengeri jeleneteinek a forgatásához a producer bérbe vett egy luxus jachtot bérleti szerződéssel. Sajnos még a forgatás megkezdése előtt a jacht elsüllyedt, ezért lehetetlenné vált a szerződés teljesítése a bérbeadó részéről.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Saci egy hétre bérelt egy kerékpárt, hogy körbeciklizze a Balatont. Sajnos a program előtti napon eltörte a lábát. A bicikli bérbeadója arról tájékoztatta Sacit, hogy nem fizeti vissza neki az előre kifizetett bérleti díjat, mert határozott idejű szerződést nem lehet felmondani.

Igaza van a bérbeadónak? Miért?

2. Anna az interneten megrendelt farmernadrágot két hétig hordta, majd amikor takarítás közben véletlenül leöntötte hipóval, ezért úgy döntött, hogy visszaküldi, hiszen az ÁSZF szerint 90 napon belül indokolás nélkül is elállhat a szerződéstől. Az internetes áruház jogásza azt írta neki, hogy az „eredeti állapotot kell visszaállítani”, és nem hajlandóak a vételárát visszautalni.

Mit jelent itt az „eredeti állapot”? Kinek van igaza?

3. A Kovács és Társa Bt. bérbeadta a tulajdonában lévő üzlethelyiséget az Aranyolló Bt-nek, fodrászüzlet céljára. A Bt. időközben átalakult kft-vé, és amúgy is meggondolták magukat, mert időközben a bérleti árak felmentek az infláció miatt, és a környéken több, hasonló üzlethelyiséget is magasabb áron tudtak bérbe adni annál, mint amennyiben az Aranyolló Bt-vel megállapodtak. Írtak egy levelet a bérlőnek, hogy a bérbeadó cég átalakult, ezért a bérleti szerződés teljesítése lehetetlenné vált.

Megteheti ezt a bérbeadó? Hogyan lehetne rendezni azt a helyzetet úgy, hogy mindkét fél jól járjon?

TUDÁSPRÓBA (igaz-hamis)

1. A szerződés elengedhetetlen eleme a konszenzus, azaz a felek kölcsönös és egybehangzó akaratnyilatkozata.
2. A szóbeli szerződés nem érvényes.
3. Ráutaló magatartással is lehet szerződést kötni.
4. A „pacta sunt servanda” elve azt jelenti, hogy a szerződéseket bármi áron, mindenképpen végre kell hajtani.

5. A „clausula rebus sic stantibus” alapelve azt jelenti, hogy ha a felek tartós jogviszonyában a szerződés megkötését követően egy olyan körülmény állt be, mely valamelyik fél lényeges és jogos érdekét sérti, a szerződés módosítható, vagy a fél elállásával megszüntethető.
6. Ha a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás értéke között anélkül, hogy az egyik felet az ingyenes juttatás szándéka vezetné, a szerződés megkötésének időpontjában feltűnően nagy az aránytalanság, a sérelmet szenvedett fél a szerződést megtámadhatja.
7. Előfordulhat, hogy a szerződés teljesítés nélkül szűnik meg.
8. A szerződési szabadság alapelve értelmében a szerződésmódosítást olyan alakban kell megtenni, amelyen módot a felmondó fél választ.
9. A felmondás a másik félhez címzett olyan jognyilatkozat, amely a szerződést a visszamenőlegesen vagy a jövőre nézve megszünteti.
10. Lehetetlenülés akkor következik be, amikor a szerződés teljesítése véglegesen megghiúsul a szerződéskötést követően.

5. A szerződésszegés, A szerződések biztosítékai

5.1. A szerződésszegés

Ptk. 6:137. § [Szerződésszegés]

A szerződés megszegését jelenti bármely kötelezettség szerződésszerű teljesítésének elmaradása.

Szerződésszegésnek minősül minden olyan magatartás, körülmény és állapot, amely ellentétes a szerződés tartalmával és sérti valamelyik félnek a szerződésben biztosított jogait. A szerződésszegés bekövetkezhet a felek magatartásán kívülálló okból (objektív ok) vagy a felek tudatos tevékenysége által (szubjektív ok).

5.1.2. A SZERZŐDÉSSZEGÉS TÍPUSAI

5.1.2.1. A kötelezett késedelme

Ptk. 5: 125. § [A kötelezett késedelme]

A kötelezett késedelembé esik, ha a teljesítési idő eredménytelenül eltelt.

A kötelezett késedelembé egyrészt akkor esik, ha a szerződésben megállapított, vagy a szolgáltatás rendeltetéséből kétségtelenül megállapítható teljesítési idő eredménytelenül eltelt, másrészt akkor, amikor kötelezettségét a jogosult felszólítására nem teljesíti. Pl: Ákos születésnapját július 9-én ünnepelte a családja.

Rendeltek délután 5-re egy hatalmas csokitortát, az ünnepelt kedvencét, *boldog születésnapot* felirattal és gyertyákkal. A cukrászda azonban másnap, július 10-én, délután 5 órakor szállította ki a tortát.

Ptk. 5: 126. § [A kötelezett késedelmének jogkövetkezményei]

- (1) A jogosult – függetlenül attól, hogy a kötelezett a késedelmét kimentette-e – követelheti a teljesítést, vagy, ha ez többé nem áll érdekében, elállhat a szerződéstől.
- (2) Nincs szükség az elálláshoz a teljesítéshez fűződő érdek megszűnésének bizonyítására, ha
 - a) a szerződést a felek megállapodása szerint vagy a szolgáltatás felismerhető rendeltetésénél fogva meghatározott teljesítési időben – és nem máskor – kellett volna teljesíteni; vagy
 - b) a jogosult az utólagos teljesítésre megfelelő póthatáridőt szabott, és az is eredménytelenül telt el.

Pl: A fenti példával Ákosék eldönthetik, hogy átveszik-e a tortát 10-én, vagy elállnak a szerződéstől, mert 9-én gyorsan vettek süteményt máshol, és már megünnepelték a születésnapot, a napján. Ákoséknak nem szükséges az elállás esetén a teljesítéshez fűződő érdek megszűnésének bizonyítására, hiszen már a rendelésnél nyilvánvaló volt, hogy a 9-i születésnapra rendelik a szülinapi tortát.

6. kép. A késedelmet bizonyítani szükséges/Leigh Rubin/

(facebook.com/TudomanyosMemek/photos/reméljük-ma-nem-késik-el-senki-kellemes-hetet-kívánunk-nektek-karikatúra-leigh-ru/3591650067613816/)

5.1.2.2. A jogosult átvételi késedelme

Ptk. 5: 127. § [Átvételi késedelem]

- (1) A jogosult késedelembe esik, ha a szerződés szerűen felajánlott teljesítést nem fogadja el.
- (2) Átvételi késedelem esetén – függetlenül attól, hogy a jogosult késedelmét kimentette-e – a kötelezett a dolog őrzésére a megbízás nélküli ügyvitel szabályai szerint köteles, a kárveszély pedig a jogosultra száll át.

A jogosult késedelembe esik, ha a szerződés szerűen felajánlott teljesített nem fogadja el, ha nem teszi meg – az együttműködési kötelezettség ellenére – azokat az intézkedéseket vagy nyilatkozatokat, amelyek szükségesek a kötelezetti teljesítéshez, illetőleg ha a kötelezett nyugtát igényel a teljesítésről, ennek a kötelezettségének a jogosult nem tesz eleget. Pl: Augusztus 7-én kiszállították a megrendelt építőanyagot, de nem volt senki az építkezésen, és nem nyitotta ki a telek kapuját, hogy a megrendelt téglát és homokot le tudják pakolni, átvenni, és a szállítólevelet aláírni.

Amíg a jogosult késedelem fennáll, addig a kötelezetti késedelem nem áll be. A jogosult késedelme tehát kizárja a kötelezett egyidejű késedelmét. Pl: Az építőanyag megrendelője augusztus 8-án reklamált az építőanyag kereskedésben, mert augusztus 7-én nem kapta meg a megrendelt építőanyagot. Tájékoztatták, hogy ők nem késlekedtek, hanem a megrendelő, mint jogosult, késedelme állapítható meg.

A jogosult köteles megtéríteni a kötelezettnek az átvételi késedelemmel okozati összefüggésben felmerülő kárát; ilyenkor a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség általános szabályai irányadók.

5.1.2.3. A hibás teljesítés

Ptk 6:157. § [Hibás teljesítés]

- (1) A kötelezett hibásan teljesít, ha a szolgáltatás a teljesítés időpontjában nem felel meg a szerződésben vagy jogszabályban megállapított minőségi követelményeknek. Nem teljesít hibásan a kötelezett, ha a jogosult a hibát a szerződéskötés időpontjában ismerte, vagy a hibát a szerződéskötés időpontjában ismernie kellett.
- (2) Fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben semmis az a kikötés, amely e fejezetnek a kellékszavatosságra és a jótállásra vonatkozó rendelkezéseitől a fogyasztó hátrányára tér el.

Pl: A cukrászda július 9-én időben kiszállította Ákos születésnapjára tortáját. A probléma csak az volt, hogy Ákosnak csoki tortát rendeltek, mert az a kedvence, viszont a cukrászda diótortát szállított, amire Ákos amúgy is allergiás.

A 16. születésnapra tekintettel megrendelt 1-es és 6-os számgyertyák helyett továbbá egy 5-ös és egy 8-as számgyertyát tettek a dobozba.

7. kép. „Hibás teljesítés”/Jenkins Comic

(<https://www.facebook.com/TudomanyosMemek/posts/3216749055103921/>)

A szerződésszegés általános szerződésszegési jogkövetkezményei a Ptk-ban:

- a) teljesítés követelése (pl: hozzák ki azonnal a megfelelő tortát a megfelelő gyertyákkal);
- b) visszatartási jog gyakorlása (pl: addig nem fizetem ki a tortát, amíg meg nem kapom azt, amit rendeltem);
- c) elállás-felmondás (pl: nem kérem már a tortát, és nem is fizetek érte);
- d) kártérítés (elrontották a születésnapot, ezért nem vagyoni kártérítést követelek a cukrászdától).

5.1.2.4. A teljesítés lehetetlenné válása

(Lásd még: 4. fejezet)

5.1.2.5. A teljesítés megtagadása

A szerződés kötelezett általi megtagadása azt jelenti, hogy a kötelezett nem tud felhozni olyan jogos okot, amellyel kimenthetné ezt a magatartását, és abban különbözik a késedelemtől, hogy itt a kötelezett egyáltalán nem akar a jövőben sem teljesíteni. Pl: A cukrászdából július 9-én délután telefonálnak, hogy nem készítik el a megrendelt tortát.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. A magyar kajakválogatott egy új kajakot rendelt az olimpiára. Azt kérték, hogy március 1-jén át tudják venni, mivel az új kajakkal szeretnék a felkészülést elkezdni. Az olimpia július 26-án kezdődött. A gyártó céget hiába hívták telefonon, mindig csak hitegették a megrendelőket. Végül közölték, hogy július 26-án tudnak szállítani.

Történt-e itt szerződésszegés? Milyen?

2. A kajakot március 1-jén időben leszállították, de az első edzésen elsüllyedt.

Történt-e itt szerződésszegés? Milyen jogai vannak a megrendelőnek?

3. A kajakot határidőben kiszállították, de a sporttelepen nem volt senki, aki átvehette volna, ezért visszavitték a gyártó telephelyére.

Ki sezeget itt szerződést? Miért?

5.2. A szerződés megerősítése

A régi Polgári törvénykönyv a szerződést biztosító mellékkötelezettségekről szólt. Az új, 2014. márciusban hatályba lépő Ptk. ezeket a jogintézményeket összefoglalóan, a szerződés megerősítéseként szabályozza. A törvény ide sorolja

- a foglalót,
- a kötbért,
- a jogvesztés kikötését,
- a zálogot (kézi- és jelzálog) és
- az óvadékot (kaució).

Ezek mellett lehetőség van az egyes szerződés típusokhoz kapcsoló speciális, megerősítő rendelkezésekre is, mint például: adásvételnél a tulajdonjog fenntartása, vállalkozásnál a jótállás, stb.

5.2.1. A FOGLALÓ

Ptk. 6:185. § [Foglaló]

- (1) A másik félnek fizetett pénzt akkor lehet foglalónak tekinteni, ha annak fizetésére a kötelezettségvállalás megerősítéseként kerül sor, és ez a rendeltetés a szerződésből egyértelműen kitűnik.
- (2) Ha a szerződést teljesítik, a tartozás a foglaló összegével csökken. Ha a szerződés teljesítése olyan okból hiúsul meg, amelyért egyik fél sem felelős, vagy mindkét fél felelős, a foglaló visszajár.
- (3) A teljesítés meghiúsulásaért felelős fél az adott foglalót elveszti, a kapott foglalót kétszeresen köteles visszatéríteni.
- (4) A foglaló elvesztése vagy kétszeres visszatérítése a szerződésszegés következményei alól nem mentesít. A kötbér és a kártérítés összege a foglaló összegével csökken.
- (5) A túlzott mértékű foglaló összegét a kötelezett kérelmére a bíróság mérsékelheti.

Pl: A foglalóval leginkább az ingatlan adásvételi szerződéseknél találkozunk, ha részletekben fizeti a vevő a vételárat. Ilyenkor az első vételár részletet, vagy annak egy részét, foglalónak tekintik a felek. Ez megerősíti, hogy a felek szándéka komoly, hiszen ezzel felelősséget vállalnak. Ha a szerződést teljesítik, akkor a tartozás a foglaló összegével csökken. Ha a szerződés teljesítése olyan okból hiúsul meg, amelyért egyik fél sem felelős, vagy mindkét fél felelős, akkor a foglaló visszajár.

A foglaló biztosíték jellege abban áll, hogy a teljesítés meghiúsulásaért felelős fél az adott foglalót elveszti, a kapott foglalót kétszeresen köteles visszatéríteni.

5.2.2. A KÖTBÉR

Ptk. 6:186. § [Kötbér]

- (1) A kötelezett pénz fizetésére kötelezheti magát arra az esetre, ha olyan okból, amelyért felelős, megszegi a szerződést. Mentesül a kötbérfizetési kötelezettség alól, ha szerződésszegését kimenti.
- (2) Kötbér írásban köthető ki.
- (3) A jogosult kötbérigényét attól függetlenül érvényesítheti, hogy a kötelezett szerződésszegéséből kára származott-e.
- (4) A pénztartozás késedelmes teljesítése esetére kikötött kötbérre a késedelmi kamat szabályait kell alkalmazni.

A kötbér egy szerződésben, írásban vállalt kötelezettség, mely alapján a szerződés megszegése esetén a szerződésszegő fél számára fizetési kötelezettség keletkezik.

A kötbér biztosíthatja magát a teljesítést, vagy annak határidőben való megtörténtét.

Értelemszerűen, a teljesítés elmaradása esetére kikötött kötbér érvényesítése a teljesítés követelését kizárja, azonban a késedelem esetére kikötött kötbér megfizetése nem mentesít a teljesítési kötelezettség alól.

Pl: A kajakválogatott által megrendelt kajak egy vállalkozási szerződés keretében készült el. A vállalkozási szerződésben a felek kötbért kötöttek ki arra az esetre, ha március 1-jén nem szállítaná a gyártó a kajakot a megrendelő részére. A kötbér összege a késedelem idejére naponta 100.000,- Ft. Ennyiért tudott ugyanis a kajakválogatott hasonló minőségű, megfelelő másik sportszert kölcsönözni a felkészüléshez. A gyártó cég ezért igencsak sietett, hogy ne kelljen sok pénzt veszíteniük.

5.2.3. A JOGVESZTÉS KIKÖTÉSE

Ptk. 6:190. § [Jogvesztés kikötése]

- (1) A felek írásban köthetik ki, hogy a szerződésszegésért felelős fél elveszít valamely jogot, amely őt a szerződés alapján egyébként megilletné.

(2) Ha a jogvesztés a kötelezettet túlságosan sújtaná, a kötelezett kérelmére a bíróság a joghátrányt mérsékelheti.

Gyakran előfordul, hogy **a kötelezettségét megszegő fél nem kötbért, vagy késedelmi kamatot fizet, hanem elveszti azt a jogát, hogy valamit tegyen, vagy ne tegyen.**

Pl: Ilyen lehet, ha a felek megállapodása szerint az adásvételi szerződés vevője késedelem estén elveszti a részletfizetés jogát és a teljes hátralék egy összegben válik esedékessé.

Itt is igaz az a kötbér kapcsán megismert szabály, mely szerint a kötelezett kérelmére a bíróság a joghátrányt mérsékelheti, ha úgy ítéli meg, hogy az a kötelezettet túlságosan sújtaná.

5.2.4. ZÁLOG

Ptk. 5:87. § [A zálogjog létrejötte]

A zálogjog létrejön, ha

- a) a zálogjogosult és a zálogkötelezett megalapítja a zálogjogot; és
- b) a zálogkötelezett rendelkezési joggal bír a zálogtárgy fölött.

5:88. § [A zálogjog alapítása]

Zálogjog megalapításához zálogszerződés és erre tekintettel

- a) a zálogjog megfelelő nyilvántartásba való bejegyzése (jelzálogjog); vagy
- b) a zálogtárgy birtokának a zálogjogosult részére történő átruházása (kézizálogjog) szükséges.

A zálog célja egy követelés biztosítása a zálogjoggal megterhelt (lekötött) vagyontárgy értéke által.

Zálogjogánál fogva a jogosult másokat megelőző sorrendben (rangsorban) kielégítést kereshet a lekötött vagyontárgyból. A zálogjog alapvetően járulékos jog, vagyis egy követelést biztosít és a zálogjogosult (hitelező) csak annyiban gyakorolhatja kielégítési jogát, amennyiben ténylegesen fennálló követelése van a zálogkötelezettel szemben. A zálogtárggyal való helytállás terjedelme tehát ahhoz a követeléshez igazodik, amelynek biztosítására szolgál.

A zálog lehet kézzázlog, vagy jelzálog. Jelzálogról akkor beszélhetünk, amikor egy szerződés biztosítékául egy ingó dolgot adok át. Pl: Krisztának sürgősen pénzre van szüksége, ezért elviszi a zálogházba az arany nyakláncát, hogy kapjon 30.000,- Ft-ot. A nyaklánc értéke 50.000,- Ft. Amikor Kriszta megkapja a következő havi fizetését, visszamegy a zálogházba, visszafizeti a kölcsönt a kamatokkal, és visszakapja a nyakláncát.

A jelzáloghitel olyan hitelfajta, melynek fedezetéül az ügyfél egy vagy több ingatlant ajánl fel a bank részére, amely(ek)re az jelzálogjogot jegyeztet be. A bank kockázata így alacsonyabb, mivel nemfizetés esetén a bank jogosult a felajánlott ingatlanokat értékesíteni, hogy visszakapja pénzét.

5.2.5. ÓVADÉK (KAUCIÓ)

Az óvadék – vagy köznap elnevezéssel: kaució – kikötése a szerződéses kötelezettségek teljesítésének biztosítására szolgáló egyik elterjedt módszer. A Ptk. 5:95. §-a szabályozza. Bár a legtöbbször a bérleti szerződések kapcsán találkoznak az óvadékkal (kaucióval), pénz formájában, azonban az óvadék ennél jóval szélesebb körben használható biztosíték. A kaucióról bővebben a bérleti szerződésnél foglalkozunk majd.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Krisztina lakást szeretett volna vásárolni Dunaújvárosban. Meg is állapodott egy kellemes környéken épült társasházi lakás tulajdonosával, és kifizetett 10% foglalót. Az eladó azonban időközben meggondolta magát, mert valaki magasabb árat kínált a lakásért. Visszautalta Krisztina bankszámlájára a foglalót, és elállt a szerződéstől. Krisztina nem volt elégedett. Szerinte ez így nem jogszerű.

Igaza van Krisztinának? Mit követelhet az eladótól?

2. Az előbbi tényállás mellett időközben Krisztinának a vőlegénye megkérte a kezét, és összeköltöztek a vőlegénye lakásában, tehát már Krisztina sem akar lakást vásárolni.

Ez hogyan módosítja az 1. pontban írt tényállást és a jogkövetkezményt?

3. Krisztina végül mégis megvásárolta a lakást, és a szerződésben megállapodott az eladóval, hogy szeptember 1-jéig kiköltözik a lakásból. Amikor később telefonon megkérdezte az eladót, hogy mi a biztosíték arra, hogy időben kiköltözik, az eladó azt ígérte, hogy minden késedelmes nap után fizet 10.000,- Ft kötbért.

Megfelelő biztosítékot kapott Krisztina? Miért?

5.3. Személyi biztosítékok

Az előző alfejezetben a szerződést megerősítő dologi (tárgyi) biztosítékokról volt szó. A szerződéseket személyi biztosítékokkal is erősíthetjük. Ezek tipikusan a hitelszerződések körében fordulnak elő. Személyi biztosítékok:

- a) egyszerű (sortartásos) kezesség;
- b) készfizető kezesség;
- c) kártalanító kezesség;
- c) garancia.

5.3.1. A KEZESSÉG FOGALMA

Ptk. 6:416. § [Kezességi szerződés]

- (1) Kezességi szerződéssel a kezes kötelezettséget vállal a jogosulttal szemben, hogyha a kötelezett nem teljesít, maga fog helyette a jogosultnak teljesíteni.
- (2) Kezesség egy vagy több, fennálló vagy jövőbeli, feltétlen vagy feltételes, meghatározott vagy meghatározható összegű pénzkövetelés vagy pénzben kifejezhető értékkel rendelkező egyéb kötelezettség biztosítására vállalható.
- (3) A szerződést írásba kell foglalni.

A kölcsön és egyéb szerződések gyakori biztosítéka a kezesség. Gyakran előfordul, hogy valaki családtagja vagy barátja kérésére áll kezesnek egy szerződés megkötésekor. Azonban, aki más tartozásáért kezességet vállal, az komoly felelősséget vállal magára.

A kezesség egy személyi jellegű biztosíték, ami azzal jár, hogy ha a kötelezett a teljesítési kötelezettségének nem tesz eleget, a tartozásért a kezes a teljes vagyonával felel.

Ez azt jelenti, hogy a kezesség a szerződéses kötelezettség (például kölcsön visszafizetése) biztosítékaul szolgál. Mindaddig tehát, amíg a szerződés kötelezettje teljesíti a szerződést, a kezestől nem követelhető a teljesítés. A kezes nem azonos az adóstárssal, aki a szerződés kötelezettjével egy sorban köteles a szerződés teljesítésére. Pl: Krisztina és a férje, Tamás, a lakásuk megvásárlásához bankkölcsönt vettek fel. A lakás tulajdonosai ők lettek fejenként egyenlően $\frac{1}{2}$ – $\frac{1}{2}$ arányban, és közösen törlesztik a havi részleteket a házastársi közös vagyonukból (amit közösen keresnek). Ők a hitelszerződés kötelezettjei közösen és egyenlő arányban, ezért adóstársaknak nevezzük. Mivel azonban mindketten pályakezdők, a fizetésük nem tekinthető magasnak. A bank biztosítani szeretne volna, hogy a követelését érvényesíteni tudja, ezért megkérte az adóstársakat, mint kötelezetteket, hogy nevezzenek meg egy kezeset, akinek szintén van megfelelő havi jövedelme, és vállalja, hogy amennyiben a kötelezettek valamilyen okból nem fizetik meg a tartozást, akkor helyettük megteszi. Szerencsére Krisztina édesapja vállalta a kezességet, így a kölcsönszerződésben ez is rögzítésre került.

Kezességet vállalni egy másik személy szerződéses kötelezettségéért kezességi szerződésben lehet, amelyet írásba kell foglalni. Ez azt jelenti, hogy a kezes esetleges egyoldalú kötelezettségvállalása önmagában nem hozza létre a kezességet, hanem ehhez a jogosult részéről való elfogadás is szükséges. Kezesség vállalására legtöbbször pénzkövetelés biztosítása érdekében kerül sor. Azonban kezességet lehet vállalni más, pénzben kifejezhető értékkel rendelkező kötelezettség biztosítására is. Kezességet nem csak már létező, hanem jövőben létrejövő követelésre is lehet vállalni, feltéve, ha a követelés meghatározott vagy meghatározható. A kezesnek abban az esetben kell teljesítenie a kötelezett helyett, ha a jogosult felszólította a teljesítésre.

5.3.2. AZ EGYSZERŰ (SORTARTÁSOS) KEZES

Az egyszerű, vagy más néven sortartásos kezesség esetében a kezes mindaddig megtagadhatja a teljesítést, ameddig a jogosult nem igazolja, hogy a követelést a főkötelezettel szemben megkísérelte behajtani, de az ésszerű időn belül nem vezetett eredményre.

Egyszerű kezesség esetén először a szerződés kötelezettjétől kell megkísérelni a követelés behajtását, és csak ennek részbeni vagy teljes kudarca esetén lehet a kezestől követelni a tartozást. Innét ered a „sortartásos” kifejezés: a behajtás sorában először jön az adós, és csak akkor, ha nála nem vezetett eredményre a behajtás, másodsorban, a sort betartva, kerülhet csak sor a kezes felszólítására.

5.3.3. A KÉSZFIZETŐ KEZES

A készfizető kezes helyzete nehezebb, mert őt nem illeti meg a sortartás kifogása, azaz nem hivatkozhat arra, hogy a jogosult először a kötelezettől kísérelje meg behajtani a követelését.

Ha a bank úgy látja, hogy a készfizető kezesnek letiltható havi fizetése, végrehajtás alá vonható bank-számlája, vagy egyéb vagyona van, választása szerint fordulhat egyenesen a készfizető kezeshez is, ha így egyszerűbbnek tűnik behajtani a követelést.

5.3.4. A KÁRTALANÍTÓ KEZES

Ptk. 6:421. § [Kártalanító kezesség]

Ha a kezes kifejezetten a követelésnek a kötelezettől be nem hajtható részéért vállalt felelősséget, a jogosult akkor követelheti a kezestől a biztosított követelés kielégítését, ha végrehajtást vezetett a kötelezett vagyona-ra, és a végrehajtás során a követelés nem nyert kielégítést.

Ennél a típusnál azt is bizonyítania a jogosultnak, hogy nem csak behajtani próbálta a követelést a kötelezetten, de bírósági végrehajtási eljárást is indított, amely eredménytelenül zárult. Csak ennek igazolása után szólíthatja fel a kezest a teljesítésre.

5.3.5. A JOGOSULTAT TERHELŐ TÁJÉKOZTATÁSI KÖTELEZETTSÉG

A kezes teljesítését követően a jogosult köteles késedelem nélkül átadni a kezesnek minden olyan okiratot és megadni azt a tájékoztatást, amely a kezes kötelezzettel szembeni igényérvényesítéséhez szükséges. Ez azt jelenti, hogy a kezesnek joga van arra, hogy a kötelezett neki a helyette kifizetett összeget megtérítse. (A probléma itt az, hogy ha az adósnak lett volna végrehajtható jövedelme, akkor ő teljesített volna.)

5.3.6. A GARANCIASZERZŐDÉS

Ptk. 6:431. § [Garanciaszerződés]

(1) A garanciaszerződés, illetve a garanciavállaló nyilatkozat a garantőr olyan kötelezettségvállalása, amely alapján a nyilatkozatban meghatározott feltételek esetén köteles a jogosultnak fizetést teljesíteni.

(2) A szerződést és a garanciavállaló nyilatkozatot írásba kell foglalni.

A garanciavállalás a jogosult és egy harmadik személy közötti kötelezettség teljesítésének biztosítására irányul. Ez a garancia természetesen nem tévesztendő össze a hibás teljesítés esetére vállalt jótállással, amelyet a hétköznapiakban szintén garanciának szoktak nevezni.

A garanciaszerződés egy személyi biztosíték, ami arra szolgál, hogy egy másik kötelem adósának a tartozását biztosítsa.

A garantőr abban az esetben köteles fizetést teljesíteni a garancia alapján, ha a jogosult írásban, és a garanciavállaló nyilatkozatban meghatározott követelményeket pontosan betartva szólította fel a fizetésre. Pl: Az Arany Tégla Zrt. hatalmas megbízást kapott: egy üzletközpontot kivitelez. Ehhez építőanyagot vásárolt egy kereskedésből nagy tételben, úgy, hogy meghatározott ütemben szállítsák azokat az építkezés helyszínére, annak érdekében, hogy a ne legyen késedelmük, hiszen ebben az esetben nekik a megrendelőjüknek kötbért kell fizetniük. Több cég is szeretett volna építőanyagot szállítani ehhez a projekthez, de szerződéskötési feltételként az Arany Tégla Zrt. kikötötte, hogy megfelelő garantőrt vonjanak be, aki garanciát vállal arra, hogy amennyiben a beszállító nem szállítja le a meghatározott építőanyagot, akkor a zrt., mint kedvezményezett fizetési felszólítása esetén a garanciaszerződésben meghatározott összeget köteles megfizetni.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Anna a testvére, Sára hitelszerződésénél vállalt egyszerű (sortartásos) kezességet. Anna egy nagyvállalat menedzsere, jól keres, háza, nyaralója, autója van. Sára még csak most végzett az egyetemen, és pályakezdőként diplomás minimálbért keres. A bank úgy gondolkodott, hogy sokkal egyszerűbb lesz Annát felszólítani a fizetésre, amikor Sára nem tudta kifizetni a havi részletet, és a bank felmondta a szerződést.

Helyesen járt el a bank? Miért?

2. *Hogyan változna a helyzet akkor, ha Anna készfizető kezességet vállalt volna?*

3. *Mi történne akkor, ha Anna kártalanító kezességet vállalt volna?*

TUDÁSPRÓBA (igaz-hamis)

1. A kötelezett akkor esik késelembbe, ha a jogosult felszólítja a teljesítésre.
2. A jogosult késedelme kizárja a kötelezett egyidejű késedelmét.
3. A jogosult késelembbe esik, ha a szerződés szerűen felajánlott teljesítést nem fogadja el.
4. A teljesítés meghiúsulásaért felelős fél a kapott foglalót köteles visszaadni.
5. A kötbér írásban, szóban, és ráutaló magatartással egyaránt érvényesen kiköthető.
6. A kezesség egy dologi jellegű biztosíték, mivel egy dolog megvásárlásánál szokták alkalmazni.
7. Az adóstárs és a készfizető kezes szinonimák.
8. A sortartásos kezes és a készfizető kezes helyzete között az a különbség, hogy a készfizető kezes helyzete rosszabb.
9. A garanciaszerződésben a garantőr egy másik kötelelem adósának a tartozását biztosítja.
10. A garanciaszerződés dologi biztosíték.

6. Egyes gyakori szerződéstípusok

6.1. Az adásvételi szerződés

Az adásvételi szerződés a leggyakrabban előforduló szerződéstípus. Már az is annak számít, ha például egy étteremben rendelünk, mivel a vendég az étlapról (ajánlatból) kiválasztja, hogy mit szeretne enni (vásárolni), az étterem (eladó) az étlapon előre jelzi az árat, majd átadja a kért ételt (árut), a vendég pedig kifizeti. Mindez szóban történik, ettől függetlenül az adásvétel minden elemét magán viseli.

Az adásvétel során egy dolog tulajdonjoga cserél gazdát ellenszolgáltatás fejében.

6.1.1. AZ ADÁSVÉTELI SZERZŐDÉS FOGALMA

Ptk. 6:215. § [Adásvételi szerződés]

- (1) Adásvételi szerződés alapján az eladó dolog tulajdonjogának átruházására, a vevő a vételár megfizetésére és a dolog átvételére köteles.
- (2) Ha az adásvételi szerződés tárgya ingatlan, az eladó a tulajdonjog átruházásán felül köteles a dolog birtokának átruházására is. Ha a szerződés tárgya ingatlan, az adásvételi szerződést írásba kell foglalni.
- (3) A dolog adásvételére vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni arra a szerződésre is, amelyből jog vagy követelés visszerhes átruházására vonatkozó kötelezettség fakad.

Adásvételi szerződés alapján az eladó dolog tulajdonjogának átruházására, a vevő a vételár megfizetésére és a dolog átvételére köteles.

Ha az adásvételi szerződés tárgya ingatlan, az eladó a tulajdonjog átruházásán felül köteles a dolog birtokának átruházására is, továbbá az adásvételi szerződést írásba kell foglalni. Az adásvétel során a vevővel minden olyan lényeges körülményt, az adott dolog tulajdonságait, terheit ismertetni kell, amelyek befolyásolhatják az adásvétel létrejöttét. Ezekről a körülményekről az eladónak kell teljes körűen tájékoztatnia a vevőt. Pl: Az eladó nem tájékoztatta a vevőt arról, hogy az eladásra kínált ház az építésügyi hatóság életveszélyessé nyilvánította. Ez a körülmény befolyásolhatta volna az adásvétel létrejöttét, mivel a vevő és családja be szeretett volna költözni a házba, tehát amennyiben erről tudomása lett volna, akkor nem kötötte volna meg a szerződést. A szerződést ezt követően megtévesztés jogcímén a vevő megtámadta, és a szerződést a bíróság érvénytelenné nyilvánította. (Lásd még: 4. fejezet)

Minden kárt, terhet a vevő visel azt követően, hogy a birtokbavétel megtörtént. Ugyanez igaz a dolog hasznaira, vagyis a birtokba vétel után már a vevő jogosult ezek szedésére.

6.1.2. AZ ADÁSVÉTEL KÜLÖNÖS NEMEI

6.1.2.1. Elővásárlási jog

Ha a tulajdonos meghatározott dologra nézve szerződéssel elővásárlási jogot alapít, és a dolgot harmadik személytől származó ajánlat elfogadásával el akarja adni, az elővásárlási jog jogosultja az ajánlatban rögzített feltételek mellett a harmadik személyt megelőzve jogosult a dolog megvételére. Az elővásárlási jogosultnak tehát többletjogosultsága van a harmadik személlyel szemben. Pl: Az Arany Olló Kft. üzletrészeinek 50%-a Katáé, a másik 50%-a Annáé. A társasági szerződés tartalmazza, hogy a társaság tagjainak elővásárlási joga van a másik tagok által eladásra kínált üzletrészen. Kata szeretne volna eladni az üzletrészt Sárának névértéken, 1,5 millió forintért, de az elővásárlási jog jogosultjának, Annának, be kellett jelentenie ezt a szándékát. Ha ugyanezen az áron Anna is szívesen megvenné az üzletrészt, akkor Sára hiába szeretné megvenni az üzletrészt, mert az elővásárlási jog azt jelenti, hogy Annáé a vásárlás joga mindenkit megelőzően.

6.1.2.2. Visszavásárlási jog

Ha az adásvételi szerződés megkötésével egyidejűleg a felek megállapodnak abban, hogy a vevő visszavásárlási jogot enged a megvett dologra. Ebben az esetben az eladó a vevőhöz intézett nyilatkozatával a dolgot megveheti.

Pl: Amikor egy betegség miatt Tominak anyagi nehézségei támadtak, el kellett adnia a nyaralóját. Nehezen vált meg tőle, mert sok gyermekkori élménye fűződött az ingatlanhoz. Ügyvédje tanácsára visszavásárlási jogot kötöttek ki az adásvételi szerződésben. Néhány évvel később, amikor a nyaraló új tulajdonosa el akarta adni a nyaralót, Tomi anyagi helyzete már rendbe jött, így örömmel vásárolta vissza a nyaralót.

A visszavásárlási árat a felek a visszavásárlási jog létesítéséről szóló megállapodásukban határozzák meg. Ennek elmulasztása esetén a jogosult a visszavásárlás jogát a dolognak a visszavásárlási jog gyakorlásakor képviselt forgalmi értékével azonos vételáron gyakorolhatja.

6.1.2.3. Vételi és eladási jog

Ha a tulajdonos meghatározott dologra nézve szerződéssel vételi jogot (opció) alapít, a jogosult a dolgot a szerződésben meghatározott vételáron egyoldalú nyilatkozattal megvásárolhatja. A vételi jog halasztott adásvételt jelent. Ebből is látható, hogy a vételi jog alapításának másik fontos feltétele az írásbeli forma mellett a vételárban történő megegyezés.

Pl: Sára manikűrös. A belvárosban bérelt egy üzlethelyiséget. Az üzlethelyiség tulajdonosa szívesen el is adta volna neki az ingatlant, de Sárának egyelőre még nem gyűlt össze annyi pénze, hogy megvehesse. Abban állapodtak meg, hogy vételi jogot, más néven opciót kötnek ki Sára javára, hogy amikor lehetősége lesz rá, megvehesse azt az üzlethelyiséget, aminek most még csak a bérlője.

Ha a tulajdonos meghatározott dologra nézve szerződéssel eladási jogot szerez, a dolgot a szerződésben meghatározott vételáron egyoldalú nyilatkozattal eladhatja az eladási jog kötelezettjének.

6.1.2.4. Részletvétel

Részletvételtől van szó, ha a vevő a dolog vételárát meghatározott időpontokban, több részletben fizeti meg, de a vevő a dolgot a vételár teljes kiegyenlítése előtt tulajdonába megkapja. Ilyen esetben tehát a vevő a vételár kifizetésére lényegében részletfizetést kap.

Pl: Tipikus részletvétel, amikor új telefont vásárolunk oly módon, hogy hűségidőt vállalunk, illetve a készülék részleteit is fizetjük ez alatt az idő alatt, a havidíjjal együtt.

8. kép. Telefon, részletre

(https://www.gvh.hu/pfile/file?path=/dontesek/versenyhivatali_dontesek/versenyhivatali_dontesek/dontesek_2018/vj021_2018_m&inline=true)

Nem keverendő össze a részletvétel azzal, ha a dolog vételárát kölcsönből, hitelből fizetjük ki. Ez esetben nincsen szó részletre vételről, mivel az eladó egy összegben kapja meg a a hitelből fedezett vételárát, és a vevő a hitelező által adott kölcsönösszeget fogja törleszteni, annak járulékos költségeivel együtt (kamat, kezelési költség, stb.), nem pedig a vételárát.

6.1.2.5. Megtekintésre vétel

Az adásvételi folyamat természetes velejárója, hogy a vevő a dolgot megtekinti. Előfordul azonban, hogy a dolog még nem áll az eladó rendelkezésére, mert például még nem került számára leszállításra. Ilyenkor a feleknek lehetősége van arra, hogy az adásvételi szerződést megkössék, de egyben attól tegyék függővé, hogy a vevő a dolog megtekintése után nyilatkozhat a szerződés hatálybalépéséről, azaz arról, hogy a szerződés valóban életbe lépjen-e. A vevő számára ez például azért lehet előnyös, mert a szerződéskötéssel lényegében biztosítja, hogy más személy ne előzhesse meg a dolog megvásárlásánál, de a megtekintés után még mindig van lehetősége visszalépni. Ebben az esetben a vevő számára biztosítani kell a dolog megtekintését, aki ekkor még eldöntheti, hogy kívánja-e az adásvételt. Ha mégis visszalép, akkor ezt nem kell indokolnia. Ha nem nyilatkozik, azt úgy kell tekinteni, hogy a szerződést nem kívánja. Ezekben az esetekben a szerződés nem lép ténylegesen működésbe, azaz a vevőnek nem kell fizetnie, de természetesen a dolgot sem kapja meg.

Pl: Az eladó üzletében katalógusból rendeltem fali csempét. A képen szépnek tűnt, de amikor az eladó a gyártótól megrendelte, és az üzletbe kiszállították, kiderült, hogy a színárnyalat egészen más, mint a képen. Úgy döntöttem, hogy nem vásárolok meg, ezért nem is jött létre az adásvételi szerződés.

6.1.2.6. Próbára vétel

Ha a felek az adásvételi szerződésben kikötik, hogy az adásvétel tárgyát képező dolog kipróbálása alapján a vevő meghatározott időn belül nyilatkozhat a szerződés hatályáról, a szerződés hatálya a vevő nyilatkozatától függ. A vevő e nyilatkozatát nem köteles indokolni. Ha a vevő a dolog kipróbálására általában szükséges vagy az eladó által megszabott megfelelő határidőn belül nem nyilatkozik, a szerződés hatályban marad. Az eladó nem teljesít hibásan, ha bizonyítja, hogy a vevő a hibát a kipróbálás ideje alatt felismerte vagy fel kellett volna ismernie.

Pl: Hirdetés: „Ha használt nyerget vásárolsz tőlünk, lehetőség van rá, hogy felprobáld a lovadra. Tudjuk, hogy minden ló más és nekünk is fontos, hogy megtaláld a mindkettőtöknek megfelelő nyerget. A próbagarancia az adásvétel során egyeztetett – és írásban rögzített – időtartamra érvényes (általában 4-5 nap). Ha ez alatt az idő alatt úgy látod, a kiválasztott nyereg nem passzol a lovad hátára vagy számodra nem megfelelő, akkor visszahozhatod a nyerget és mi visszafizetjük az árát vagy lehetőség van egy másikat választani helyette.”

9. kép. Az interneten vásárolt árucikk visszaküldésével el lehet állni a szerződéstől

(https://interdeco.hu/vasarlasi_feltetelek_5)

6.1.2.7. Minta szerinti vétel

Minta szerinti vétel esetén a felek az adásvétel tárgyát képező dolog valamely tulajdonságát egy bizonyos minta szerint határozzák meg. Pl: Gergő új íróasztalt kapott. A bútorboltban csak egy kiállított darab volt abból, ami Gergőnek megtetszett, ezért a szülei megrendelték. Ezzel utasították az áruházat, hogy részükre is egy pontosan olyan íróasztalt készítsenek el, mint amilyet a kiállítótérben kiválasztottak. Ilyen esetben, ha Gergő szülei előre megkötik az adásvételi szerződést, és ki is fizetik a vételárat, minta szerint vásárolnak: ez a minta szerinti vétel. Fontos szabály, hogy ilyen esetben az eladó a fel nem ismerhető hibáért akkor is szavatol, ha ez a hiba a mintában is megvolt.

6.1.3. A CSERESZERZŐDÉS

Ptk. 6:234. § [Csereszerződés]

Ha a felek dolgok tulajdonjogának, más jogoknak vagy követeléseknek kölcsönös átruházására vállalnak kötelezettséget, az adásvétel szabályait kell megfelelően alkalmazni. Ebben az esetben mindegyik fél eladó a saját szolgáltatása és vevő a másik fél szolgáltatása tekintetében.

A csereszerződés tehát egy speciális adásvétel, ahol a vételár nem pénz, hanem egy másik dolog, jog, követelés tulajdonjogának átruházása.

Pl: Apróhirdetés – „Budapesti III. kerületi Belső Óbudai 49 nm-es téglalapítású, 2. emeleti, félkomfortos önkormányzati lakásom, Tatabánya, esetleg Árporka környékén családi házra cserélném.”

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Lillának elővásárlási joga van a testvére, Kinga, 50% tulajdoni hányadára a nyaralójukban. Sürgősen pénzre van szüksége, ezért úgy dönt, hogy nem zavarja ezzel Kingát, aki éppen Erasmus-ösztöndíjjal Portugáliában tanul, és adásvételi szerződést köt egy helybeli érdeklődővel a saját tulajdonrészére.

Helyesen járt el Lilla? Miért?

2. Krisztáék bankhitelből vásárolták meg az új lakásukat. A banknak havonta törlesztik a hitel részleteit.

Részletvételre vették meg a lakást? Miért?

3. Zalán rendelt egy márkás sportcipőt egy internetes áruházból. Amikor megérkezett, örömmel látta, hogy a cipő éppen olyan, amint amilyen a képen volt, éppen megfelelő a mérete, kényelmes, és jól megy a nadrágjaihoz.

Milyen jellegű adásvételt kötött Zalán? Kell-e külön nyilatkozatot tennie az eladó felé, hogy a szerződés érvényes legyen?

6.2. A bérleti szerződés

A bérleti szerződés az egyik legáltalánosabb polgári jogi jogügylet. Az élet számos területén találkozhatunk vele. A szerződés tárgya ingó és ingatlan egyaránt lehet. Gazdaságosabb megoldás lehet az adásvétel-nél, kiváltképpen, ha egy vagyontárgyra csak ideiglenesen, átmenetileg van szüksége a bérlőnek, ugyanis a bérleti szerződéssel nem a dolog tulajdonjogát, csak a használatának jogát adja át a bérlőnek a bérbeadó (a dolog tulajdonosa).

6.2.1. A BÉRLETI SZERZŐDÉS FOGALMA

Ptk. 6:331. § [Bérleti szerződés]

- (1) Bérleti szerződés alapján a bérbeadó meghatározott dolog időleges használatának átengedésére, a bérlő a dolog átvételére és bérleti díj fizetésére köteles.
- (2) A jogok időleges gyakorlásának más személy részére ellenérték fejében történő átengedésére a dolog bérlet szabályait kell megfelelően alkalmazni.

Bérbeadó olyan személy lehet, aki a dologgal rendelkezésre jogosult. Nem minden esetben kötelező, hogy a bérbeadó egyben tulajdonos is legyen – bérlő is adhatja további bérletbe az általa használt dolgot, a bérbeadó hozzájárulása esetén.

A jogi terminológia ezt az esetet nevezi albérletnek, azaz, amikor a dolog bérlője az általa bérelt dolgon létesít ismét egy bérleti jogviszonyt és válik bérbeadóvá – ez a szakkifejezés nem egyenlő tehát a tulajdonostól bérelt ingatlannal, amelyet a köznyelvben sokszor szintén albérletként emlegetnek.

6.2.2. A BÉRBEADÓ ÉS A BÉRLŐ KÖTELEZETTSÉGEI

A bérbeadó köteles a bérelt dolog használatát a bérlő részére ideiglenesen átengedni, továbbá szavatol azért, hogy a bérelt dolog a bérlet egész tartama alatt szerződésszerű használatra alkalmas lesz és nincs másnak a bérelt dologra vonatkozóan olyan joga, amely a bérlőt a használatban korlátozza vagy akadályozza. Tehát a bérbeadónak biztosítania kell, hogy a bérlő a bérleményt olyan minőségben tudja használni, ahogyan arról a szerződésben megállapodtak.

A bérlő fő kötelessége a dolog átvétele és bérleti díj időszakos megfizetése. A Ptk. úgy rendelkezik, hogy a bérleti díjat havonta előre kell megfizetni – ha pedig a szerződés egy hónapnál rövidebb időre jön létre, a bérleti díj a szerződés megkötésekor esedékes. Pl: Ha külföldre utazunk, és a repülőtéren bérelünk autót az ott tartózkodásunk néhány napjára, akkor a bérbeadó jogosan követelheti bérleti díjat a gépkocsi birtokbaadásával egyidejűleg.

Főszabály szerint a dolog fenntartásával járó kisebb költségeket a bérlő köteles viselni. Ez lényegében a legalapvetőbb költségeket jelenti. Pl: Rendszeres takarítás (ilyen esetben a bérlő nem tudja elszámolni a tisztítószer árát)

A többi költséget és a dologgal kapcsolatos terheket a bérbeadó viseli. Pl: A lakás felújítási, karbantartási munkáinak költségét, vagy azokat, amelyek a lakás rendeltetésszerű használatához szükségesek (pl: kazán javítása, cseréje), nincs lehetőség a bérlőre hárítani.

6.2.3. KAUCIÓ

A kaució a pénzbeli biztosítékoknak egy speciális formája. Arra az esetre szolgál biztosítékként, ha a bérlő valamilyen szerződéses kötelezettségét megszegné. Pl: A bérlő a bérleményben kárt okoz, a bérleti díjat határidőben nem fizeti meg, vagy elmarad a közüzemi díjak megfizetésével.

A kaució összegére a Ptk. nem tartalmaz általános korlátozást, így azt főszabály szerint – lakásbérleti szerződés kivételével – a felek szabadon állapítják meg. Pl: Gépjárműbérlet esetében elképzelhető, hogy a kaució összege lényegesen meghaladja a bérleti díjat, hiszen az esetlegesen bekövetkező kár összege ennél nagyságrendileg magasabb lehet.

6.2.4. A BÉRLETI SZERZŐDÉS MEGSZÚNÉSE ÉS MEGSZÜNTETÉSE

A bérleti szerződés bármikor megszüntethető közös megegyezéssel, illetve megszűnik, ha annak tárgya *megsemmisül* (pl: a bérbe adott ház földrengés következtében összeomlik).

Főszabály szerint a határozott időre kötött szerződés a *határozott időtartam leteltével* megszűnik. Ugyanakkor a Ptk. kimondja, hogy ha a határozott idő leteltét követően a bérelő a dolgot tovább használja, és ez ellen a bérbeadó tizenöt napos jogvesztő határidőn belül nem tiltakozik, a szerződés határozatlan időtartamúvá alakul át.

Határozatlan idejű szerződésnél minden további nélkül élhet bármelyik fél a *rendes felmondás* jogával. A felmondási idő ilyenkor a bérleti díjhoz igazodik: napi bérleti díj esetében a szerződés egyik napról a másikra is felmondható, míg heti bérleti díj esetén a hét végére, havi bérleti díj esetén pedig a hónap végére lehetséges megtenni.

Határozott idejű bérleti szerződés esetében már nem ilyen egyértelmű a helyzet. A Ptk. úgy fogalmaz, hogy „a határozott időre kötött szerződést bármelyik fél rendes felmondással felmondhatja a törvényes felmondási idő betartásával idő előtt gyakorolható felmondási jog esetén a hónap végére, legkésőbb a hónap tizenötödik napjáig”. Ez azt jelenti, hogy ha a felek a bérleti szerződésben nem kötöttek ki felmondási jogot, akkor határozott időtartam esetén rendes felmondásnak nincs helye.

A *rendkívüli felmondás* olyan esetekre vonatkozik, amelyek mindig valamelyik fél szerződésszegésére vezethetők vissza, aminek a másik fél felszólítására sem hagy fel vagy tesz eleget. Fontos szabály, hogy a szerződés felmondására ekkor sem kerülhet sor azonnali hatállyal.

Pl: A bérelő a bérleti díjat határidőben nem fizeti meg, az ingatlant rongálja, nem rendeltetésszerűen használja, vagy olyan magatartást tanúsít, amellyel a többi lakó vagy a bérbeadó jogát sérti. Ebben az esetben a bérbeadó köteles a bérlet – a következményekre történő figyelmeztetéssel – felhívni a szerződésszerű magatartásra. Ha ennek a bérelő nyolc napon belül nem tesz eleget, további nyolc napon belül a bérbeadó rendkívüli felmondással megszüntetheti a bérleti jogviszonyt.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Zolit felvették az egyetemre, és lakást bérelt az egyetem közelében a lakás tulajdonosától.

Bérleti, vagy albérleti szerződést kötöttek? Miért?

2. Mi a különbség akkor, ha Zoli a lakás bérlőjével köt bérleti szerződést az egyik szoba használatára a tulajdonos hozzájárulásával?

3. A Zoli által bérelt lakásban elromlott a radiátor. A bérbeadó szerint ezt a bérlő feladata megjavíttatni.

Igaza van a bérbeadónak? Miért?

6.3. A megbízási szerződés

6.3.1. A MEGBÍZÁSI SZERZŐDÉS FOGALMA

Ptk. 6:272. § [Megbízási szerződés]

Megbízási szerződés alapján a megbízott a megbízó által rábízott feladat ellátására, a megbízó a megbízási díj megfizetésére köteles.

A megbízási szerződés egy olyan szerződéstípus, amelyben a szerződő felek egy, a szerződésben megállapított szigorúan körülhatárolt tevékenység elvégzésében egyeznek meg, úgy, hogy a megbízott fogja elvégezni a megbízó által kijelölt feladatot, amelynek keretet ad a megbízási szerződés.

Az ügy természetétől függ, hogy a megbízási szerződés magában foglal-e díjfizetési kötelezettséget (általában igen) vagy a tevékenység vállalása ingyenes.

Pl: megkérem a szomszédomat, hogy locsolja meg a leanderemet a hétvégén, amíg nem vagyok otthon.

A megbízási szerződés egyik legfontosabb tényezője a bizalom: a megbízottnak a legjobb képességei szerint kell elvégeznie a feladatot, ugyanolyan színvonalas munkavégzéssel, mintha saját ügyében járna el.

A Ptk. rendelkezései diszpozitív módon vonatkoznak a megbízási szerződés tartalmára, vagyis a különféle megbízási szerződések kritériumai a feladattól függően szabadon alakíthatóak. E szerződéstípus legfontosabb önállósult formái az ügyvédi és az orvosi megbízás.

A megbízó széleskörű utasítási joggal rendelkezik. Az utasítási jog szerint a megbízó utasíthatja a megbízottat a megbízási szerződés kritériumainak teljesítésére, a pontok betartására. A megbízottat a szerződés és a megbízó kérései kötelezik a munka szakszerű elvégzésére.

6.3.2. A MEGBÍZÁSI SZERZŐDÉS ELHATÁROLÁSA A VÁLLALKOZÁSI SZERZŐDÉSTŐL

Alapvetően a kötelem típusa más: a megbízási szerződés egy „gondossági kötelem”, míg a vállalkozási szerződés „eredménykötelem”. Megbízási szerződés esetén a megbízó egy feladat elvégzésére kötelezi, jogosítja fel a megbízottat. Amikor vállalkozási szerződésről beszélünk, a vállalkozó egy, a szerződésben megkötött eredmény elérésére, produktum előállítására kötelezett. Pl: Az orvos a legjobb tudása szerint, gondosan kezeli a beteget. Ő csak ezért felel, hiszen az eredmény nem csak tőle függ. Ez megbízási szerződés. Az autószerelő, aki vállalja, hogy megjavítja a gépjárművet, vállalkozó, aki vállalkozási szerződéssel vállalja az eredmény elérését.

6.3.3. MEGBÍZÁSI SZERZŐDÉS TÍPUSOK

a) *megbízási szerződés* (Lásd: 6.3.1.)

b) *bizományi szerződés*

Ptk. 6:281. § [Bizományi szerződés]

(1) Bizományi szerződés alapján a bizományos a megbízó javára a saját nevében ingó dologra adásvételi szerződés kötésére, a megbízó a díj megfizetésére köteles.

Pl: Tibornak két mikrohullámú sütője volt. El akarta adni az egyiket, de nem volt sem kedve, sem ideje árulni, ezért bevitte a bizományi áruházba. Azt az utasítást adta, hogy adják el. A vételárból fizette ki a bizományos díját, és neki is maradt, így mindenki jól járt.

c) *szállítmányozási szerződés*

Ptk. 6:302. § [Szállítmányozási szerződés]

Szállítmányozási szerződés alapján a szállítmányozó a saját nevében a megbízó javára küldemény továbbításával összefüggő szerződések megkötésére és jognyilatkozatok megtételére, a megbízó díj fizetésére köteles.

A szállítmányozás nem keverendő össze a fuvarozással. A szállítmányozás az árutovábbítás folyamatának megszervezése, melynek célja hogy a küldemény a lehető legkisebb költséggel, legbiztonságosabban, a megfelelő időben a legoptimálisabban jusson el a rendeltetési helyre, ezért a logisztika egyik ágának tekinthető.

d) közvetítői szerződés

Ptk. 6:288. § [Közvetítői szerződés]

Közvetítői szerződés alapján a közvetítő megbízója és harmadik személy között szerződés megkötésének elősegítésére irányuló tevékenység folytatására, a megbízó díj fizetésére köteles.

Pl: Kriszta Budapesten kapott munkát, ezért eladja a dunaiújvárosi lakását. Már felköltözött, és az új munkahelyén dolgozik, ezért kénytelen volt megbízni egy ingatlanközvetítő céget, amelyik vállalta, hogy helyette hirdeti, és tárgyal az érdeklődőkkel. Krisztának így nem kell minden érdeklődő miatt Budapestről Dunaiújvárosba utaznia, ezért megéri neki a közvetítői díj, amit amúgy is majd csak a vételárból kell megfizetnie a közvetítő részére.

e) bizalmi vagyonkezelési szerződés

Ptk. 6:310. § [Bizalmi vagyonkezelési szerződés]

(1) Bizalmi vagyonkezelési szerződés alapján a vagyonkezelő a vagyonrendelő által tulajdonába adott dolgok, ráruházott jogok és követelések (a továbbiakban: kezelt vagyon) saját nevében a kedvezményezett javára történő kezelésére, a vagyonrendelő díj fizetésére köteles.

(2) A szerződést írásba kell foglalni.

Pl: Amikor Béla bácsi megnyerte az Eurojackpot főnyereményét, először megijedt, hiszen nem ért az üzlethez, nem tudja, mit kezdjen ezzel az összeggel. Egyetlen dologban volt biztos: nem akarta elkótyavetyélni a vagyont, hiszen az unokái és a dédunokái jövőjét kockáztatta volna. Ezért megbízott egy bizalmi vagyonkezelő céget, amely már az első évben jelentős bevételt szerzett a rá bízott javakból.

6.3.4. MUNKASZERZŐDÉS VAGY MEGBÍZÁSI SZERZŐDÉS?

Bizonyos munkakörökben a munkaadó a hagyományos munkaviszony helyett vállalkozási vagy megbízási szerződés kötését javasolja. Ennek az az oka, hogy a hagyományos munkaviszony sokkal több kötelezettséggel és költséggel jár: járulékok, bonyolult felmondási indoklás, felmondási idő, végkielégítési szabályok, kártérítés stb. Ha megbízási szerződés keretében megbízotti pozícióban dolgozunk, akkor nem munkaviszonyban, hanem polgári jogviszonyban tevékenykedünk. Egy ilyen jogi kapcsolat veszélyes is lehet: egyes munkáltatók gyakran valódi munkaviszonyt lepleznek színlelt megállapodással, hogy elkerüljék a munkaviszonyra vonatkozó szabályokat. (Lásd: 9.3.1.2.c) Ilyen esetben a bíróság a felek eredeti szándéka figyelembevételével megállapítja, hogy a felek munkaszerződést kötöttek.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Dr. Jogerős János ügyvéd szerződést kötött Perlekedő Petrával. A szerződés tárgya Perlekedő Petra jogi képviselete volt egy polgári peres eljárásban. A bíróság jogerős ítéletével Perlekedő Petra keresetét nagyobb részben elutasította. Perlekedő Petra kártérítési pert indított Dr. Jogerős Jánossal szemben, mert elveszítette a pert. Dr. Jogerős János alperes a tárgyaláson azzal érvelt, hogy ő a tőle elvárható szakmai gondossággal és szakértelemmel látta el a felperes jogi képviseletét.

Kinek van igaza? Miért?

2. Ollókező Edvárd mesterfodrász igencsak megörült, amikor Celeb Cintia beült a fodrász székébe a Díjátadó Gála napján. Cintia szökegre szeretne volna befestetni a haját. Sajnos Cintia haja valami okból narancssárga lett a festés eredményeként. Cintia kártérítést követelt. Edvárd nem győzte hangsúlyozni, hogy ő mindent megtett a maga részéről, így aztán őt nem terheli felelősség.

Kinek van igaza? Miért?

3. Amíg Margit néni kórházban volt, Anna vállalta Cirmi cica ellátását.

Milyen jellegű jogviszony volt ez?

6.4. A vállalkozási szerződés

Az előző alfejezetben már megtudtuk, hogy míg a megbízási szerződés egy „gondossági kötelem”, a vállalkozási szerződés „eredménykötelem”.

6.4.1. A VÁLLALKOZÁSI SZERZŐDÉS FOGALMA

Ptk. 6:238. § [Vállalkozási szerződés]

Vállalkozási szerződés alapján a vállalkozó tevékenységgel elérhető eredmény (a továbbiakban: mű) megvalósítására, a megrendelő annak átvételére és a vállalkozói díj megfizetésére köteles.

A vállalkozási szerződés egy olyan szerződés, amely alapján a vállalkozó valamely dolog tervezésére, elkészítésére, feldolgozására, átalakítására, üzembe helyezésére, megjavítására vagy munkával elérhető más eredmény létrehozására, a megrendelő pedig a szolgáltatás átvételére és díj fizetésére köteles.

6.4.2. A VÁLLALKOZÁSI SZERZŐDÉS JELLEMZŐI

6.4.2.1. Kockázatviselés

A meghatározás tömörségéből is látszik (szerződés teljesítéséhez eredményt kell produkálni), hogy a vállalkozó viseli az eredmény elérésének kockázatát.

Az eredmény ellenértéke, vagyis a vállalkozási díj kifizetésének előfeltétele a látható, kész eredmény előállítása.

Pl: Ha Celeb Cintia szőke hajat kért, akkor a narancssárga hajszín nem a megfelelő eredmény. Celeb Cintianak ezért a frizuráért nem kell fizetnie.

6.4.2.2. Tevékenység

Az ellátandó tevékenység lehet:

- a) egyedi-egyéni (pl. útépítés),
- b) folyamatos, visszatérő is lehet (pl. úttisztítás, szemétszállítás, étkeztetés).

6.4.2.3. A tevékenység elvégzése

A vállalkozási szerződés esetén a vállalkozó, ha nem is teljes, de nagyfokú önállósággal rendelkezik. A tevékenysége elvégzéséhez a személyi és tárgyi feltételeket a vállalkozó köteles megteremteni és megszervezni.

A vállalkozó dönti/döntheti el, hogy a szerződésszerű teljesítés érdekében a munkát hol, hogyan és milyen időbeosztással végzi el. Természetesen kivéve azt az esetet, amikor a szerződésben erről külön nem állapodtak meg a felek. Pl: A munkaviszonyban álló kőműves a munkaruhát, a munkaeszközöket és az utasítást a munkáltatójától kapta, míg a kőműves vállalkozó maga gondoskodik a felszereléséről, és ő dönti el, hogyan hozza létre a vállalt művet.

6.4.2.4. A megrendelő ellenőrzési joga

Az ellenőrzési jog arra szolgál, hogy a megrendelő már a teljesítés folyamán vizsgálhassa, hogy a várt eredmény előállítása szerződésszerű lesz-e vagy sem, vagyis a vállalkozó megfelelő minőségben és határidőben fog-e teljesíteni. Ezért a megrendelő a tevékenységet és a felhasználásra kerülő anyagot bármikor ellenőrizheti. Magától értetődően azokon a területeken, ahol a megrendelőnek nincs utasítási joga, ott ellenőrzési joga sincs. Pl: Építkezéseken a megbízó által megbízott műszaki ellenőr rendszeresen ellenőrzi az egyes szakmunkák (kőműves, ács, vízvezetékszerelő, burkoló, stb.) előrehaladását, és jelzi, ha szakszerűtlen, javításra szoruló részeredményt lát.

6.4.2.5. Vállalkozói díj

A vállalkozó akkor jogosult a vállalkozói díjra, ha a munkát eredményesen elvégezte. A tevékenység költségeit előlegeznie kell, és a készségi fokhoz mért részarányos díjra a vállalkozónak nincs joga. Kivéve, ha a felek részteljesítésben állapodtak meg (és ezt a vállalkozási szerződés is tartalmazza.) Ilyenkor az eredményes részátadás (részteljesítés) után nem előleget, hanem a vállalkozói díj arányos (esedékes) részét kell megkapnia.

Ha a vállalkozói díjat a felek a szerződés megkötése során egyértelműen meghatározták, később attól nem térhetnek el. Ha a vállalkozó többlétszolgáltatás bevezetése miatt kíván nagyobb összeget kérni, akkor kérnie kell a szerződés újratárgyalását. Pl: A lakásfelújításra vonatkozó vállalkozási szerződés része volt a műszaki leírás. A műszaki leírás szerint a vállalkozó zuhanykabint szerel a fürdőszobába. A vállalkozói díj összesen 145.000,- Ft volt, amelyből tételesen 120.000,- Ft volt a zuhanykabin. A megrendelő meggondolta magát, és a lakásába zuhany helyett masszázs sarokkádat szeretne beszereltetni, amelynek ára 500.000,- Ft, és a szerelési költsége is magasabb. A feleknek erre tekintettel módosítaniuk kell a szerződést.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Zoli a szünetben diákmunkát vállalt egy üzletben, mint árufeltöltő. Az üzletvezető azt kérte tőle, hogy az egyszerűség kedvéért váltsa ki a vállalkozói engedélyt, és ne munkaszerződést, hanem vállalkozási szerződést kössenek egymással. Zoli ennek eleget is tett. Sajnos azonban három hét múlva Zoli lábára ráesett egy láda, és nyílt töréssel került kórházba. Az üzletvezető sajnálkozott, és mielőbbi gyógyulást kívánt neki – üzemi balesetről, táppénzről értelemszerűen nem esett szó.

Mit tehet ebben a helyzetben Zoli? Miért?

2. Az építési vállalkozó megsértődött, amiért a megrendelő műszaki ellenőrt küldött a munka ellenőrzése céljából. Azt mondta, hogy a vállalkozót senki nem utasíthatja, és ellenőrizheti.

Igaza volt? Miért?

3. Kriszta festőt hívott az új lakása kifestésére. Abban állapodtak meg, hogy a teljes lakást fehérre festi 60.000,- Ft vállalkozói díjért, úgy, hogy a festéket is a vállalkozó vásárolja meg. Kriszta azonban időközben volt egy házibuliban, ahol minden szobának más, élénk színű, fala volt, sőt, a hálósobában az egyik falon textiltapéta is. Másnap felhívta a festőt, és megkérte, hogy az ő lakását is inkább így fesse ki, illetve tapétázza. A festő jelezte, hogy ez 60.000,- Ft-ból nem megoldható.

Mit kell tenniük a feleknek?

6.5. A fuvarozási szerződés

A szállítmányozási szerződésről már volt szó korábban (lásd: 4. fejezet). A szállítmányozás összetettebb tevékenység, mint a fuvarozás – amelynek a fuvarozás csak egy részét teszi ki.

Az áruk eljuttatása egyik pontból a másikba nem olyan egyszerű, főleg nemzetközi viszonylatban. A szállítmányozó magára vállalja az áru eljuttatásának összetett folyamatát, és a saját nevében megkötí az ehhez szükséges összes szerződést – így a fuvarozási szerződést is. Ha a szállítmányozó rendelkezik ehhez szükséges járműparkkal, akkor maga is elláthatja a fuvarozást. A fuvarozási szerződés a klasszikus áruszállítási szerződés, tehát az áru a szállítása közúton, vasúton, vízen vagy levegőben történik. Nagyon egyszerű: a fuvarozó megkapja a fuvarlevelet, hogy mit és hova kell szállítani, milyen határidővel, ő pedig fogja és elviszi az adott címre a rábízott árut.

6.5.1. A FUVAROZÁSI SZERZŐDÉS FOGALMA

Ptk. 6:257. § [Fuvarozási szerződés]

Fuvarozási szerződés alapján a fuvarozó a küldemény rendeltetési helyére történő továbbítására és a címettnak történő kiszolgáltatására, a feladó díj fizetésére köteles.

6.5.2. A FUVAROZÁSI SZERZŐDÉS LÉTREJÖTTE

A fuvarozási szerződés minden esetben a fuvarozás elvállalásával jön létre, de jogszabály kimondhatja, hogy a küldemény fizikai átvétele jelenti a fuvarozás elvállalását. Ez a reálszerződési forma érvényesül a vasúti és a nemzetközi fuvarozásban is. A fuvarozási szerződés nincs írásbeli alakhoz kötve, létrejöhet írásban, szóban és ráutaló magatartással is. Pl: A szerződés létrejöhet a küldemény átvételével, amely a ráutaló magatartás nevesített formája.

A fuvarozási szerződés megkötésekor nagyon gyakori, vasúti áru fuvarozás esetén, pedig kötelező a fuvarlevél kiállítása, ugyanis a fuvarozás lebonyolítását a fuvarlevél nagyban megkönnyíti, és a fuvarozásból adódó jogviták eldöntésénél bizonyító erővel bír. Ha a felek fuvarlevelet állítanak ki, a fuvarlevél bizonyítékként szolgál, bizonyítja a fuvarozási szerződés létrejöttét és a küldemény átvételét. Az átvétel napja – ellenkező bizonyításig – az a nap, amelyen a fuvarozó a fuvarlevelet aláírta vagy lebélyegezte. Ez egy megdönthető vélelem, azaz bizonyítható, hogy az átvétel más időpontban történt. A feladó kívánságára a fuvarozó köteles a fuvarlevél általa aláírt vagy lebélyegzett másodpéldányát a feladónak átadni vagy átvételi elismervényt kiállítani.

6.5.3. A FUVAROZÁSI SZERZŐDÉS ALANYAI

A fuvarozási jogviszonynak három alanya van: 1. a feladó, aki a küldemény továbbítását megrendeli; 2. a fuvarozó: aki a küldeményt továbbítja 3. és a címzett: aki a küldeményt átveszi.

A jogviszony jellegzetessége, hogy fuvarozási szerződés csak a feladó és a fuvarozó között jön létre, amelyből a címzett közvetlenül jogokat szerez, és bizonyos kötelezettségek is terhelik.

Előfordulhat, hogy a címzett és a feladó ugyanaz a személy, ha valaki saját címére fuvaroztat.

6.5.4. A FUVARÓZÓ KÖTELEZETTSÉGEI

A fuvarozási szerződés alapján a fuvarozó díjazás ellenében köteles a küldeményt rendeltetési helyére továbbítani és a címzettnek kiszolgáltatni. Ha a fuvarozás valamilyen akadályba ütközik (pl: árvíz), a fuvarozó köteles a feladótól haladéktalanul utasítást kérni, hogy mit tegyen. Ilyen esetben a feladó köteles megfizetni a fuvardíj arányos részét és a fuvarozó költségeit.

A fuvarozó a fuvarozás lebonyolításával kapcsolatos minden lényeges körülményről (pl: ha a küldeményt kár érte, ha a fuvarozási határidő lényeges túllépése várható, vagy ha a küldemény kiszolgáltatása nem lehetséges, haladéktalanul köteles értesíteni a feladót. Az értesítés elmaradásából eredő károkért a fuvarozó felelősséggel tartozik. Idetartozik, hogy a küldemény kiszolgáltatása érdekében a fuvarozó köteles a címzettet haladéktalanul értesíteni a küldemény megérkezéséről. Ennek azért van nagy jelentősége, mert az értesítés kézhezvétele után a küldeménnyel való rendelkezés joga a címzettet illeti. Pl: A futár cég sms-ben és emailben értesíti a címzettet, hogy a megrendelt csomag érkezése várható. A címzett ilyenkor megjelölhet másik kézbesítési időpontot.

6.5.5. A FUVARÓZÓ JOGAI

A fuvarozó a fuvarozási díj, továbbá a fuvarozásra fordított szükséges és hasznos költségei megtérítését követelheti. A fuvardíj mértéke főszabályként szabad megállapodás tárgya, de a tömegfuvarozást végző vállalkozásoknál ezt díjszabások állapítják meg. A fuvardíj az az ellenszolgáltatás, melyet a fuvaroztató a küldemény továbbításáért fizet. A fuvardíj magába foglal bizonyos, a fuvarozással rendszerint együtt járó költségeket is (pl. üzemanyag, adók, stb.). A fuvardíjat (feltéve, hogy a szerződés másként nem rendelkezik) a feladónak kell megfizetni. Ha a feladó nem fizet, a fuvarozó követelheti a fuvardíjat a címzettől is.

6.5.6. A FELADÓ ÉS A CÍMZETT JOGAI ÉS KÖTELEZETTSÉGE

A feladó a fuvarozás megkezdése előtt indokolás nélkül elállhat a szerződéstől, köteles azonban a fuvarozó kárát megtéríteni. A feladót a küldemény kiszolgáltatásáig (vagy amíg a címzett a küldeménnyel nem rendelkezett) megilleti a küldeménnyel való rendelkezés joga. Ez a jogosultság azt jelenti, hogy a feladó a küldeményt útközben feltartóztathatja, visszairányíthatja, más címzettet vagy rendeltetési helyet jelölhet ki.

A feladó utólagos rendelkezési jogának gyakorlása a fuvarozási szerződés egyoldalú módosítását jelenti, ezért a feladót terheli az utólagos rendelkezéssel felmerült díjtöbblet és költség.

A feladó köteles a küldeményt úgy csomagolni, hogy a csomagolás azt megóvja, és a küldemény mások személyét vagy vagyonát ne veszélyeztesse. Ha a fuvarozó megállapítja, hogy a csomagolás ezeknek a követelményeknek nem felel meg, a küldemény továbbítását csak a feladó írásbeli kívánságára vállalhatja, azonban írásbeli utasítás ellenére sem vállalható a küldemény fuvarozása, ha az mások személyét vagy vagyonát veszélyeztet. Köteles a feladó a fuvarozónak a fuvarozás lebonyolításához szükséges okmányokat és hatósági engedélyeket átadni. Mindaddig, amíg a feladó e kötelezettségének nem tesz eleget, a fuvarozó a küldemény átvételét megtagadhatja. A fuvarozó köteles az átadott okmányokat megfelelően felhasználni. A küldemény berakása többnyire a feladót, kirakása a címzettet terheli.

6.5.7. A FUVARÓZÓ KÁRTÉRÍTÉSI KÖTELEZETTSÉGE

A fokozott felelősséget ellensúlyozza a kártérítés mértékének korlátozása. A fuvarozó csak a fuvarozás alatt keletkezett tényleges „árukárok” megtérítésére köteles.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. Kerekes Kálmán taxisofoőr. Úgy reklámozza magát, mint: „Személy-Szállítmányozó Szupermen”.

Jól teszi? Miért?

2. Máté az interneten rendelt egy új mobilt a „T-Technics” online műszaki áruháztól. A T-Technics a „Flash” céget bízta meg a mobil kiszállítására.

Ebben a jogviszonyban ki a feladó, ki a címzett és ki a fuvarozó?

3. Bár a feladó a mobilt gondosan becsomagolta, a szállítás közben mégis megsérült.

Kit terhel ezért a felelősség?

6.6. Pénzügyi kötelek

6.6.1. A FIZETÉSI SZÁMLA-SZERZŐDÉS

A köznyelvben „bankszámlaként”, vagy „folyószámlaként” ismert, pénzügyi intézmény által vezetett, számlát a hatályos jogszabályok fizetési számlának nevezik.

Azért ezt az elnevezést használják, mert pénzküldésre használható számlát manapság már nemcsak a hagyományos bankok vezethetnek, hanem új típusú, nem banki pénzforgalmi szolgáltatók is.

6.6.1.1. A pénzforgalmi szolgáltatás

Pénzforgalmi szolgáltatásnak nevezzük a következő tevékenységeket:

- a) bankszámlavezetés és a bankszámlavezetéshez szükséges összes tevékenység;
- b) bankszámlára történő készpénzbe-, illetve bankszámláról történő készpénzkifizetés;
- c) fizetési műveletek bankszámlák közötti teljesítése (átutalás, hatósági átutalás, csoportos beszedés stb.);
- d) készpénz-helyettesítő fizetési eszköz – ide nem értve a csekket és az elektronikus pénzt – kibocsátása;
- e) a készpénzáttutalás.

6.6.1.2. Pénzforgalmi szolgáltató

Ahogy azt már említettük, pénzforgalmi szolgáltató klasszikus értelemben a bank, azonban mára már más szervezetek is foglalkoznak a 8.6.1.1. pontban felsorolt pénzforgalmi szolgáltatási tevékenységekkel:

- a) Hitelintézet: bank, szakosított hitelintézet, szövetkezeti hitelintézet (takarékszövetkezet, hitelszövetkezet)
- b) Pénzforgalmi intézmény,
- c) Elektronikuspénz-kibocsátó intézmény,
- d) Postai Elszámoló Központot működtető intézmény,
- e) Magyar Nemzeti Bank,
- f) Kincstár.

6.6.2. A FIZETÉSSZÁMLA-SZERZŐDÉS

Ptk. 6:394. § [Fizetésszámla-szerződés]

Fizetésszámla-szerződés alapján a számlavezető a számlatulajdonos számára, pénzforgalmának lebonyolítása érdekében folyószámla (a továbbiakban: fizetési számla) nyitására és vezetésére, a számlatulajdonos díj fizetésére köteles.

A fizetési számla elsődlegesen pénzforgalom lebonyolítására nyitható bankszámla.

6.6.3. A FIZETÉSI SZÁMLÁK CSOPORTOSÍTÁSA

A fizetési számlákat csoportosíthatjuk devizanem, igénybevevői kör és funkció szerint.

6.6.3.1. Devizanem szerint

Fizetési számla nyitható bármelyik hazai vagy külföldi hitelintézetnél, illetve pénzforgalmi szolgáltatónál, számlánkat pedig vezettethetjük forintban vagy devizában. Magyarországon a forintszámla után az EUR-, az USD-, a GBP-, és a CHF-alapú számla a leggyakoribb.

A devizaszámla esetében sem a számla terhelése, sem a jóváírás esetén nem kell számolni az adott deviza vételi és eladási árfolyama közötti különbözettel abban az esetben, ha a terhelés vagy jóváírás az adott pénznemben történik. Akkor praktikus devizaszámla nyitása, ha például a jövedelmünket, rendszeresen érkező átutalást devizában kapjuk (pl: külföldön dolgozunk, vagy onnét kapunk nyugdíjat), a megtakarításainkat devizában szeretnénk gyarapítani, illetve felhasználni, esetleg jelentős forgalmat bonyolítunk külföldi pénznemekben (pl: a vállalkozásunknak külföldi partnerei vannak).

Forintszámlára is érkezhet devizaátutalás és -befizetés, valamint kifizetést is teljesíthetünk devizában, azonban fontos figyelembe venni, hogy ilyenkor a pénzügyi intézmény az átváltásért átváltási (konverziós) díjat számíthat fel.

6.6.3.2. Igénybevevői kör szerint

A fizetési számlák jelentős része bármely nagykorú, cselekvőképes személy számára elérhető, de léteznek olyan számlák, amelyeket csak egy meghatározott kör vehet igénybe, például junior bankszámlák akár 14

éven aluli diákok részére is, nappali tagozatos egyetemisták, nyugdíjasok, bizonyos foglalkozási kategóriába tartozó dolgozók (pl: orvosok, jogászok, ügyvédek).

6.6.3.3. *Funkció szerint*

Egy számlacsomagon belül a főszámlához több alszámla is kapcsolódhat.

Főszámlának tekinthető a számlacsomagon belül az a számla, amelyet a pénzügyi szolgáltató így nevesít, és amelyről általában a lehető legtöbb számlaművelet a lehető legkevesebb korlátozás mellett érhető el. Ez a számla lakossági fizetési számla néven ismert.

Alszámla valamely főszámlához nyitható, tipikusan betételhelyezés céljából, illetve meghatározott céllal, például biztonsági okból bankkártya-használathoz vagy internetes vásárláshoz.

Amennyiben bankkártya-használathoz vagy internetes vásárláshoz igényelünk alszámlát, a számlán nem szükséges folyamatosan pénzt tartani, hiszen akár a vásárlás előtt néhány perccel, tetszőleges összeggel feltölthetjük az intézmény internetes felületén, pl: Revolut.

Az internetes vásárlások biztonságát teremti meg a kizárólag az interneten végzett tranzakciók ellenértékének kiegyenlítésére szolgáló internetkártya vagy webkártya és a hozzá, illetve a főszámlához kapcsolódó alszámla, az úgynevezett elkülönített kártyaszámla vagy webszámla.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. *Mi a különbség a bankszámla és a fizetési számla között?*

2. Zsombor tizedikes. A szülei bankszámlát szeretnének neki nyitni, hogy a saját bankkártyájával tudja megvásárolni a szükséges dolgokat, és azért is, hogy tanuljon meg a pénzzel bánni, gazdálkodni.

Lehetséges ez?

3. Kata Dunaújvárosban él és dolgozik, itt kapja a fizetését forintban. Nincsenek külföldi bevételei, nem is szokott külföldre utazni.

Javasolná neki, hogy devizaszámlát nyisson? Kinek javasolná?

6.7. A kölcsönszerződés és a hitelszerződés

6.7.1. A KÖLCÖNSZERZŐDÉS

Ptk. 6:383. § [Kölcsönszerződés]

Kölcsönszerződés alapján a hitelező meghatározott pénzösszeg fizetésére, az adós a pénzösszeg szerződés szerinti későbbi időpontban a hitelezőnek történő visszafizetésére és kamat fizetésére köteles.

A kölcsönszerződés alapján a hitelező meghatározott pénzösszeg fizetésére, míg az adós ennek a pénzösszegnek a szerződés szerinti időpontban történő visszafizetésére és kamat fizetésére köteles.

A Ptk. lehetővé teszi az ingyenes (szívésségi) kölcsönszerződést is, azonban a visszerthes kölcsönt tekintik tipikusnak. Ingyenesnek csak abban az esetben tekinthető a kölcsönszerződés, ha a felek kifejezetten utalnak szerződésükben arra, hogy az adós a kölcsönösszeg visszafizetésére kamatok és egyéb díjak nélkül köteles. (Ptk. 6:383. § - 6:389. §)

A kölcsönszerződés írásba foglalás nélkül, szóbeli megállapodással is érvényesen létrejöhet a kölcsönadó (hitelező) és a kölcsönkérő (adós) között. Ez azonban nagy kockázatot hordoz magában, ugyanis egy szóbeli, vagy szerződési biztosítékokat nem tartalmazó kölcsönszerződés esetén csak hosszú pereskedés után lehet esélyünk visszakapni a pénzünket, ha az adós nem akar, vagy nem tud fizetni.

A hitelező megtagadhatja a kölcsönösszeg kifizetését, ha a szerződés megkötése után az adós körülményeiben olyan lényeges változás áll be, amely miatt a szerződés teljesítése többé nem várható el, és az adós felszólítás ellenére sem ad megfelelő biztosítékot. Pl: Megígértem, hogy kölcsön adok a kollégámnak 500.000,- Ft-ot. Időközben ő sajnos elveszítette az állását, és nincs olyan vagyontárgya, amelyet biztosítékkal adhatna nekem. Mivel én sem vagyok gazdag, nem tehetem meg a családommal, hogy egy ilyen kockázatot vállaljak, hiszen időközben úgy alakultak a dolgok, hogy nem lehetek abban biztos, hogy a kollégám vissza tudja fizetni a kölcsönt. Jogom van tehát azt mondani, hogy mégsem adom oda a pénzt.

Főszabály szerint az adós kamat fizetésére is köteles, kivéve, ha úgynevezett szívésségi kölcsönről van szó. Ez utóbbi esetben külön szabályok vonatkoznak a szerződés felmondására, ugyanis ilyenkor a hitelező a saját körülményeiben bekövetkezett lényeges változás miatt is megtagadhatja a kölcsön kifizetését és visszakövetelheti a már kifizetett pénzösszeget. Pl: Időközben én is elveszítettem az állásomat, ezért alappal hivatkozhatok arra, hogy a pénzre most nekem is szükségem van, ezért nem tudom nélkülözni ezt az összeget.

6.7.2. A TARTOZÁSELISMERÉS

A tartozáselismerés a polgári jogban a kötelezett részéről tett egyoldalú, írásbeli jognyilatkozat, amelyben a kötelezett elismeri, hogy a jogosult irányában a konkrét tartozás fennáll. Joghatása az, hogy a tartozáselismerést követően megfordul a bizonyítási teher az előző állapothoz képest, ugyanis az elismerőt terheli annak a bizonyítása, hogy már nincs, vagy nem is volt tartozása.

A tartozáselismerés előnye a kölcsönszerződéssel szemben, hogy ha a kötelezett (adós) nem fizet, és a jogosultnak (kölcsönadó) bírósághoz kell fordulnia, könnyebb a bizonyítás. Míg ugyanis a kölcsönszerződés esetén a jogosultnak kell bebizonyítania, hogy a kölcsönszerződés érvényes, addig az adósnak a saját maga által írt egyoldalú tartozáselismerő nyilatkozat esetén azt kellene bizonyítania, hogy e tartozáselismerő nyilatkozat érvénytelen, vagy már megfizette az abban írt összeget. A bizonyítási teher tehát megfordul.

6.7.3. A HITELSZERZŐDÉS

A hitelszerződésben a hitelező díj ellenében arra vállal kötelezettséget, hogy az adóssal a szerződésben meghatározott feltételek szerint kölcsönszerződést, kezességi szerződést, garanciaszerződést, vagy egyéb hitelművelet végzésére vonatkozó más szerződést köt.

Ptk. 6:382. § [Hitelszerződés]

- (1) Hitelszerződés alapján a hitelező hitelkeret rendelkezésre tartására, és a rendelkezésre tartott összeg erejéig kölcsönszerződés, kezességi szerződés, garanciaszerződés vagy egyéb hitelművelet végzésére vonatkozó más szerződés megkötésére, az adós díj fizetésére köteles.
- (2) A hitelező a hitelműveletre vonatkozó szerződés megkötésére az adós felhívására, a hitelszerződésben meghatározott feltételek teljesülése esetén köteles. Az adós a hitelszerződésben meghatározott rendelkezésre tartási idő alatt jogosult a hitelezőhöz szerződéskötésre szóló felhívást intézni.
- (3) Az adós a hitelszerződést bármikor felmondhatja.
- (4) A hitelező felmondhatja a szerződést, ha
 - a) az adós körülményeiben lényeges kedvezőtlen változás állt be, és az adós felszólítás ellenére nem ad megfelelő biztosítékot;
 - b) az adós a hitelezőt megtévesztette, és ez a szerződés megkötését vagy annak tartalmát befolyásolta; vagy
 - c) az adós fedezet elvonására irányuló magatartása veszélyeztetné a hitelszerződés alapján megkötött szerződés teljesítését.

- (5) A hitelező jogosult a hitelszerződést az adós megfelelő biztosíték adására történő felszólítása nélkül felmondani, ha nyilvánvaló, hogy az adós megfelelő biztosíték nyújtására nem képes.
- (6) A hitelszerződés felmondása a hitelszerződés alapján megkötött szerződést nem szünteti meg.

A hitel a hitelintézet (bank) kötelezettségvállalása arra, hogy a szerződésben meghatározott feltételek teljesülése esetén kölcsönt folyósít a rendelkezésre tartott hitelkeret terhére. A hitelszerződésben a felek (bank és az adós) a kamatot, a futamidőt, a felvett kölcsön devizáját rögzítik.

6.7.4. A HITEL/KÖLCSÖN TÍPUSAI

A hitelek/kölcsönök sokféleképpen csoportosíthatók (pl. a hitel célja, a futamidő hossza, a hitelt nyújtó vagy a hitelt igénybe vevő, a fedezet jellege, a visszafizetés módja szerint). A főbb hitel/kölcsön-típusok:

- a) A hitel/kölcsön nyújtója szerint: állami kölcsön, bankkölcsön, más szervezetek, vagy személyek által nyújtott kölcsön;
- b) A hitel/kölcsön lejáratára szerint: rövid-, közép- és hosszúlejáratú hitel. A rövidlejáratú hitel jellemzően egy-két éves futamidejű, kisebb összegű. A középlejáratú hitel futamideje jellemzően egy-öt év. A hosszúlejáratú hitel futamideje jellemzően az öt évet meghaladja, elsősorban a nagyberuházásokhoz, lakásvásárláshoz nyújtják;
- c) A hitel/kölcsön folyósításának időtartama szerint: határozott idejű (pl. lakáshitel, beruházási hitel) vagy határozatlan idejű (pl. folyósámlahitel);
- d) A fedezettség szerint: fedezettel bíró és fedezetlen hitel.;
- e) A biztosítékok típusa szerint: betét vagy értékpapír fedezetű, ingatlanfedezetű (ingatlant terhelő jelzálogjoggal biztosított), kezességgel biztosított, óvadékkal biztosított, stb.;
- f) Az igénybe vétel módja szerint: egyösszegű vagy részletekben igénybe vett.
A részletekben igénybe vehető hitel: rülirozó (feltöltődő) vagy fel nem töltődő.
- g) A hitelfelhasználás célja szerint: szabadon felhasználható (pl. folyósámlahitel, személyi kölcsön, hitelkártya), vagy csak meghatározott célra használható (pl. lakásvásárlási/építési hitel, beruházási hitel, forogésköz finanszírozási hitel,);

- h) A hitel/kölcsön devizaneme szerint: forint hitel, deviza alapú hitel, devizában nyújtott hitel;
- i) A fizetendő kamat szerint: fix kamatozású, változó kamatozású, (referencia-kamathoz kötött), vagy változtatható kamatozású;
- j) A törlesztőrészlet kiszámításának módja szerint: jellemzően annuitásos vagy lineáris;

A hitel/kölcsön igénybe vevője (adós) szerint: lakossági, vállalati, önkormányzati

- k) Támogatás szerint: állam vagy egyéb szervezet által támogatott vagy támogatás nélküli.

Speciális hitelek: váltóleszámtólosi hitel, okmányos meghitelezés (akkreditív), projekthitel, szindikált hitel, export-finanszírozási hitel, stb.

6.7.5. A TELJES HITELDÍJ MUTATÓ (THM)

A teljes hiteldíj mutató (THM) egy olyan egységes és minden hitelező által kötelezően használt mutató, amelyből kiderül, hogy az adott hitel felvétele után az adósnak egy év alatt a tőkén túl mekkora összeget kell visszafizetnie.

Magyarországon 1997-ben vezették be az adósok védelmében. A THM kiszámításánál a következő tételekkel számolnak: kamat, kezelési költség, értékbecslés és helyszíni szemle díja, ingatlan-nyilvántartási eljárás díja, a hitelközvetítőnek fizetendő díj, bankszámlavezetés díja.

A pénzintézetek a reklámokban szereplő jelzáloghitel ajánlataik THM-számításánál 2022. október 31-től 12.000.000 Ft-os hitelösszeggel és 20 éves futamidőre határozzák meg a kereskedelmi kommunikációban szereplő teljes hiteldíj mutató értékét. Az ettől eltérő feltételekkel rendelkező hitelnél előfordulhat, hogy kicsit magasabb vagy alacsonyabb THM-et kell megfizetnünk. Pl: Lili hitelének a kamatlába 10%, a kezelési költség 2% egy évre. Ebben az esetben a THM 12%. Ez azt jelenti nagy vonalakban, hogy ha Lili felvesz 100 Ft hitelt, akkor egy év múlva 112 Ft-ot kell visszafizetnie a hitelezőnek. Minél alacsonyabb a THM, a kölcsön az ügyfél számára annál kedvezőbb.

GYAKORLÓ FELADATOK

1. A kölcsön és a hitel rokon értelmű szavak.

A kölcsönszerződés és a hitelszerződés is azok? Miért?

2. Peti kölcsönkért Tomitól 1 millió forintot. Tomi szívesen adott a legjobb barátjának, és természetesen kamatmentesen. Annyi kérése volt csak, hogy ne kölcsönszerződést írjanak, hanem inkább Peti adjon egy egyoldalú tartozáslismerő nyilatkozatot.

Miért jó ez Tominak?

3. Bence hitelt szeretne felvenni. A bank ajánlatában 12% THM szerepel.

Ez azt jelenti, hogy évi 12% a hitel kamatlába?

TUDÁSPRÓBA (igaz-hamis)

1. Ingatlan adásvételi szerződés esetén az ingatlant birtokba is kell adni.
2. A visszavásárlási jog azt jelenti, hogy a visszavásárlási jog jogosultjának az ingatlant a szerződésben meghatározott feltételekkel vissza kell vásárolnia.
3. Megtekintésre vétel esetén a vevőnek meg kell indokolnia, ha eláll a szerződéstől.
4. A csere olyan, mint az adásvételi szerződés, csak éppen pénz helyett egy másik dolgot adunk.
5. Nem minden esetben kötelező, hogy a bérbeadó egyben tulajdonos is legyen.
6. A kaució olyan pénzbeli biztosíték, amely arra az esetre szolgál, ha a bérlő valamilyen szerződéses kötelezettségét megszegné.
7. Határozatlan idejű bérleti szerződésnél minden további nélkül élhet bármelyik fél a rendes felmondás jogával.
8. Attól kezdve, hogy a címzettet a fuvarozó értesítette, a küldeményvel való rendelkezés joga a címzettet illeti.
9. A fizetési számlát a köznyelv bankszámlának nevezi.
10. A THM és a kamatláb rokon értelmű szavak.

AZ 1. FEJEZET TUDÁSPRÓBÁJÁHOZ:

1. Természetes személy az ember – ha élve születik, a születésétől kezdődő hatállyal jogképes. (hamis)
2. Minden ember jogképes, de nem minden ember cselekvőképés. (igaz)
3. A jogi személy jogképes és cselekvőképés. (hamis)
4. A korlátozottan cselekvőképés személy is vehet egy zsemlyét a boltban. (igaz)
5. A cselekvőképtelen személy nem örökölhet. (hamis)
6. Egy elmegyógyintézetben ápolat beteg adhat kölcsönt a szobatársának, ha írásbeli szerződést kötnek. (hamis)
7. A személyiségi vagy más néven személyhez fűződő jogok kizárólag az embernek, mint természetes személynek biztosítja azt az integritást (sértetlenséget), mely védi a személyt a szükségtelen, illetéktelen beavatkozásoktól. (hamis)
8. A „természetes személy” az embert jelöli. (igaz)
9. A jogi személy abban tér el a természetes személytől, hogy állam- és jogtudományi diplomát szerzett. (hamis)
10. A nonprofit szervezetek nem szerezhettek nyereséget. (hamis)

A 2. FEJEZET TUDÁSPRÓBÁJÁHOZ:

1. A jogi személy vagyona elkülönül a tagjai vagyonától. (igaz)
2. A gazdasági társaság jogi személy. (igaz)
3. A gazdasági társaság létesítő okiratát minden esetben társasági szerződésnek nevezzük. (hamis)
4. A kft. létesítő okirata lehet alapító okirat és társasági szerződés is. (igaz)
5. A székhely és a telephely szavak szinonimák. (hamis)
6. Ügyvezetésnek minősül a társaság irányításával összefüggésben szükséges mindazon döntések meghozatala, amelyek törvény vagy a társasági szerződés alapján nem tartoznak a társaság legfőbb szervének vagy más társasági szervnek a hatáskörébe. (igaz)
7. Gazdasági társaság átalakulása esetén nincs jogutódlás. (hamis)
8. Különválás esetén az eredeti jogi személy megszűnik és a vagyon az új jogi személyekre száll át. (igaz)

9. A végelszámolási eljárás a fizetőképtelen gazdasági társaságot megszüntetésére irányuló eljárás. (hamis)
10. Ha egy társaság csődbe megy, akkor a cégbíróság törli a cégjegyzékből. (hamis)

A 3. FEJEZET TUDÁSPRÓBÁJÁHOZ:

1. Csak a birtokba vehető dolog lehet a tulajdonjog tárgya. (igaz)
2. A tulajdonjog kiterjed mindarra, ami a dologgal olyképpen van tartósan egyesítve, hogy az elválasztással a dolog vagy elválasztott része elpusztulna, illetve az elválasztással értéke vagy használhatósága számottevően csökkenne. (igaz)
3. Akié a tehén, azé a borja is. (igaz)
4. A dologban keletkezett valamennyi kárt a tulajdonosnak kell viselnie. (hamis)
5. A dolog fenntartásával keletkezett valamennyi költséget a tulajdonosnak kell viselnie. (igaz)
6. A tulajdonjog abszolút szerkezete azt jelenti, hogy nem korlátozható. (hamis)
7. A szükséghelyzet azt jelenti, hogy ha szüksége van rá, akkor bárki használhatja az ingatlant. (hamis)
8. A tulajdonos a szomszédos földet kártalanítás ellenében használhatja, ha ez a földjén való építkezéshez, bontási, átalakítási vagy karbantartási munkálatok elvégzéséhez szükséges. (igaz)
9. A közvetlen veszélyhelyzet azt jelenti, hogy az adott pillanatban és helyen, más módon nem lehet elhárítani. (igaz)
10. A szomszéd szükségtelen zavarása azt jelenti, hogy a szomszéd ahhoz előzetesen nem járult hozzá. (hamis)

A 4. FEJEZET TUDÁSPRÓBÁJÁHOZ:

1. A szerződés elengedhetetlen eleme a konszenzus, azaz a felek kölcsönös és egybehangzó akaratnyilatkozata. (igaz)
2. A szóbeli szerződés nem érvényes. (hamis)
3. Ráutaló magatartással is lehet szerződést kötni. (igaz)
4. A „pacta sunt servanda” elve azt jelenti, hogy a szerződéseket bármi áron, mindenképpen végre kell hajtani. (hamis)
5. A „clausula rebus sic stantibus” alapelve azt jelenti, hogy ha a felek tartós jogviszonyában a szerződés megkötését követően egy olyan körülmény állt be, mely valamelyik fél lényeges és jogos érdekét sérti, a szerződés módosítható, vagy a fél elállásával megszüntethető. (igaz)

6. Ha a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás értéke között anélkül, hogy az egyik felet az ingyenes juttatás szándéka vezetné, a szerződés megkötésének időpontjában feltűnően nagy az aránytalanság, a sérelmet szenvedett fél a szerződést megtámadhatja. (igaz)
7. Előfordulhat, hogy a szerződés teljesítés nélkül szűnik meg. (igaz)
8. A szerződési szabadság alapelve értelmében a szerződésmódosítást olyan alakban kell megtenni, amilyen módot a felmondó fél választ. (hamis)
9. A felmondás a másik félhez címzett olyan jognyilatkozat, amely a szerződést a visszamenőlegesen vagy a jövőre nézve megszünteti. (hamis)
10. Lehetetlenülés akkor következik be, amikor a szerződés teljesítése véglegesen megghiúsul a szerződéskötést követően. (igaz)

AZ 5. FEJEZET TUDÁSPRÓBÁJÁHOZ:

1. A kötelezett akkor esik késedelembe, ha a jogosult felszólítja a teljesítésre. (hamis)
2. A jogosult késedelme kizárja a kötelezett egyidejű késedelmét. (igaz)
3. A jogosult késedelembe esik, ha a szerződésszerűen felajánlott teljesítést nem fogadja el. (igaz)
4. A teljesítés megghiúsulásáért felelős fél a kapott foglalat köteles visszaadni. (hamis)
5. A kötbér írásban, szóban, és ráutaló magatartással egyaránt érvényesen kiköthető. (hamis)
6. A kezesség egy dologi jellegű biztosíték, mivel egy dolog megvásárlásánál szokták alkalmazni. (hamis)
7. Az adóstárs és a készfizető kezes szinonimák. (hamis)
8. A sortartásos kezes és a készfizető kezes helyzete között az a különbség, hogy a készfizető kezes helyzete rosszabb. (igaz)
9. A garanciaszerződésben a garantőr egy másik kötelelem adósának a tartozását biztosítja. (igaz)
10. A garanciaszerződés dologi biztosíték. (hamis)

A 6. FEJEZET TUDÁSPRÓBÁJÁHOZ:

1. Ingatlan adásvételi szerződés esetén az ingatlant birtokba is kell adni. (igaz)
2. A visszavásárlási jog azt jelenti, hogy a visszavásárlási jog jogosultjának az ingatlant a szerződésben meghatározott feltételekkel vissza kell vásárolnia. (hamis)
3. Megtekintésre vétel esetén a vevőnek meg kell indokolnia, ha eláll a szerződéstől. (hamis)
4. A csere olyan, mint az adásvételi szerződés, csak éppen pénz helyett egy másik dolgot adunk. (igaz)
5. Nem minden esetben kötelező, hogy a bérbeadó egyben tulajdonos is legyen. (igaz)

6. A kaució olyan pénzbeli biztosíték, amely arra az esetre szolgál, ha a bérlő valamilyen szerződéses kötelezettségét megszegné. (igaz)
7. Határozatlan idejű bérleti szerződésnél minden további nélkül élhet bármelyik fél a rendes felmondás jogával. (igaz)
8. Attól kezdve, hogy a címzettet a fuvarozó értesítette, a küldeménnyel való rendelkezés joga a címzettet illeti. (igaz)
9. A fizetési számlát a köznyelv bankszámlának nevezi. (igaz)
10. A THM és a kamatláb rokon értelmű szavak. (hamis)

A szerzői jog azt illeti, aki a művet megalkotta, vagyis a szerzőt. Fontos megemlíteni azonban azt is, hogy szerzői jogi védelem alatt áll nemcsak az eredeti mű, hanem más szerző művének átdolgozása, feldolgozása vagy fordítása is, abban az esetben, ha annak egyéni, eredeti jellege van és szerzői jogi kritériumokkal rendelkezik, ugyanakkor erre kizárólag az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül kerülhet sor.

(Horváth Hanga)

Az újdonsággal szemben elvárás, hogy világszintű újdonságként jelenjen meg a találmány, műszaki megoldás. Éppen ezért rendkívül fontos szerep jut a szabadalmi igény benyújtása előtt az újdonságkutatásnak, mert ezáltal feltárható, hogy más országokban a nyilvános adatbázisokban létezik-e a találmány. Kiemelendő azonban, hogy a nem publikus, de hivatalhoz korábban benyújtott megoldások is a technika jelenlegi állásához tartozónak minősülnek.

(Horváth Hanga)

Sok emberben él az a hiedelem, hogy a jogszabályok szövege „száraz”, az átlagember számára értelmelmezhetetlen, ezért jobb bele sem kezdeni ezek tanulmányozásába. A valóság azonban az, hogy valamennyien jogalanyok vagyunk, akiknek egymás közötti viszonyait jogszabályok rendezik, ezért akarva-akaratlanul lépten-nyomon jogviszonyok alanyaivá válunk – akkor is, ha nem tudatosan.

(Falus Orsolya)

Az egyetemi hallgatók nagy része számára lehetséges forgatókönyv lehet egy startup indítása – akár a diploma megszerzése után, akár még előtte. A jelen tankönyv célja, hogy a hallgatókat – úgy is, mint mint potenciális startup-alapítókat – megismertesse a hétköznapi életben előforduló leggyakoribb jogviszonyokkal, jogügyletekkel, annak érdekében, hogy tudatos jogalanyokká, ezáltal sikeres vállalkozókká váljanak a kurzus végére, akik képesek megfelelően értelmezni a hatályos jogszabályokat, hiszen az anyagi gazdagság alapja egy szellemi forrás, a tudás.

(Falus Orsolya)

